

157. Torstaina 28 päivänä marraskuuta 1996

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain 25 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta ja työttömyysturvalain 22 ja 24 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 4929

Hallituksen esitys 88/1996 vp
Sosiaali- ja terveysturvalain mietintö 32/1996 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta, kuntoutusrahalain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta ja työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioonottamisesta eräissä päivärahoissa 4946

Hallituksen esitys 172/1996 vp
Sosiaali- ja terveysturvalain mietintö 33/1996 vp
Lakialoite 33/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain 5 ja 5 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta 4952

Hallituksen esitys 173/1996 vp
Sosiaali- ja terveysturvalain mietintö 34/1996 vp
Toivomusaloite 167/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain muuttamisesta 4960

Hallituksen esitys 120/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 17/1996 vp

5) Hallituksen esitys laiksi maakaaren voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta 4963

Hallituksen esitys 214/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 18/1996 vp

6) Hallituksen esitys laiksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta ”

Hallituksen esitys 206/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 19/1996 vp

Toinen käsittely

7) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 51 b ja 51 d §:n muuttamisesta, lakialoite laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 4964

Hallituksen esitys 106/1996 vp
Lakialoite 62/1995 vp, 45/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 40/1996 vp
Toivomusaloite 33/1996 vp

8) Hallituksen esitys luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi 4972

Hallituksen esitys 79/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 8/1996 vp
Lakialoite 2/1995 vp, 29/1996 vp

9) Hallituksen esitys metsälaiksi sekä laeiksi kestäväen metsätalouden rahoituksesta ja rikoslain 48 luvun 1 §:n 3 momentin muuttamisesta

Hallituksen esitys 63/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 18/1996 vp

10) Hallituksen esitys Autorekisterikeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain 6 §:n 1 momentin muuttamisesta

Hallituksen esitys 207/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Mietintöjen pöydällepano

11) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinotilastoista

Hallituksen esitys 188/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 20/1996 vp

12) Hallituksen esitys laeiksi yhteismetsälain muuttamisesta ja yhteismetsäosuuksien lunastamisesta annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys 205/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 21/1996 vp

13) Hallituksen esitys laiksi kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

Hallituksen esitys 195/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 22/1996 vp

14) Hallituksen esitys laiksi omaisuuden lunastuksesta puolustustarkoituksiin 4973

Hallituksen esitys 224/1996 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 2/1996 vp

15) Hallituksen esitys pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamiseksi 4973

Hallituksen esitys 208/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 35/1996 vp
Lakialoite 20/1995 vp, 65/1996 vp
Toivomusaloite 221, 235/1995 vp

16) Hallituksen esitys arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain muuttamisesta ja muuksi kansallisen arvopaperikeskuksen toteuttamista koskevaksi lainsäädännöksi ..

Hallituksen esitys 192/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

„ Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

„ Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Aho, Alho, Elo, Enestam, Gustafsson, Halonen, Holopainen, Häkämies, Jaakonsaari, Joenpalo, Juhantalo, Kaarilahti, Kallio, Kalliomäki, Kanerva I., Kempainen, Kuisma, Kurola, Laakso, Laitinen, Lamminen, Lehtosaari, Linnainmaa, Malm, Markkula-Kivisilta, Niinistö, Norrback, Nurmi, Olin, Partanen, Pekkarinen, Pykäläinen, Räsänen, Siimes, Tarkka, Virtanen ja Wahlström.

„ Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Niinistö, Kanerva I., Laakso, Kempainen, Alho ja Juhantalo.

Ilmoitussasiat:

Lomanpyynnöt

„ Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Kuisma, virkatehtävien vuoksi edustajat Enestam, Heinonen, Kalliomäki ja Linnainmaa sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Gustafsson, Holopainen, Joenpalo, Laitinen, Lehtosaari, Partanen ja Tarkka,

tästä ja huomista päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Elo ja Häkämies sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Kallio, Lamminen, Olin, Pykäläinen, Siimes ja Wahlström sekä

ensi joulukuun 2 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Kaarilahti.

Toivomusaloitteen n:o 267/1995 vp siirto

Toinen varapuhemies: Toivomusaloite n:o 267/1995 vp, joka sisältää ehdotuksen vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksen siirtämisestä opetusministeriön hallinnonalalle, on 30 päivänä toukokuuta 1995 lähetetty sosiaali- ja terveysvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että mainittu aloite siirrettäisiin sivistysvaliokuntaan, jossa on käsiteltävänä hallituksen esitys n:o 159/1996 vp laeiksi peruskoululain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain 25 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta ja työttömyysturvalain 22 ja 24 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 88/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 32/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 32.

Keskustelu:

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan arvoisa puheenjohtaja sano, että pitäisi säästää. Hallitus säästää tässä leikkaamalla 424 874 työttömän indeksikorotuksen. Tämä indeksikorotushan olisi 6 markkaa päivältä viitenä päivänä viikossa.

Hallitus on jatkanut hyvin määrätietoisesti sitä linjaansa, että se on halunnut aina puuttua sellaisten ihmisryhmien asemaan, jotka eivät voi itse esimerkiksi työtaistelulla tai muulla tavalla puolustaa oikeuksiaan. Hallituspuolueitten taholta on vähätelty tätä työttömyysturvan indeksijäädystä, mutta on syytä muistaa, että tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun työttömyysturvan indeksijäädystä tehdään.

Viimeksi työttömyysturvaa, jos oikein muistan, tarkistettiin vuonna 1994 ja silloin sitä tarkistettiin kokonaisella kahdella markalla, peruspäivärahaa. Jokainen voi kuvitella, että yli kahden vuoden takainen kahden markan tarkistus ei missään tapauksessa voi vastata sitä, että työttömyysturvan reaalitytaso olisi säilynyt, vaan se on heikentynyt.

Työttömyys aiheuttaa suuria ongelmia työttömille heidän toimeentuloonsa ja se näkyy muun muassa siinä, että toimeentulotukiasiakkaista suurin osa on työttömiä. Vuonna 95 toimeentulotukea haki 339 000 kotitaloutta Suomessa eli liki 600 000 ihmistä. Näistä valtaosa oli työttömiä. Tänä vuonna sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan toimeentulotuen hakijoiden määrä kasvaa 8 prosentilla eli yli 350 000 kotitalouden arvioidaan joutuvan hakemaan toimeentulotukea. Suurin syy on nimenomaan riittämätön työttömyysturva, koska työttömyys on suurin toimeentulotuen myöntämisen syy.

Tästä huolimatta hallitus aikoo edelleenkin kiristää työttömien toimeentuloa. Hallitus ei ole pystynyt puolittamaan työttömyyttä, mutta työttömyysturvan hallitus on monien kohdalla pystynyt käytännössä puolittamaan. Se johtuu siitä, että ensinnäkin indeksikorotukset on leikattu ja toiseksi yhä useampi työtön on pudonnut ansiosidonnaiselta työttömyysturvalta työmarkkinatuella tai peruspäivärahalle, joka on 118 markkaa päivässä. Näitä työmarkkinatukeen oikeutettuja on yli 210 000 noista 424 000:sta ihmisestä eli yhä useampi on joutunut peruspäivärahalle tai työmarkkinatuella. Sen taso tänä päivänä on niin alhainen, ettei sillä tule toimeen ja se oikeuttaa toimeentulotukeen.

Näin ollen ei ole mitään mieltä siinä, että työttömyysturvan indeksikorotukset jäädytetään. Äsken kyselytunnilla ministeri Alho sanoi, että pitää pyrkiä sellaisiin ratkaisuihin, ettei ihmisiä luukuteta monille luukuille, mutta leikkaamalla indeksikorotukset hallitus edesauttaa sitä, että nimenomaan työttömiä luukutetaan mahdollisimman monelle luukulle. Voihan tietenkin sillä tavalla ajatella, että työttömällä on aikaa juosta luukulta luukulle, mutta ei se mitään järkevää ole kyllä eikä millään tavalla työttömien oikeuksia parantavaa tai takaavaa, vaan päinvastoin työttömiä todella kyykytetään tässä asiassa.

Työttömyysturvaa on todella puolitettu sillä tavalla, että entisestään vaikeutetaan erityisesti pitkäaikaistyöttömien säilymistä ansiosidonnaisella työttömyysturvalla. Kun nyt ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan pääsy edellyttää kuuden

kuukauden työsuhdetta, ollaan ensi vuoden puolella muuttamassa kymmeneksi kuukaudeksi, ja kuuden kuukaudenkaan työsuhdetta ei ole pystytty turvaamaan pitkäaikaistyöttömille, vaan he ovat todella pudonneet työmarkkinatuella. On selvää, että kun kymmenen kuukauden työ-säoloehto tulee ja kun työministeriö on vielä antanut ohjeet, että työvoimahallinto tukityöllistämällä ei voi työllistää kymmeneksi kuukaudeksi vaan enintään kuudeksi kuukaudeksi ja jopa kuntia on varoitettu, että ne omilla rahoillaan eivät työllistä sitä loppu aikaa, niin on selvää, että työttömiä tulee joukoittain putoamaan peruspäivärahalle tai työmarkkinatuella. Siinä myös silloin leikataan nimenomaan työttömien toimeentuloa. Työttömyyttä valitettavasti sillä ei voida puolittaa.

Näin ollen hallituksen esitys työttömyysturvan indeksisidonnaisuuden leikkaamisesta on mielestäni vastoin Lipposen hallituksen ohjelmaa. Tässähän todetaan muun muassa näin, että sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamisesta tehdään kokonaisarviointi ja tarvittavat toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti siten, että ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa. Tässä kyllä puututaan juuri kaikkein pienimmän sosiaaliturvan varassa elävien ihmisten toimeentuloturvaan.

Tähän on vielä syytä lisätä ne suunnitelmat, kun suunnitellaan toimeentulotuen leikkausta. Toimeentulotuen leikkaushan merkitsee, jos se toteutuu tuloloukkutyöryhmän suunnitelmien pohjalta, noin 20 prosentin pudotusta ja sitä kautta yhä entisestään vaikeutetaan niiden ihmisten asemaa, jotka on jo tavallaan lyöty tämän yhteiskunnan ulkopuolelle. Tämän lisäksi edellytetään että pienituloiset ihmiset asuivat nykyistä huomattavasti halvemmissa asunnoissa. Kun halvempia asuntoja ei ole tarjolla, niin onko nyt niin, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset aiotaan ajaa havumajoihin tai veneiden alle? Sitä kai tämä hallituksen esitys merkitsee, jos se toteutuu. Kun siinä on lähdetty siitä, että 830 markkaa on se raja, mitä toimeentulotukiasiakkaan asunto saisi maksaa, niin jokainenhan tietää, ettei kaupungissa eikä edes maaseudulla pystytä siihen hintaan vuokra-asuntoja saamaan. Hinnat ovat vähintäänkin kaksinkertaiset vuokra-asunnoissa, joissa asutaan.

Tätä taustaa vasten on aivan uskomatonta, että muun muassa ministeri Niinistö kyselytunnilla ei huomioinut sitä, että toimeentulotuella ei makseta ylisuuria asumiskustannuksia, vaan nii-

den on oltava kohtuullisia, ja näin ollen tätäkin taustaa vasten työttömyyskorvausten indeksikorotusten jäädyttäminen on täysin kohtuutonta. Mielestäni se on myös hallitusmuodon 15 a §:n vastaista siinä mielessä, että tässä puututaan nimenomaan vähimmäistoimeentuloturvaan, joka tulisi olla jokaisella työttömällä. Jos työttömälle voidaan järjestää työtä, niin silloinhan toimeentuloturvaa ei tarvita. Silloinhan siitä päästään.

Arvoisa puhemies! Tulen asian kolmannessa käsittelyssä ehdottamaan tämän hallituksen esityksen hylkäämistä.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Työttömyysturvan markkamääriä on tarkistettu viimeksi pääministeri Ahon hallituksen aikana, jolloin ansiotason nousu edellisen tarkistuksen perusteena olleesta pisteluvusta oli noin 6,6 prosenttia. Vaikka sen jälkeen ansiotasoindeksi on edelleen noussut, ei työttömyysturvaan ole tehty tarkistuksia tämän vuoden alusta. Hallitusryhmät torjuivat keskustan vaatimuksen tarkistusten suorittamisesta. Nyt ollaan jälleen samassa tilanteessa.

Hallituksen esitykset, nyt nämä täällä käsiteltävinä olevat esitykset tarkoittavat yksinkertaisesti sitä, että kaikkein pienimmätkin työttömyysturvaetuudet ja työmarkkinatuki ovat ensi vuonna jääneet jo noin 10 prosenttia jälkeen ansiotason kehityksestä. Peruspäiväraha jää edelleen 118 markkaan päivässä, kun se tulisi korottaa noin 130 markkaan päivässä. Samoin jätetään tekemättä tarpeelliset korjaukset lapsikorotuksiin. Lapsikorotuksiaahan leikattiin jo aikaisemmin niin, että ne ovat nyt vain 40 prosenttia siitä, mitä ne olivat Ahon hallituksen aikana, ja ne ovat muutenkin markkamääräisesti erittäin pieniä etuuksia.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan enemmistö ei ole piitannut siitä sosiaalisesta hädästä, joka koskee erityisesti pitkäaikaistyöttömiä ja heidän perheenjäseniään, mihin ed. Kuoppa juuri äsken puheessaan viittasi. Valiokunta on tosin nyt pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriötä tekemään selvityksen hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentissa tarkoitetuissa sosiaalisissa riskitilanteissa maksettavista perustoimeentulon turvaa toteutavista etuuksista, etuuksien todellisesta tasosta sekä henkilöiden turvautumisesta toimeentulotukeen näiden etuuksien käytön rinnalla.

Tiedämme kuitenkin, että jo nyt ilman näitä tutkimuksia ja selvityksiäkin on kiistatonta näyttöä siitä, että hallituksen linja on ollut erittäin epäoikeudenmukainen ja epäsosiaalinen. Asian-

tuntijat, jotka valiokunnassa ovat olleet kuultavina, ovat pitäneet näitä leikkauksia erittäin arveluttavina paitsi tämän myös muiden sosiaaliturvaa koskevien lakien yhteydessä juuri kyseisen pykälän kannalta.

Hallitushan julisti tavoitteekseen puolittaa työttömyys ja tällä lupauksellaan ikään kuin katsoi oikeutetuksi rajut leikkaukset sosiaaliturvaan. Miltei kaikki leikkaukset on nyt ilmeisesti toteutettu, mutta työttömyys ei ole juurikaan alentunut. Seurauksena on ollut juuri työttömien aseman kurjistuminen, erityisesti niiden, jotka ovat peruspäivärahan tai työmarkkinatuen varassa, siis kaikkein pienimpien etuuksien varassa. Esityksellään hallitus on ajamassa heidät ahdinkoon vuosiksi eteenpäin, kun indeksitarkistusten tekeminen estetään.

Nyt on tietoa jo siitä, että yli puolet henkilöistä, jotka joutuvat turvautumaan kunnalliseen toimeentulotukeen, on työttömiä. Yksinomaan jo tämä seikka osoittaa, että ensisijaisen sosiaaliturvan verkko ei ole meillä hyvin kattava, koska toimeentulotukeen joudutaan ensisijaisen turvan jälkeen puuttumaan näin runsaasti eli käyttämään viimesijaista turvaa. On selvää, että tästä eteenpäin toimeentulotuen tarve edelleen kasvaa, kun työttömyysturva jää yhä enemmän jälkeeseen ansiotason kehityksestä ja pitkäaikaistyöttömyys näyttää säilyvän edelleen korkealla tasolla.

Hallituksen esitys on aivan päinvastainen siihen nähden, mitä eduskunta aikaisemmin on edellyttänyt. Edellytyshän oli, että hallitus huolehtii siitä, että työttömyysturvajärjestelmässä siirrytään käyttämään perusteena indeksiä korjattaessa etuuksien markkamääriä. Mitään merkkiä tällaisesta kehityksestä ei ole kuitenkaan havaittavissa. Päinvastoin nykyisen käytännön mukaisetkin tarkistukset jätettäisiin poikkeusmenettelyn avulla tekemättä aina vuoteen 1999 saakka.

Valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä pyytämä selvitys on tulkittava lähinnä vain hallitusryhmien käsien pesemiseksi ikävästä päätöksestä, sillä hallitus ei ole ryhtynyt toimiin eduskunnan muidenkaan aikaisempien lausumien perusteella.

Emme voi hyväksyä hallituksen ja valiokunnan enemmistön ajamaa linjaa, joka merkitsee edelleen selvää eriarvoistumista kansalaisten välillä. Osa on saanut palkankorotuksia, osa on saanut verohelpotuksia, mutta osa tuntuu menettävän osittain entisetkin etuutensa. On täysin kohtuutonta, että työttömyysturvan taso luki-

taan ennalleen usean vuoden ajaksi, vaikka kuten mainitsin sekä tutkimukset että arkielämän kokemukset osoittavat, että kysymys on todella pienistä etuisuuksista. Tämä johtaa vain piteneviin jonoihin toimeentulotukiluukuilla. Tietenkin tämä lisää myös syrjäytymiskehitystä.

Tulemme ehdottamaan kolmannessa käsitteilyssä lakiehdotuksen hylkäämistä.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Salissa on lukuisia asioita, jotka tulevat ja menevät. Lukuisia ovat asiat, joista allekirjoittanut ei niin perillä ole. Sen vuoksi en niin aktiivisesti niihin viitsi aikaa uhrata. Tämän asian seuraamuksista ja tämänhetkisestä tilanteesta olen perillä ja siksi siihen myös aikaa uhraan.

Sosiaalisuudesta, mistä ed. Hyssälä äsken puhui, mielestäni ei voi tämän lakiesityksen kohdalla puhua, ei sinnepäinkään. 12 markkaa päivässä, 60 markkaa viikossa, on liikaa niille, jotka tänään työstä ulosheitettyinä, rehellisinä Suomen rakentajina yrittävät pitää perhettään koossa ja siinä samassa omaa elämänsä toimintakunnossa olemalla ryhdikkäitä, aktiivisia työnhakijoita, kuten täällä useat sairailtakin ihmisiltä edellyttävät.

Näin se kumminkin hallituksen taholta todistetaan jättämällä työttömien peruspäivärahaa, 118 markkaa, ja sen alle, mahdollisesti 70 markkaa päivässä saavilta indeksitarkistus tekemättä, joka sekkin olisi 12 markkaa maksimissaan päivässä.

Tuntemattoman sotilaan Lahtinen totesi veittäessään aseella täytettyä kelkkaa lumihangesa, että jos joku yllättäen tähän tulisi ihan muualta ja olisi järki päässä, ei näkemäänsä todeksi uskoisi. Näin vapaasti Lahtiselta lainattuihin sanoihin on yhtyminen tämänkin lakiesityksen yhteydessä.

Muutama vuosi sitten varsinkin oikeiston taholta piikiteltiin silloiseen Neuvostoliittoon päin harmaudesta, köyhyydestä, kerjäläisistä, yksisilmäisyydestä päätöksenteossa, asioista, jotka monelta osin pitivät paikkansa. Tänään tuntuu siltä, että olikin siitä puhe, mistä puute.

Hallitus ohjelmaa tehdessään vielä muisti mainita, ettei kaikkein köyhimmiltä sovi ottaa. Tulokinta, kuka on köyhä, on vajaan kahden vuoden aikana muuttunut, tai allekirjoittanut on sinisilmäinen miettiessään, että köyhyyden ja heikkosaisuuden tunnusmerkki on raha ja ihmisarvoinen asuminen. Taitaa ollakin, että tunnusmerkki on Emu tai pelkkä puurolautanen pakkasaamusasa.

Kaipuuta kerjäläiskansan tulemiseen osoittaa kaikki se, mikä työttömiä ja heidän perheitään kohtaan on kohdistettu ennen muuta hallituksen oikeistosiiven toimesta. Työttömyysturvan leikkaukset viime keväänä, työmarkkinatukileikkaus ja näiden leikkausten kauheus näkyi ensi keväänä elävässä elämässä varmuudella rikollisuuden kasvuna, huumausaineiden käytön kasvuna, joka jo tänään on menemässä käsistä, sekä harmaan talouden kasvuna toisenlaisista odotuksista huolimatta.

Sydän hypähti, kun tapasin entisen työkaverini, työikäisen toverin soittamassa mandoliinia viinakaupan edessä muutama viikko sitten. Muistan hänet hyvin kuuliaisena työnantajalle, jopa niin, ettei hän uskaltanut liittyä työttömyyskassaan syystä, ettei työnantaja tykkäisi siitä pahaa ja hän joutuisi mustalle listalle. Kaveri on peruspäivärahalla, ja onnettomuudeksi vaimonsa hankkii 8 500 markkaa kuukaudessa, joten hänen tulokseen ei tule penniäkään päivärahaa. Mutta viinakaupan edessä ammattitaitoinen, kuuliainen rakennustyöläinen saa roposen, jos joku sattuu antamaan. Vaimonsa tienistille löytyy liikaakin menoeriä. Kerroin hänelle, että olet rikollinen, harmaan talouden vanki, joten mieltä ystävä, ettet vain joudu mustalle listalle.

Työttömiä kuritetaan myös velkasaneerauslain puitteissa. Näyttää siltä, että hallituksen esitys jättää palkkatyön ulkopuolella olevat saneerauksen ulkopuolelle, joita kokemukseen nojaten on 80 prosenttia tähän saakka saneeratuista. On työttömät kyykkyy -linja. Työministeriön kirje työvoimapiireille syyskuun alkupäivinä, jossa kehoitetaan olemaan työllistämättä 10 kuukaudeksi, on tilastojen kaunistelemista ja työikäisten ihmisten siirtämistä sivuun työmarkkinoilta. Rahan puute ei voi olla este, siksi paljon on esimerkiksi asehankintoihin merkattu laitettavaksi, joten ne jäädyttämällä työllisyys pitkään työttöminä olleille niillä rahoilla järjestyisi.

Kaikkein kouriintuntuvien lienee monille lapsiperheille ollut tämän vuoden alusta toteutettu työmarkkinatuen lapsikorotusten leikkaus 60 prosentilla. Niissä vähintään kolmilapsisissa perheissä, joissa molemmat puoliset ovat pudonneet työmarkkinatuen varaan, tämä merkitti bruttotulojen vähenemistä 1 160 markkaa kuukaudessa. Lähes yhtä merkittävä oli lasten kotihoidon tuen noin 20 prosentin leikkaus tämän vuoden alussa.

Arvoisa puhemies! Edellä esitetyt havainnot antavat perusteen puhua jopa ihmisarvoisen elämän edellytykset takaavan perusturvan murtu-

misesta, varsinkin sellaisten työttömien kohdalla, joilla toimeentulon kannalta ongelmalliset työvoima-asetat tai elämäntilanteet kasaantuvat yhteen. Kohtaloksi työttömille näyttää muodostuneen se, että ongelmallisimmat elämäntilanteiden kombinaatiot ovat joko suhteellisen harvinaisia tai tavanomaisen tutkimisen avulla niin vaikeasti havaittavissa, että ne ovat jauhuneet keskimääräisyys-ajattelun alle myös sosiaaliturvan säästöjä suunniteltaessa.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Immosen puheenvuoro oli minusta hyvin inhimillinen ja aika tavalla myös perusteltu. Joutuu kuitenkin kysymään, kun valiokunnan mietintöä lukee, mitä ed. Immosen ryhmä tulee asian kanssa tekemään. Mietinnössä ei näy teidän ryhmänne vastalauseita. Siitä huolimatta, että näin puhutte, te nähtävästi kuitenkin tulette painamaan vihreää nappia eli esityksen hyväksymään.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! On aika muistuttaa hallituksen työn avauksesta, jolloin se juhlallisesti julistautui työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi.

Voi todeta, että tänä päivänä ei ole juuri jälkeäkään kummastakaan termistä hallituksen käytännön toimissa. Edelleen äskeisellä kyselytunnilla pääministeri vahvisti, että hallitusohjelman mukaan heikoimmassa asemassa olevien sosiaaliturvaa ei leikata. Ei ole kulunut kuin tunti siitä, kun on aihetta kysyä, millä tavalla tämä lakiesitys toteuttaa tuota hallitusohjelman kohtaa kirjaimellisesti, kuten pääministeri kyselytunnilla vahvisti asian olevan.

Vaikka positiivinen ajattelu on muodissa ja yritän kuinka positiivisesti ajatella tätä lakiesitystä, ei voi tulla muuhun johtopäätökseen kuin, että tämä ainakin suhteellisesti kurjistaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten sosiaaliturvaa. Tuskin pääministerikään pystyy tätä paremmin selittämään.

Koska kysymys on perusturvan leikkauksista, alimpien työttömyyspäivärahojen, siis peruspäivärahan ja työmarkkinatuen indeksikorotuksen leikkauksista, on tulossa myös perustuslakiallinen ongelma. Perustuslakivaliokuntahan otti lausunnossaan kantaa vain vuoteen 1997, vaikka hallitus on lakiesityksessään ilmoittanut, että se tulee tekemään indeksileikkaukset myös sen jälkeen kahdelta eri vuodelta. Kun palkat ja yleensä muut kuin minimietuudet ovat selkeästi kohonneet, tulee varmaan perustuslaki vastaan ennem-

min tai myöhemmin. Toivottavasti se karhu tulee hallitusta vastaan ennemmin tässä asiassa.

Perustuslakivaliokuntahan on vaatinut erillisen selvityksen toteuttamista siitä, millä tavalla käytännössä tämä soveltaminen on johtanut toimeentuloturvan käyttöön. Perusoikeusuudistuksen yhteydessä on selkeästi otettu kanta, että toimeentuloturva sinänsä, kunnallinen toimeentulotuki, ei täytä perustuslain edellytyksiä, vaan että muiden etuuksien osalta on myös vähimmäisturva taattava jokaiselle kansalaiselle. Tässä mielessä jo tämän vuoden leikkaus on monilta osin perustuslaillisesti vähintäänkin arveluttava.

Ei ole sillä hyvä, että tämä lakiesitys vain estää indeksikorotuksen ensi vuonna. Siihen liittyy myös toinen esitys, joka tarkoittaa sitä, että näitä korotuksia ei myöhemminkään makseta työttömille tai siirretä peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen. Se tarkoittaa sitä, että indeksikorotus on lopullisesti menetetty, vaikka taloudellisesti ajat paranisivatkin.

Toisaalta, kun tarkastelee hallituksen politiikkaa, se on ollut aika johdonmukainen ainakin yhdessä asiassa. Se asia koskee kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten perusturvaetuuksien heikentämistä, ja ensisijaisena konstina leikkausten ohella on käytetty indeksikorotusten estämistä. Tänäkin iltana on toinenkin laki, jossa puututaan vain ja ainoastaan alimpaan päivärahaan estämällä sen indeksikorotus. Tässä mielessä hallitus ei ole noudattanut alkuunkaan ohjelmaansa, jossa halutaan väittää, että se ei leikkaa heikompiosaiten kansalaisten sosiaaliturvaa.

Nämä esitykset osoittavat, että hallitus puhuu yhtä, mutta toimii toisin. Toivon, että kaikki kansalaiset huomaavat, mistä on kysymys, ja lisäävät entisestäänkin paineita hallituksen suuntaan, jotta se voisi korjata linjaansa ja tulla vastaan myös työttömiä ja muita heikommassa asemassa olevia kansalaisia.

Edustajat Niinistö ja I. Kanerva merkitään läsnä oleviksi.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Keskustapuolue aloitti indeksien leikkaamisen, leikkasi myös työttömiltä moneen kertaan. Silloin olin työttömien kanssa hyvin paljon tekemisissä, koska työskentelin työttömyyskassassa, ja joka kerta, kun näitä päätöksiä tehtiin, seuraavana maanantaina näin erittäin kurjia katseita, erittäin

kurjassa tilanteessa olevia ihmisiä. Pahinta, mitä he aina sanoivat, oli se, että he sanoivat, miksi lapsikorotuksestakin leikataan, pitääkö lapsenkin jättää syömättä, jos indeksikorotus leikataan.

Tämän vuoden lokakuun viimeisenä päivänä oli työmarkkinatuella 210 611 ihmistä jotka saavat korkeintaan 118 markkaa rahaa plus leikatun lapsikorotuksen, eli heidän lapsikorotuksensa on vain 60 prosenttia muitten, ansiosidonnaisella työttömyyspäivärahalla olevien lapsikorotuksesta.

Olemme olleet aika kurja hallitus, kun olemme tällaiset leikkaukset tehneet. Mutta vielä kurjempi hallitus olemme, jos emme pysty edes indeksikorotuksia antamaan näille kaikista heikoimmassa asemassa oleville ihmisille.

Yhä suuremmalle osalle ihmisiä tilanne tulee vaikeaksi, kun työttömyysturvan muutokset tulevat konkreettisesti voimaan ensi vuoden puolella. Työssäoloehdon pidentäminen kuudesta kuukaudesta kymmeneen kuukauteen tulee lisäämään työmarkkinatuella olevien henkilöiden määrää runsaasti. Hävettää olla tällaisen hallituksen hallituspuolueen jäsen! (Ed. Aittoniemi: Tulkaa tänne meille, täällä on ilo olla!) — Ei ole yhtään sen kummempaa olla sellaisen oppositio-
puolueen jäsen, joka on tehnyt aivan samanlaisia ratkaisuja edellisellä hallituskaudella.

Mutta toivottavasti meidän ei tarvitse mennä niin pitkälle kuin hallitus on päättänyt, eli että leikkaisimme indeksikorotukset vuoteen 1999 saakka, kuten periaatepäätökset ovat. Sellaista tyhmyyttä ei saisi tapahtua.

Tässä yhteydessä pitääkin kysyä, mikä on perustuslakivaliokunnan rooli tässä järjestelmässä. Onko niin, että perustuslakivaliokunta voi vuosi toisensa jälkeen sanoa, että tämä on juuri siinä rajamailla, mutta tämäkään leikkaus ei ole vielä se leikkaus, joka loukkaisi perusoikeuksia? Milloin tulee se vuosi, jolloin sanotaan totuus siitä? Onko se se vuosi, jolloin työttömän peruspäivärahan pitäisi olla 153 markkaa, kun se on jäädytetty 118 markkaan? Vai onko se se vuosi, jolloin sen pitäisi olla yli kaksinkertainen siihen verrattuna, mitä se todellisuudessa on?

Minä kysyn perustuslakivaliokunnan jäseniltä: Mikä on se vuosi tai mikä on se määrä, milloin se ylittyy? Voiko olla niin, että perustuslakivaliokunta on hallituksen etäispäätö, joka tekee vain sellaisia päätöksiä kuin hallitus haluaa? Katsoisin erästä toista henkilöä silmiin, jos hän olisi täällä paikalla oikealla reunalla istumassa. Mutta hän ei ole paikalla tänään.

Edellinen hallitus on myös leikannut, kuten aikaisemmin sanoin, jo useampana vuonna työtömän peruspäivärahaa tai ottanut indeksikorotuksen pois, ja viimevuotinen tämän hallituksen tekemä leikkaus aiheutti sen, että kun peruspäivärahan pitäisi olla 126 markkaa, niin se on yhä 118 markkaa. Tänä vuonna päivärahan pitäisi olla 130 markkaa, ja se on 118 markkaa yhä edelleen.

Voisin kertoa hirvittävän tarinan hallituspuolueiden ryhmäpuheentohtajien neuvottelusta, jossa jouduin olemaan valiokunnan edustajana mukana, mutta sehän ei ole sopivaa. Tässä salisahan eikä muuallakaan ole tarkoitus julkisesti puhua siitä, mitä tässä talossa tapahtuu, onko sillä demokratian kanssa mitään merkitystä. (Välihuuto) — Minun luottamukseni palautuu, jos pääministeri Lipposen sanat, jotka hän ehkä noin tunti sitten sanoi, toteutuvat. Hän sanoi: ”Hallitus pitää ohjelmastaan kiinni ja valtioneuvosto tekee asiaa koskevan päätöksen, ja hallitusohjelma tullaan ottamaan huomioon aivan kirjaimellisesti.” Tässä hän tarkoitti ilmeisesti toimentulotuen ja asumistuen yhteensovittamista, joka myös koskee juuri tätä samaa ihmisryhmää, josta tämän kertaisessa leikkausesityksessä on puhe.

Eli: Tutkiiko perustuslakivaliokunta sitä, mitä nämä samoja ihmisryhmiä koskevat leikkaukset yhdessä merkitsevät, vai tutkiiko perustuslakivaliokunta vain sitä, mitä yksittäinen tapaus, yksittäinen lakiesitys milloinkin merkitsee? Toivottavasti perustuslakivaliokunnan jäsenet valaisevat minulle tätä asiaa, sillä ne säännökset, mitä näistä asioista virallisissa kirjoituksissa sanotaan, olisivat minun mielestäni jo kauan aikaa sitten aiheuttaneet sen, että tämän tyyppisiä perustuslakivaliokunnan lausuntoja ei olisi voinut antaa kuin tämä on. Mutta se on vain minun mielipiteeni. Toivottavasti pääministerin lausahdus kaikissa tulevilla päätöksissä, mitä hallitus tekee, pitää paikkansa eli, että kaikkein heikompiensaisten turvaa ei heikennetä.

Ed. Laakso merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan oikaista ed. Huotaria.

Ensinnäkin, keskustapuolue ei ole ollut hallituksessa tällä vuosikymmenellä, Suomen Keskusta kyllä on ollut.

Toiseksi, kun ed. Huotari sanoi, että keskusta aloitti nämä indeksileikkaukset, se on korkeintaan puolitetuus. Kun yleensä hallituspuolueet ovat sanoneet, että me olemme jatkaneet vain edellisen hallituksen politiikkaa, niin tässä ei näin ainakaan voida väittää, sillä Ahon hallitus on viimeksi korottanut peruspäivärahan ja työmarkkinatuen määrää indeksillä vuoden 95 alusta.

Emme ole leikanneet myöskään lapsikorotuksia sillä raakuudella kuin Lipposen hallitus on tehnyt.

Elikkä nykyinen hallitus on noudattanut oleellisesti raaempaa linjaa edelliseen hallitukseen verrattuna, vaikka, niin kuin on väitetty, taloudellinen tilanne on oleellisesti parantunut, on varaa antaa 5 miljardin verohelpotuksia suurituloisille. Tässä on todella suuri ristiriita ja ammottava kuilu puheiden ja tekojen välillä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Me voisimme oikeastaan julistaa tämän puhujakorokkeen, jolta ed. Huotari äsken puhui, sosialidemokraattien ja vasemmiston rippituoliksi, missä he käyvät ripittäytymässä ja pyytämässä anteeksi ja sen jälkeen palaavat paikalleen katsoen, että synnit on anteeksi annettu, ja äänestävät taas vihreätä valoa sen vastaisesti, mitä oltiin juuri ripittäytymässä.

Ensinnäkin totean ed. Huotarille perustuslakivaliokunnasta, että kyllä se tässä talossa on ollut esillä niin kauan kuin minä olen täällä ollut, ettei perustuslakivaliokunta voi olla puolueeton elin, koska se muodostuu poliittisten vaikutteiden alla olevista kansanedustajista. Eihän siitä mihinkään pääse. On puhuttu paljon perustuslakituomioistuimen perustamisesta, joka saattaisi olla puolueettomampi, mutta nykyisinhän politiikan lonkerot tietysti tunkeutuvat jo joka suunnalle vaikutusmahdollisuuksineen.

Itse keskeiseltä sisällöltä minun täytyy vain toistaa tietyllä tavalla ed. Mannisen puheenvuoroa. Te olette leikanneet vähäosaisilta, antaneet suurituloisille verohelpotuksia. Keskustan aikana leikattiin vähätuolisilta mutta leikattiin kovalla kädellä myös eri tavoin suurituloisilta, toisin sanoen yhteiskunnan taakka sälytettiin tasaisesti kaikkien hartioille. Teidän on turha edes väittää minun puheitani ja ed. Mannisen puhetta vastaan, koska te olette täällä salissa rippituolistanne tunnustaneet toinen toisenne perään, kuinka väärin te olette tehneet vähäosaisille ja antaneet kokoomuksen viedä teitä mukanaan suomaan suurituloisia. Ette voi tätä kiistää, ei ed.

Huotarikaan. Tämä on surullinen ja kylmä toisuus, joten turha on puhua Ahon hallituksesta. Se oli oikeudenmukainen hallitus ottaen huomioon silloiset vaikeat ajat.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmeisesti useat perustuslakivaliokunnan jäsenet vastaavat ed. Huotarille. Hänen kysymyksensä olivat erittäin perusteltuja.

Toteaisin, että perustuslakivaliokuntahan tulkitsee perusoikeussäännöksiä. Meidän asiantuntijamme omista lausunnoissaan päätyivät siihen, että indeksikorotuksen tekemättä jättäminen tänäkään vuonna ei vielä — painottaisin sanaa ”vielä” — loukkaa perustoimeentulon turvaa sellaisena kuin se on Ahon hallituksen toimesta muotoiltu hallitusmuotoon. Tässä suhteessa palautan mieleen sen, että kun perusturvasäännöstä säädettiin, vaihtoehtona oli ankarampi säännös. Nyt se säännös sinänsä on suhteellisen väljä. Tämän sanon myös ed. Manniselle, ja sanon sen muuten keskustaliiton kai ainoana elossa olevana jäsenenäkin.

Se säännös muotoiltiin niin, että ”lailla tataan jokaiselle”. Kun se näin kirjoitettiin, se laki on aina se laki, joka kulloinkin säädetään. On hyvin valitettavaa, että tämä avainsäännös Ahon hallituksen toimesta tuli tähän väljäksi, ja se, että siihen vielä liitettiin yhteiskunnan voimavarat tulkinta-argumentiksi.

Ed. Huotarille muistuttaisin, että perustuslakivaliokunta lausunnossaan lähti siitä, että nyt on tehtävä kokonaistarkastelu, jossa eri sosiaaliset turvajärjestelmät arvioidaan yhdessä ja tutkitaan, mennäkö mahdollisesti tämän sinänsä suhteellisen väljästi muotoillun perustoimeentuloturvasäännöksen alapuolelle. En tiedä, lähettikö sosiaali- ja terveysturvaliokunta tässä suhteessa hallitukselle ne terveiset, joita perustuslakivaliokunta pyysi viemään eteenpäin.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huotari kuvasi varsin laajasti hallituksen toimia juuri vähempiosaisten työttömien osalta. Odotinkin suorastaan antaumuksella hänen päättävän puheensa siihen, että hän ei ainakaan tule hyväksymään tätä esitystä. Sikäli tuntuu todella, että ed. Aittoniemi oli aivan oikeassa, että tämä rippituolikäytännöltä näyttää, jos tällä tavoin puhutaan ja todetaan, että nämä aiheuttavat todella suuria ongelmia näille väestöryhmille, ja silti nämä toimenpiteet turvataan.

Haluaisin vielä lisäksi sanoa sen, että viime

kaudella varmasti tehtiin myös huonoja ratkaisuja mutta koko ajan niitä tehtiin tasapuolisesti. Jos ajatellaan, että työssä käyvilta otettiin erilaisina maksuina, kerättiin, monet luopuivat lomarahoistaan, ei tapahtunut tällaista, että nyt annetaan sekä palkankorotuksia että suuria verohelpotuksia nimenomaan suurituloisille. Nyt väestön välillä tuloerot kasvavat räjähdysmäisesti. Siinä ovat vasemmistoliitto ja sosialidemokraatit avainasemassa.

Ed. Kempainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikula selvensi perustuslakivaliokunnan tulkinnan sitä osaa, johon ed. Huotari kiinnitti huomiota ja kysyi. Perustuslakivaliokunta tulkitsaan 15 a §:ää on kiinnittänyt huomiota siihen, että on otettava huomioon eri tekijöiden yhteisvaikutus ja katsottava asiaa tältä pohjalta.

Haluaisin kiinnittää toiseen asiaan huomiota. Ed. Huotari minusta oli sisäisesti puheissaan epälooginen, kun hän ensin sanoi, että leikkaus on oikeutettu ja keskustan politiikka ei ole yhtään parempaa, koska keskustakin leikkasi. Eihän asia tietenkään näin ole. Te kysyitte myös puheenvuorossanne, milloin tullaan sille rajalle, että enää ei voida leikkauksia tehdä perustuslain pykälää rikkomatta. Tämä minusta osoittaa sen, että ei tällä tavalla leikkauksia voida laittaa samanarvoisiksi, että jos joskus on leikattu, sitten on oikeus leikata vielä lisää. Ei tietenkään näin, vaan jos olisitte ensin palauttaneet tason entiselleen ja sitten leikkaisitte, tämä vertaus olisi oikeudenmukainen ja oikein tehty.

Mutta ei tilannetta, että samaan aikaan hyvätuloisille annetaan verohelpotuksia ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta leikataan etuuksia vielä siitakin tasosta, jolla ne nyt ovat, eikä sellaista politiikkaa voida millään perustella. Ainoa tapa reagoida tähän on äänestää näitä vastaan. Eivät täällä puheet mitään pyhitä, vaan asia ratkaistaan äänestämällä. Jos olette todella tällä kannalla, että tämä on väärin, äänestäkää sitä vastaan!

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari peräsi perustuslakivaliokunnan roolia perusoikeuksien turvaamisessa siinä tilanteessa, kun tehdään pieniä uudistuksia aina perä perää, ja milloin täytyy se kohta, jol-

loin uudistus kokonaisuutena olisi liian iso loukkaus perusoikeuksia kohtaan.

Valiokunnassa asia on tiedostettu ihan henkilöiden, jäsenten ja asiantuntijoidenkin kohdalta, ja tänne jaettuun valiokunnan lausuntoon on tullut yksi virke mukaan. Siinä ei tosin ole mainittu mitään vuosilukua, milloin uudistus olisi liian iso leikkaus, mutta kolmannen sivun ensimmäisen palstan viimeinen virke tarkoittaa, että valiokunta on ottanut kantaa siihen, että varmasti tulevina vuosina näiden kerrannaisvaikutukset tullaan ottamaan huomioon entistä tarkemmalla sihdillä. Jos nyt luen tämän aivan lyhyen kohdan, koska tässä on pieni itu. Tämä on selvää salakielistä, normaali ihminen ei ymmärrä, mistä asiasta tässä on kyse. Tässä sanotaan näin:

”Valiokunta kuitenkin huomauttaa siitä, että työttömyysturvan päivärahan ja työmarkkinatuen jälkeenjääneisyys elinkustannuskehityksensä saattaa muodostua tämän perusoikeuden toteutumisen kannalta ongelmalliseksi.”

Tämä sana ”ongelmallinen” tarkoittaa tulevaisuudessa sitä, että asia on otettu paperilla esille ja tähän voidaan sitten palata.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuli niin monta vastattavaa kysymystä tai vastauspuheenvuoroa, että en ehdi kaikkiin vastata, mutta joka tapauksessa Suomen keskusta leikkasi työttömien indeksikorotuksia. Sitä ei voi millään tavalla kiistää. Kahden markan korotus tuli yhtenä vuonna, mutta sekään ei ollut täysi indeksi, ja se taisi olla vaaleja edeltävä vuosi, joten se siitä.

Ed. Aittoniemi, sanoitte, että täällä äänestään vihreää valoa. Ette te tiedä vielä, mitä minä tulen äänestämään. Sitten puolustelit sitä, että kaikkien hallitusten aikana perustuslakivaliokunta on ollut tällainen etäispääte. Mitä varten sitten yleensä perustuslakivaliokunta on, jos sillä ei ole itsenäistä oikeutta päättää asioista?

Ed. Nikulalle vastaan, että sosiaalivaliokunta lähettää terveiset eli kirjeen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle. Kysymykseni vain oli, tutkiiko perustuslakivaliokunta kokonaisuutta. Nythän on ollut esimerkiksi jo neljä asiaa: Työttömien indeksikorotus, työttömien verotus kiristyy, kun ansiotulovähennys poistuu, toimeentulotuen leikkaus, jos se toteutuu, ja jos päivähoidon nollamaksuluokka olisi poistunut, nämä kaikki neljä asiaa olisivat kohdistuneet juuri samoihin henkilöihin.

Ed. Korkeaojalle sanoisin, että perustuslakivaliokunta on ollut yksimielinen ilmeisesti. Jos

ed. Korkeaoja on jäsen, hän on ollut myös sitä mieltä, että tämä on perusoikeuksien mukainen eikä vastainen.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Ahon hallitusta väitettiin epä kristilliseksi hallitukseksi. Me olimme siinä mukana, ja se tietenkin meitä loukkasi, kun oppositio sanoi, että se on epä kristillinen hallitus. Koskaan ei perusteltu, minkä takia Ahon hallitus oli epä kristillinen. Siinä tehtiin hyvin paljon leikkauksia, mutta pitää muistaa, että vuonna 90 bruttokansantuote oli plus miinus nolla. Ilman hyvää maataloussatoa se olisi jäänyt pakkasen puolelle, siis vuonna 90. Vuonna 91 se oli miinusmerkkinen, 92 se oli miinusmerkkinen, 93 se oli miinusmerkkinen. Bruttokansantuote laski kolmessa vuodessa tai voi sanoa neljässä vuodessa yli 15 prosentilla. On aivan selvä asia, että silloin piti leikata menoja ja lisätä tuloja.

Minä en muista, että vähätuloisilta tai vähävaraisilta olisi leikattu. Indeksikorotukset jäivät toteuttamatta, mutta kun tuloja haettiin, silloin katsottiin aina, kenellä on maksukykyä. Oli helppo mennä kentälle kertomaan, eivätkä ihmiset vastustaneet meitä siellä, kun kerrottiin, että korotettu sairausvakuutusmaksu koskee vain niitä, joilla on yli 80 000 veroäyriä, lainavero koskee vain niitä, joilla on yli 100 000 markkaa vuodessa, kaikki muut jäävät sen ulkopuolelle. Kansanedustajien palkkoja leikattiin siten, että lomarahat otettiin pois. Eläke-etuja huononnettiin. Kun viljelijöille määrättiin kesannointivelvollisuus, siinäkin otettiin tulot huomioon.

Tämä oli mielestäni hyvin sosiaalista politiikkaa. Kuitenkin väitettiin, että se oli epä kristillistä. Nyt, kun katsoo, mitä tämä hallitus on tehnyt, se on tehnyt paljon hyvää, ei sitä voi kieltää, mutta tämän hallituksen kilpeen tulee merkki ”epäsosiaalinen”.

Viime vuonna mielestäni epäsosiaalisin päätös oli se, kun sairausvakuutuslakia muutettiin niin, että tulottomilta ja vähätuloisilta pudotettiin minimipäiväraha noin 65 markasta nolnaan markkaan, kokonaan otettiin pois samanaikaisesti, kun meikäläisen mahdollista sairauspäivärahaa, noin 500 markkaa, pudotettiin 50 pennillä. Minulta meni 50 penniä ja pienituloiselta meni 65 markkaa, kun olisi pitänyt mennä minulta 65 markkaa ja häneltä 50 penniä.

Tänä vuonna tästä epäsosiaalisimmasta päätöksestä kilpailee hyvin voimakkaasti työttömyysturvan indeksikorotuksen jättäminen pois. Pitää ottaa huomioon, että todennäköisesti sa-

massa tilaisuudessa, jossa tietyt henkilöt päättivät, että toteutetaan pieniä palkankorotuksia, toteutetaan 5,5 miljardin markan veroalennuksia, samat henkilöt sopivat, että otetaan työttömiltä pois muutama sata miljoonaa, niiltä joiden tulo on kaikkein pienin ja jotka eivät olleet läsnä. Tämä on minun mielestäni hyvin epäsosiaalista politiikkaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä valiokunnan mietinnössäkkin todetaan, että työttömyyspäivärahan jälkeenjääneisyys on huomattava. No, jos todetaan yksimielisesti, että se on huomattava, silloin sitä pitäisi korjata. Minä en ole sitä mieltä, että se pitäisi nostaa 130 markkaan. Minun mielestäni kohtuullinen ja oikeudenmukainen ratkaisu olisi voinut olla se, että korotetaan samalla prosentilla kuin korotetaan palkkoja eli 3-4 prosentilla. En minä usko, että kenttä olisi millään lailla reagoinut, jos olisi sanottu, että tuli näin vaatimaton korotus, 3-4 prosenttia, siitä yksinkertaisesta syystä, että palkkojakin korotettiin vain 3:lla prosentilla. Nyt ei koroteta ollenkaan, mutta palkkoja kyllä ja me tiedämme myös, miten prosentit vaikuttavat pientuloihin ja suurituloihin.

Olen kerran aikaisemmin lukenut tältäkin puhujakorokkeelta, mitä vasemmistoliitto ja sen puheenjohtaja pari päivää ennen eduskuntavaaleja kirjoitti moneen moneen lehteen ja luen tämän jälleen. Se ei ole kuin 3—4 riviä. ”Meillä on kuusi asiaa, joista emme suostu leikkaamaan. Ne ovat työttömyysturva, pienimmät eläkkeet, minimipäivärahat, terveydenhuolto, kehitysapu ja minimitoimeentulotuki.” Voisi tietenkin kysyä, että miten on käynyt? Löytyykö tuosta kuudesta yhtäkään, johon ei olisi puututtu?

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kallis kertoi, että edellinen hallitus ei leikannut. Ei todella, vaikka me olisimme työttöminä silloin toivoneet, että työttömien määrää olisi leikattu, mutta se lisääntyi 300 000—400 000, joten se saavutus kyllä merkitään historiaan. Valtion velka kasvoi Ahon hallituksen aikana hurjasti eli kyllä tässä varmasti tämmöistä sosiaalisuutta ja kristillisyyttä aikaisemmassa hallituksessa riittää tarpeeksi.

Miksi ei sitten leikattu työttömyysturvasta, niin kyllä kai sen kaikki muistavat. Ammattiyhdistysliike, joka vahvasti edustaa edelleenkin demokraattista liikettä, vastusti Ahon hallituksen esityksiä. (Ed. Takkula: Miksei nyt vastusta?) Se on se jyrkkä toimi, joka silloin varmuudella esti vähävaraisen ihmisen menemistä ihan rotkoon.

Mitä tulee sitten näihin höpötyksiin ja puheisiin yleensä siitä, että tarttis tehdä jotakin. Minä kehotan nyt oppositiota ja kristillisiä yhtenä osana oppositiota, että tekkää jotakin, kehittäkää joukkoliike työttömien keskuudessa. Sillä on jotakin merkitystä. Uskon, että se auttaa sitten myös hallitusrintamaa tekemään oikeudenmukaisia ratkaisuja. Ei se pelkkä puhe täältä puhujakorokkeelta auta paljon hevon mitään. Tässä mielestäni toimet ovat paljon puheita parempia.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä en luule, että näillä suurilla massamielenosoituksilla on kovin suurta merkitystä hallituksen päätöksiin. Ei ollut edellisellä kaudella eikä ole tällä kaudella. Kyllä me yritämme esittää järkeviä ratkaisuja, miten työllisyyslanteeseen voidaan vaikuttaa ja sellaisen ohjelman me olemme laatineet ja luovuttaneet hallitukselle ja minä olen täysin vakuuttunut siitä, että jos edes yksi kohta otettaisiin käyttöön, niin se vaikuttaisi merkittävästi työllisyyteen. Noilla palkankorotuksilla, veroalennuksilla olisi voitu luoda hyvin, hyvin paljon työpaikkoja, mutta hallituksen linja oli toinen ja hallitus tietenkin katsoi, että sen linja on parempi. Sen takia se sen valitsi. Me olemme eri mieltä ja ilmeisesti ed. Immonen on samaa mieltä.

Se, että viime kaudella työttömyys kasvoi noin paljon, johtui tietenkin monesta syystä, ennen kaikkea siitä, että bruttokansantuote laski. Pitää ottaa huomioon, että tänä päivänä bruttokansantuote on suurin piirtein sillä tasolla, missä se oli vuonna 90 ja samat tavarat ja palvelut tuotetaan paria kolmea sataatuhatta työntekijää pienemmällä määrällä. Eli ilmeisesti siinä oli ilmaa ja muut irtisanoivat ja syntyi tämä suuri työttömyys, mitä nyt pitää korjata.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Minä oikeastaan yhdyin kaikkeen siihen, mitä täällä on edellä tuotu esille tämän asian osalta. En halua toistaa näitä yksityiskohtia. Totean kuitenkin ed. Huotarille lähinnä sen, kun hän viittasi Ahon hallituksen leikkauksiin, että Ahon hallitus vuonna 91 joutui lähtemään poikkeuksellisen hankalasta tilanteesta. Se joutui toteuttamaan Holkerin hallituksen vuoden 91 budjettia, joka laatimishetkellä oli 8 miljardia ylijäämäinen, mutta kun budjetti oli toteutettu, niin se oli ali-

jäämäinen 22 miljardia. Yhden vuoden aikana tuli 30 miljardin aukko, joka on varmasti lyömätön suomenennätys.

Näissä olosuhteissa oli pakko puuttua moniin sellaisiin asioihin, joista hallitusta muodostettaessa ei ollut minkään näköistä tietoa. Suomi syöksyi silloin suureen lamaan. Samanaikaisesti Neuvostoliiton kaupan loputtua ja pankkikriisin iskettyä päälle yhdessä ulkomaisen laman kanssa työttömyys lähti voimakkaaseen nousuun. Se aiheutti ennalta arvaamattomia menoja, työttömyydenhoitomenoja ja se aiheutti samalla ennalta arvaamattomia verotulojen alennuksia.

Näihin mihinkään Ahon hallitus ei ollut suinkaan syyllinen vaan syylliset olivat kokonaan muita. En minä esimerkiksi kykene syyttämään tästä yksistään Holkerin hallitusta, vaikkakin sen vuoden 91 budjetti oli varsin ronski vaalibudjetti, jossa ei otettu huomioon tulevia vaikeita aikoja.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa sanotaan yksiselitteisesti, että hallitus ei tule puuttumaan heikoimmassa asemassa olevien etuuksiin. Nyt tässä ollaan kiistattomasti puuttumassa. Sen ovat muun muassa edustajat Immonen, Huotari ja Kuoppa tuoneet voimallisesti ja perustellusti esille, ja siihen me oppositiossa yhdyimme täysin.

Haluan kuitenkin enemmänkin kuin yksityiskohtiin, puuttua muutamalla sanalla tämän leikkauksen yhteydessä yleisemmällä tasolla työttömän ihmisen elämän näkymiin. Ed. Immonen toi esille jo hyvin herkällä tavalla työttömän ihmisen näkymiä. Meitä on täällä eduskunnassa muutamia, jotka tiedämme henkilökohtaisesti, mitä on olla työtön. Olin eilen muutamien täälläkin olevien edustajatovereiden kanssa Arkadia-seuran kokouksessa ja sen jälkeen Kansallisteatterissa katsomassa Peter Singerin Viittä elämää, jossa kuvattiin hyvin vahvalla tavalla ihmisyyssykymystä aina Auschwitzin keskitysleireiltä ja vähän muualtakin, jossa ihmisarvo asetetaan ei kyseenalaiseen, vaan peräti alhaiseen tilaan.

Tuota näytelmää katsellessani minulle tuli tällainen assosiaatio, ja haluan sen perusteella kysyä, kuka teistä tietää: Miten muuli tehdään? (Ed. Aittoniemi: Minä en edes tiedä, mitä on assosiaatio!) — No, asiayhteys! — Kuinka muuli tehdään? Muulihan on hevosen ja aasin risteytys, ja se on aina nimenomaan tamman ja uroasaasin aikaansaannos. Normaalioloissa tamma ei suostu aasin parittelukumppaniksi, mutta ihminen, joka manipuloi kaikkea, on keksinyt, että kun tammalta leikataan harja, se häpeää olemustaan niin paljon, että se suostuu aasin astuttavaksi.

Myönnän, että vertaus, arvoisa puhemies, on ehkä raaka. Mutta tiedän, että työttömät ihmiset, ne jotka nauttivat peruspäivärahaa, sellaiset, jotka eivät saa edes sitä, kokevat nämä leikkaukset, jotka kohdistuvat kaikkein heikoimpiin ihmisiin, ihmisarvoa alentaviksi. He kokevat, että he eivät ole tässä tasavallassa, tässä yhteisessä Suomessamme, ollenkaan tasa-arvoisia, vaan he ovat jotakin historian plebeijää, joita voi kohdella miten tahansa. He häpeävät tänä päivänä, ed. Immonen, tulla estradille mielenosoituksiin, he eivät halua tulla koloistaan, he eivät syystä tai toisesta voi tulla meidän hyvinvoivien ihmisten eteen.

Työttömiä syyllistetään tarpeettomasti ja heidän ihmisarvoaan alennetaan tarpeettomasti. Erityisesti nyt vetoan teihin siellä vasemmalla, koska tiedän, että teillä on todellista tietoa heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemasta, heidän arkipäivästään, heidän toiveistaan ja heidän todellisista mahdollisuuksistaan. Minä vetoan teihin, että te nyt opposition kanssa otatte isänmaan partureilta leikkimet pois ja estätte kaavamasta työttömän ihmisen harjaan.

Työttömän ihmisen täytyy kyetä kokemaan aitoa iloa tässä yhteiskunnassa, heille täytyy tarjota aitoja mahdollisuuksia normaaliin elämään ja heidän harjansa täytyy voida hulmuta yhtä elämänhaluisesti siinä samassa elämän tuulessa, jossa meidän muidenkin.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ryhänen puolusteli Ahon hallituksen aikana syntynyttä työttömyyttä monilla eri syillä, mutta yhden syyn hän jätti sanomatta, eli sen, että Ahon hallituksen valtiovarainministeri Viinanen sanoi julkisuudessa, että on halvempaa maksaa ihmiselle kotiin kuin työllistää. Se oli yksi perusfilosofia, mikä myös aiheutti lisää työttömyyttä, eli katsottiin, että olisi kalliimpaa elvyttää kuin maksaa ihmisille kotiin.

Ed. Ryhänen kertoi käyneensä Kansallisteatterissa. Minä sen sijaan oli eilen Helsingin työttömien tilaisuudessa (Ed. Aittoniemi: Minä olin täällä salissa!) ja aika monella siellä oli kysymys, miksi ihmisille tehdään näin. Ed. Ryhänen mietti, miksi työttömät eivät tule joukkokokouksiin. Eivät he kaikki tunne häpeää. Suurin osa ei vain usko, että politiikkoihin enää pystyisi vaikutta-

maan minkäänlaiset joukkokokoukset tai mikään mukaan toiminta, ei edes äänestäminen. Siksi he jäivät kunnallisvaaleissa kotiin.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari kertoi jo työttömien julkisuudesta. Kyllä siinä puolensa myös on sen esiintymisen osalta, lukuisat ihmiset toki häpeävät sitä. Mistä se sitten johtuu, niin tietysti kasvatuksestamme. Toivonkin sitä, että yhä enemmän oikeiston taholta suhtauduttaisiin myönteisesti siihen, että lapsia vietäisiin päiväkotiin, jossa he näkisivät myös toisia ihmisiä, mikä sitä kautta myös kasvattaisi yhteistyöhön.

Toinen juttu. Viittaan siihen, mitä ed. Ryhänen kertoi aliarvioimisesta. Työvoimatoimistoilla ehkä ruuhkautumisen vuoksi tai jostakin muusta syystä on tapana lähettää työttömille monistettuja kirjeitä, samoille työttömille sama kirje, ja kirjeessä lukee, että ottakaa yhteyttä muutaman päivän kuluessa ja etlette ota, työttömyyskorvaus katkeaa. Eli sama moniste tulee muutaman viikon välein samalle työttömälle, joten minusta tämä on myös sitä työttömän ihmisen aliarvioimista ja yhtenä osana alas polkemista.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari syytti Ahon hallituksen valtiovarainministeriä Viinasta sanonnasta, että on halvempaa maksaa kotiin kuin työllistää. Minä en ota vastuuta silloisen ministerin Viinaseen puheista. Kantakoon sen vastuun kokoomus, joka on tässäkin hallituksessa.

Kysyn vain, minkä verran todellisia työllistämistoimia tämä hallitus on harjoittanut, työllistääkö se vai maksaako se kotiin. Muistelen vain, että silloin luvattiin, että työttömyys puolitetaan, ja useissa tilaisuuksissa olin esimerkiksi Savon puolella, joissa silloinen kansanedustajaehdokas ja nykyinen kansanedustaja Iivo Polvi sanoi, että emme tyydy puolittamaan, me vaadimme täys-työllisyyttä. Tästä tavoitteesta ollaan todellakin kaukana, ja tämä kotiinmaksamislinja näköjään jatkuu, mutta muutettuna sillä tavalla, että nyt maksetaan kotiin vähemmän kuin aikaisemmin, koska te leikkaatte koko ajan. (Ed. Kallis: Se on vielä edullisempaa!) — Niin, se on muuten paljon edullisempaa todellakin.

Ed. Immoselle toteaisin, että me kaikki varmaan tiedämme ongelman, mikä työvoimatoimistoissa tänä päivänä on. Siellä on asiakkaita paljon, siellä on vaikeita asioita paljon, siellä on jonoja paljon, ja kaikki virkailijat ovat väsyneitä

ja uupuneita. Miksi ei sinne työllistetä ihmisiä lisää?

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on jatkoa sille, mikä on Lipposen hallituksen linjassa ollut kuin täsmäase: Kaikki hallituksen esitykset kohdistuvat heikompiin. Sen tähden täällä on nyt aika erikoista kuunnella, että juuri vasemmistoliiton edustajat ovat niitä, jotka ainoastaan ovat paikalla puolustamassa hallituksen esityksiä, vaikka tiedän ja ainakin haluan uskoa, että he tuntevat parhaiten näiden ihmisten kohtalonyhteyden kaikkiin näihin päätöksiin.

Kun muistelen aikaa vuonna 1991, kun Ahon hallitus aloitti, tuntui, että kaikki ympärillä romahtaa. Yritysten pääomat olivat olemattomat. Ne olivat velkaantuneet paljon ulkomaille ja saaneerivat valtavalla vauhdilla väkeä ulos. Yhtä aikaa tuli pankkikriisi ja Neuvostoliiton-kaupan romahtaminen. Kaikki nämä tekijät yhdessä olivat kuin painajaista. Samassa yhteydessä tässä talossa tehtiin suuria selvityksiä EU-jäsenyydestä. Sen tähden tuntuu siltä, että kaikki ratkaisut, jotka tehtiin, tehtiin todella pitkien päivätöiden jälkeen ja jonkinlaisessa paniikkitalanteessa, koska aina odotettiin, miten Viinaseen, Ahon tai jonkun muun ministerin lausunto vaikuttaa korkoihin.

Sen tähden tämä esitys tuntuu nyt aika käsittämättömältä. Lipposen hallitus on saanut aloittaa aivan toisenlaisista taloudellisista lähtökohdista. Olimme erittäin velkaantuneita, mutta työttömyys oli alenemassa, meillä oli kilpailukykyinen tuotanto jälleen, ja tuntui siltä, että alamme saada tilanteen jonkinlaiseen hallintaan ja voimme tehdä hallittuja ratkaisuja, jotka eivät tuota lisää työttömiä. Meihin uskottiin jälleen valtiona, siihen että Suomi pystyy selviytymään velkaantumisestaan. Sen tähden nämä ratkaisut, joita varsinkin tänä syksynä on tehty viime vuoden lisäksi, tuntuvat niin uskomattomilta, että olen oikein halunnut niitä uudestaan tarkastella ja näen, että muun muassa työmarkkinatukeen kohdistuvat lapsikorotusten leikkaukset ja nimenomaan lapsiin kohdistuvat kaikki leikkaukset, lapsilisiin ja lapsikorotuksiin, ovat juuri niitä, joiden uskoisi puhuttelevan istuntosalissa tällä hetkellä olevia kansanedustajia.

Jos lähdetään siitä, että nyt olemme antaneet — tai emme me oppositio, vaan te — suurituloisille tuhansien markkojen verohelpotukset, ei ole perusteltavissa millään keinoin se, että säästötoimena on pakko jättää indeksit tarkistamatta

näiltä kaikkein heikko-osaisimmilta. Katsoisin, että tämä on erittäin suurella ristiriidassa myös sen hallituksen tavoitteen ja meidän kaikkien tavoitteen kanssa, että työttömyys on vähintään puolitettava. Jos ostovoimaa leikataan siltä väeltä, jolla on kaikkein vähiten ansioita tällä hetkellä, ei kai tilanne helpotu, koska palveluiden kysyntä ei kasva. Ei pelkkien suurituloisten avulla palveluiden kysyntä kasva. Täältä lennetään ulkomaille vähän useamman kerran vuodessa ja viedään sinne markat.

Haluaisin puheenvuorossani vedota varsinkin vasemmalla oleviin sisariin ja veljiin, että he katsovat tilannetta hallitusohjelmasta lähtien. Hallitusohjelmassa sanotaan muun muassa: ”Sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamisesta tehdään kokonaisarviointi ja tarvittavat toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti siten, että ei heikennetä kaikkien heikko-osaisimpien turvaa.” Tämä on aika selkeästi sanottu, ja uskoisin, että tämän pitäisi riittää keskusteluissa perusteluiksi, että ette voi tätä esitystä hyväksyä.

Samoin Lipposen hallituksen ohjelmassa todetaan: ”Hallitus sitoutuu tässä ohjelmassa esitettyihin vastuullisiin ja vaikeisiin päätöksiin. Niiden seurauksena suomalainen hyvinvointiyhteiskunta uudistuu omien voimavarojemme mukaiseksi ja kansalaiset voivat hyväksyä sen oikeudenmukaisena, tehokkaana ja reiluna.” Haluan kysyä teiltä: Ovatko nämä esitykset, joita tänään salissa esitellään, reiluja?

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lindqvist puuttui puheessaan siihen, että vasemmistoliitto on paikalla, ed. Huotari ja ed. Immonen, mikä on ilahduttavaa, mutta myös siihen, että vasemmistoliitto sosiaaliturvaselonteon yhteydessä vakuutti, että sosiaaliturvaa ei enää saa leikata. Samasta asiasta vasemmistoliiton ed. Lapintiekin kirjoitti Turun Sanomissa otsikolla ”Sosiaaliturvaa ei saa enää leikata”. Nyt tietysti ed. Huotarilla ja ed. Immosella on mahdollisuus vaikuttaa tässä asiassa toimimalla juuri tämän vasemmistoliiton sosiaaliturvaselontekoon ottaman kannan mukaisesti. Täytyy sanoa, että takki käännetään aika nopeasti, jos näin ei tapahdu, koska nimenomaan sai sen käsityksen, että ei leikata enää sen jälkeen, kun sosiaaliturvaselonteko on tänne tuotu.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lindqvist totesi jossakin

vaiheessa puheessaan siitä, että tuli muun muassa pankkikriisi ja kaikki vain tuli ja tuli ja meni, niin kuin siihen ei olisi millään tavalla Ahon hallitus aikanaan vaikuttanut. Kyllä minusta Ahon hallitus omilla toimenpiteillään vaikutti sillä tavalla siihen pankkikriisiin, että heti hallituskauden alussa Ahon hallituksessa valittiin semmoinen tie, jossa annettiin puhtaasti markkinoiden hoitaa kaikki eli ei lähdetty missään muodossa elvyttämään. Työttömyys karkasi käsistä, ja yritykset kävivät kaatumaan, koska ei ollut ostovoimaa kotimarkkinoilla hyvin paljon. Semmoisilla elvyttämistoimenpiteillä, joita tämä hallitus on lähtenyt kautensa alussa toteuttamaan, olisi paljon vielä pelastettu. Mutta nyt on hyvä jälkiviisaana todeta, että näin oli, ja silloin ilmeisesti sen aikainen oppositio kyllä olisi halunnut elvyttää.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan totta, että jotkut meistä silloisen opposition ohella olisivat halunneet jonkun verran elvyttää. Kysymys oli vain siitä, että Suomi ei saanut velkaa siinä mittakaavassa, kuin olisimme tarvinneet, koska kaikki oli silloin täysin romahtanut. Ei kerta kaikkiaan ollut mahdollisuutta ottaa lisää velkaa siinä tilanteessa. (Ed. Biaudet'in välihuuto) — Ainakin Viinanen ilmoitti niin meille. En tiedä, pitikö paikkansa, mutta hän ilmoitti, että me emme saa enää lisää velkaa. — Silloinhan otettiin todella aivan syömävelkaa, kun haluttiin pitää kuitenkin huolta heikompiosaisista.

Ed. Lahtela voisi nyt katsoa, missä tilanteessa pankkikriisi syntyi. Esko Ahon hallitus ei todella kerinnyt sitä aiheuttaa. Samoin voi katsoa niitä käppyröitä, mitä löytyy niiden vuosien budjettikirjoista, niin näkee, missä tilanteessa meillä on kansantalous ollut siinä vaiheessa. Sen jälkeen voi keskustella talouspolitiikasta.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kiinnitän tässä työttömyysturvan indeksien leikkauksikysymyksessä huomiota siihen, että Suomi on Ilon jäsen ja Ilossa, siis Kansainvälisessä työjärjestössä, sitoutunut muun muassa sellaiseen sopimukseen, joka edellyttää, että meillä pidetään työttömyysturvan perusturva vähimmäistasoltaan riittävänä. Tätä tarkastelua ei ainakaan valiokunnan mietinnön mukaan nytkään ole tehty. Työttömyysturva on niin matalalla tasolla, että se tuskin täyttää Ilon määräyksiä, joihin Suomi on siis sitoutunut.

Muistan hyvin, kuinka kuusi seitsemän vuotta sitten sosiaalivaliokunnan jäsenenä ed. Stenius-

Kaukosen kanssa tätä taistelua kävimme. Silloin elettiin sitä hurjaa aikaa, jolloin ne virheet tehtiin, mitä tässä maassa tehtiin, ja silloinkaan Suomi ei täyttänyt työttömyysturvan vähimmäistason osalta I:n sopimuksen tasoa. Nyt toivoisin, että myös tältä osin katsottaisiin, miten Suomi tässä kansainvälisessä tilanteessa asettuu.

Nimittäin erityisen hankalaksi tämän tekee se, että hallitus jakaa valtavan suuria verokevennyksiä todella hyvätuloisille, joilla kevennyksillä olisi myös varaa vaikkapa elvyttää eli työllisyyttä parantaa. Mutta tämä linja on unoitettu tämän hallituksen aikana täydellisesti.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Voi tosiaan kysyä, missä se ristiriita piilee. Sehän on oikeastaan näkyvissä jo perustuslakivaliokunnan mietinnössä tästä asiasta, kun todetaan: ”Niiltä osin kuin kysymys on julkisen vallan välittömästi rahoittamista perustoimeentuloturvaetuuksista, on valiokunnan mielestä johdonmukaista, että etuuksien tasoa mitoitettaessa otetaan huomioon kulloinenkin kansantalouden ja julkisen talouden tila.” Ristiriitahan on siinä, että samaan aikaan toteutetaan mittavia verokevennyksiä. Siinähan se ristiriita on tämän lausunnonkin perusteella.

Mihin tämä johtaa, oikeastaan on nähtävissä pari kappaletta aikaisemmin, kun todetaan: ”Momentin mukaisina ei voida pitää ainakaan sellaisia muutoksia toimeentuloturvan sääntelyyn, jotka vaarantaisivat vähimmäistoimeentulon tai johtaisivat I momentissa tarkoitettua välttämättömän toimeentulon turvaa heikompaan perustoimeentuloturvan mitoitukseen.” Tämähän johtaa siihen, että väkeä lappaa sisään toimeentulotuen hakuun. Tämähän tästä on seurauksena eräiltä osin.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti muutama ajatus tästä hallituksen esityksestä, jolla nyt käydään jäädyttämään indeksit työttömiltä. Tässä on syytetty edellisiä hallituksia (Eduskunnasta: Ja tulevia!) — ja tuleviakin kyllä. — On esitetty se ajatus, että kaikki nämä päätökset ovat aikaan sidottuja, mutta ne ovat hyvin pitkälle arvoratkaisuja. Ei ole yksi yhteen verrata, mitä teki Ahon hallitus ja mitä tehdään tänä päivänä. Siihen vaikuttaa moni eri tekijä. Joka tapauksessa kukaan ei täällä niin voi sanoa, etteikö olisi virheitä tehty.

Lähtökohdaksi tähän tilanteeseen tässä on sanottu, että 420 miljoonaa täytyy sen vuoksi leikata, koska valtion velka on niin suuri, vedotaan

siihen. Kuitenkin käsi pitäisi panna nyt sydämellemme ja kysyä, mihin se valtion velka unohtui silloin kesällä, kun 5,5 miljardia pystyttiin antamaan verohelpotusta ja palkankorotukset ovat koko ajan juosseet. Missä silloin oli se valtion velka? Tämä oli kuitenkin mahdollista tehdä. Nyt huomattavasti pienempi summa rahaa joudutaan leikkaamaan ja halutaan leikata. Kysymys on siis arvovalinnasta aivan puhtaasti.

Tässä viime päivinä on käyty keskustelua. Kirkonmiehet ovat lehdissä virittäneet keskustelua, kuka puolustaa köyhiä. Kun tämä eduskuntasali on politiikan ykkösfoorumi, niin kerrottakoon. Tämäkin esitys kertoo, kuka puolustaa köyhiä tässä maassa. Sitä tekee rakentava oppositio, keskusta, Suomen keskusta, kristillinen liitto, vasemmistoryhmä irrottautuneena tästä hallituksesta, perussuomalaiset. Tässähän tämä asia on. Osittain myös nuorsuomalaiset ovat olleet mukana tässä. Näin näyttää olevan, että ainakin arvovalinnat ovat vähän toisenlaisia, siis sosiaalisesti oikeudenmukaisempia ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Pyydän edustajaa puhujakrokkeelle, jos hän haluaa jatkaa!

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Takkulalle sanoisin, että valtion velka muistettiin verouudistuksessa siinä vaiheessa, kun piti päättää työttömien ansiotulovähennyksen poistamisesta eli kun se muutettiin kannustinvähennykseksi. Sen jälkeen sitä eivät enää työttömät saaneet, eli siinä vaiheessa muistettiin valtion velka. Silloin kun hyvätuloisten veroalennusta annettiin, niin siinä vaiheessa sitä ei muistettu.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lahtela otti esiin täällä elvyttämisen, jolla olisi voitu alentaa työttömyyttä hänen käsityksensä mukaan ja säästää työttömyyskorvauksissa. Muistan hyvin edellisellä kaudella nähneeni televisiosta, kun silloinen edustaja, nykyinen työministeri Jaakonsaari sellaista kieltä käyttäen, jota ei sovi täällä toistaa, erityisesti korosti aina, että kysymys on vain hallituksen halusta ja tahdosta. Jos hallitus tahtoo ja haluaa, niin työttömyys kyllä alenee. On aika kysyä: Mihin ed. Jaakonsaaren halu ja tahto ovat hävinneet, kun työttömyys ei ole kuitenkaan alentunut?

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Edelleen tätä keskustelua jatkaakseni, kuka puolustaa köyhiä, kyllä minä olen tätä keskustelua kuun-

nellut ilolla sikäli, että vasemmistoliiton taholta on tuotu esille hyvin voimakasta kritiikkiä tätä hallituksen esitystä kohtaan, ja olen yksiselitteisesti kuullut kaikissa näissä puheenvuoroissa, jotka tämän asian yhteydessä on käytetty tässä salissa, pelkkää heikoimmassa asemassa olevien ihmisten puolustelua. Siitä olen iloinen ja onnellinen ja uskon, että nämä puhujat ovat kunnian ihmisiä, toimivat samaan suuntaan kuin puheitten perusteella voisi ajatella, ja silloinhan me saamme tulevissa äänestyksissä tämänkin asian parempaan kuntoon.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Olin tämän tarkoittanut ikään kuin vastauspuheenvuoroksi, vaan kun niitä ei jaeta, niin on vedettävä varsinaisen puheenvuoron nimissä sitten muutama asia vielä.

Oikeastaan vastaan ed. Huotarille, joka tänään on täällä hyvin rakentavasti kertonut itse asiassa itse itseään ja hallitustaan vuosien siitä, kuinka paljon huonoja päätöksiä on tehty. Se on kyllä tullut hyvin selväksi meillekin, jotka emme sosiaali- ja terveystieteiden kunnassa istu, tämänkin keskustelun aikana, kuinka huono todella tämä hallituksen esitys on.

Nyt kuitenkin tässäkin kysymyksessä tarvittaisiin sitä todellista sivistystä, sellaista sivistystä, mitä pitäisi olla tässä salissa ja kansanedustajilla ja tietenkin koko kansallakin, siis rohkeutta puolustaa sitä, minkä näkee oikeaksi, rohkeutta toimia sen puolesta. Jos me näemme, että me haluamme puolustaa köyhiä, niitä ihmisiä, jotka ovat vähempiosaisia tässä yhteiskunnassa, työttömät jnp., silloin meillä täytyy olla rohkeutta tässä myös toimia sen mukaan. Viitataan edelleen siihen, että silloin kun se 5,5 miljardia annettiin verohelpotusta, valtion velka ei painanut viime kesänä päälle, kun suurituloisista oli kysymys. Nyt tarvittaisiin sellaista kansalaisrohkeutta, että tässä asiassa me näyttäisimme Suomen työttömille, että me haluamme kantaa heistä huolta vastuullisella tavalla ja toimia sen puolesta, että tulevaisuuden ja toivon näköala voisi heidän piirissään voittaa. Tätä kautta olemme rakentamassa parempaa ja sosiaalisesti oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa. Nyt siihen on mahdollisuus äänestämällä tätä hallituksen esitystä vastaan. Toivon, että myös oikealta ed. Biaudet ja kumppanit ovat mukana tässä rakentavassa opposition esityksessä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Minäkään en ole ilolla tervehtinyt suuria verohel-

potuksia. Minusta on monta asiaa, mitkä tämän hallituksen toimesta eivät ole kovin sosiaalisia, se on todettava, ja kun katsoo oikealle päin, niin tällä hetkellä on todettava, että jollakin tavalla porvarillinen henki on johdatellut tätä hallituksen työtä, mutta kun Suomen keskustan edustajat ovat puhuneet, miten he ovat köyhien puolustajia, se on näkynyt kyllä Suomen historiassa hyvin kauan, kenen puolella he ovat aina olleet. Kyllä viime hallituksenkin aikana minusta he olivat kaikkein suurimman pääoman puolustajia.

Sitten pikku juttu, se viehekorttiasia, siinä oli maattoman ihmisen asia, mutta suuri osa Suomen keskustan edustajista äänesti vastaan. Minusta se kuvasti sitä, että ne työttömät ihmiset, ne kurjat ihmiset, joilla ei ole omaa maata, eivät saisi edes mennä kalaan. Se kuvaa Suomen keskustan edustajien asennetta, mutta täällä salissahan voidaan kääntää musta valoiseksi ja valkoinen mustaksi.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Kuulin, kun ed. Takkula muutaman kerran täällä perään kuulutti ihmisiä, jotka haluavat puolustaa köyhiä, ja ajattelin tulla ilmoittautumaan.

Tämän yhteiskunnan suurin onnettomuus on työttömyys, se on suurin tuloeroja lisäävä, se on suurin köyhyyttä lisäävä tekijä ja se on myös suurin valtiontaloutta rasittava tekijä. Tässä yhteiskunnassa tässä taloudellisessa tilanteessa paras köyhän puolustus on sellainen vakaa talouspolitiikka, jolla pyritään vahvistamaan tämän maan kykyä selviytyä laman jälkeisestä tilanteesta. Tämän maan kansalaisille on parasta hyötyä ja parhaan tulonlisäyksen tuonut se vakaus, joka on johtanut korkojen alenemiseen, josta jokainen asuntovelallinen on saanut suuremman hyödyn kuin yhdestäkään indeksi- tai palkankorotuksesta minkäänlaisilla tuposopimuksilla olisi voinut saada. Se on merkittävällä tavalla parantanut yritysten asemaa, kykyä tulla toimeen, kykyä lisätä kilpailukykyään, kykyä ylläpitää työllisyyttä ja toivon mukaan, niin kuin nyt erilaiset suhdannebarometrit ja työnantajien ja yritysten keskuudessa tehdyt kyselyt osoittavat, saadaan myös uusia yrityksiä, uusia investointeja ja sitä kautta toivon mukaan entistä parempaa työllisyyttä.

Valitettavaa on, että työllisyys ei ole parantunut siinä vauhdissa kuin olisimme toivoneet, mutta mikään näistä toimenpiteistä talouden vaukuttamiseksi ei ole ollut tarpeeton. Ne ovat olleet ehdottoman välttämättömiä, jotta ylipäänsä tällä yhteiskunnalla olisi varaa köyhän tueksi,

sairaan tueksi ja työttömän tueksi ylläpitää niitä järjestelmiä, joita myös palkansaajien verotuksen avulla maksetaan.

Verohelpotus on ollut erittäin tarpeellinen niille palkansaajille, jotka ovat kaiken tämän laman aikana, edellisen hallituksen aikaisten erittäin suurten veronkorotusten aikana joutuneet tavattoman tiukoille. Minusta on ollut erittäin oikein, että tämä hallitus on myös muistanut palkansaajia, niitä keskituloisia palkansaajia, jotka ovat kenties suurimman rasituksen myös oman verotuksensa korkeudessa menneestä lamasta kantaneet.

Minusta on tavattoman vaarallista köyhän puolustusta, jos me yritämme lietsoa sellaista verokapinaa kansalaisten keskuudessa ja verokateutta, että me yritämme uskotella kansalaisille, että juuri heidän kohdallaan on tapahtumassa suuri epäoikeudenmukaisuus ja suuri vääryys ja johonkin nyt valuu oikeudettomasti myös veronalennuksia jos ei muuten niin ainakin naapurille. Minusta tämä on varsin vastuutonta. Me tiedämme niistä maista, joissa on syntynyt palkansaajien verokapina, minkälaista jälkeä sosiaaliturvaan on siinä vaiheessa syntynyt, kun ryhdytään kapi-noimaan tavattoman korkeita veroja vastaan.

Minusta on kohtuullista ja oikeudenmukaista, että myös tavallista palkansaajaa tässä tilanteessa muistetaan veronalennuksilla, jotka ovat olleet varsin maltillisia verrattuna kaikkiin niihin korotuksiin, joita menneinä vuosina on tehty. Me emme ole läheskään sillä tasolla verotuksessa, joka vuosien 90—91 taitteessa vielä vallitsi ennen kuuluisaa lamaa. Toivoa sopii, että talouden elpyminen jatkuu niin, että me voimme jatkaa myös näitä veronalennuksia. Sitä mukaa kuin talous elpyy, on myös toiveita, että työttömyys paranee, työllisyystilanne paranee, työpaikkoja syntyy. (Ed. Huotari: Ne ovat pelkästään toiveita! — Ed. Laakso: Työttömien verotus kiristyy!)

Täällä puhuttiin siitä, mikä on parasta köyhän puolustusta. Olen edelleenkin sitä mieltä, että parasta köyhän puolustusta on johdonmukaisen, vakaan talouspolitiikan harjoittaminen, jolla pystytään pitkäjänteisesti pitkällä tähtäyksellä elvyttämään maan taloutta, saamaan sen pyörät pyörimään, saamaan lisää työpaikkoja ja sitä kautta myös vähentämään sitä räsitusta, joka erittäin korkeana on valtiontaloudelle ja yhteiskunnalle koitunut siitä, että turvaverkkoja on tarpeellista ylläpitää erilaisten riskien varalta, joita ihmisten elämään on syntynyt. Työttömyys ei suinkaan ole niistä vähäisin.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläisen puheenvuoroon tietenkin siltä osin voin yhtyä, että vakaa talous on parasta köyhälle. Kyllä vakaa talous on parasta tietenkin kaikille meille, mutta köyhälle ei ole parasta tällainen kuristava leikkauspolitiikka, jota johdonmukaisesti tämänkin hallituksen esitys edustaa.

On valitettavaa, että vapaan talouden hyvät hedelmät hallitus kantaa jatkuvasti hyvätuloisten koriin. Tämä leikkaus ei todellakaan ole näiden hyvien hedelmien tasapuolista jakamista. Onko tämä leikkaaminen todellakin taloudellista vakauttamista, ed. Hämäläinen, kun te sanoitte, että 5,5 miljardin markan lähinnä isotuloisille annettu veroale, joka kokonaisuudessaan velkarahalla rahoitettiin, ei ollut teidän mielestänne taloudellista vakauttamista?

Tosiasiahan on se, että termi ”verokapina” tuotiin esille tässä salissa sosialidemokraattisen ryhmän taholta, jota erityisesti myös vasemmistoliitto tuki. Teidän ryhmästäne tämä koko termi on tuotu tähän saliin. Me toteamme, että kyllä verokapina olisi pitänyt viedä loppuun saakka eli äänestää tämä esitys nurin. Nythän on tosiasia, että 50 000 markkaa kuussa tienaa saa 12 500 markkaa vuositasolla rahaa ja 5 000 markkaa tienaa 1 850 markkaa. Prosenteilla voi aina leikitellä, mutta prosenteilla ei osteta vaan rahalla.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hämäläinen ilmoittautui täällä köyhän puolustajaksi. Täytyy kysyä, tietääkö hän, mistä tässä nyt on kysymys. Nyt on kysymys 118 markan etuudesta ja lapsikorotuksesta, joka on 24 markkaa yhdestä lapsesta, 35 markkaa ja 45 markkaa, jos on useampia lapsia. Tässä ovat todella kysymyksessä yhteiskunnan kaikkein köyhimmät, mutta heitä ed. Hämäläinen ei kyllä puheenvuorossaan ollut valmis puolustamaan. Mielestäni pitäisi olla aika rehellinen nyt ja puhua asioista niiden oikeilla nimillä. On tutkimukset siitä, että yli puolet työttömistä on toimeentulotuen asiakkaita. He ovat todella köyhiä ihmisiä. Tässä on työttömistäkin, jotka ovat vielä eri kasteissa, kysymyksessä kaikkein huonoimmat työttömät, ne, jotka ovat peruspäivärahalla. Luulisi, että jos köyhän asiaa ajaa, nämä indeksit olisi kyllä tarkistettava.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ei pidä tarkastella yhteiskuntaa näin staattisesti kuin ed. Hyssälä tarkastelee. Minusta edelleenkin pitää pyrkiä sii-

hen, että työttömyysturvan varassa elävät ihmiset eivät tule jäämään lopuksi elämäänsä pelkääntään työttömyysturvan ja sen venymisen varaan, vaan ensisijainen pyrkimys on kai ollut tällä hallituksella se, että nämä ihmiset pystyvät uudelleen työllistymään ja saamaan itse toimeentulonsa omalla työllään. Sitä silmällä pitäen ne talouden vakauttamisen toimenpiteet, joita äsken kuvasin, ovat parasta lääkettä myös köyhän puolustamisessa.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Ei varmastikaan huutelu ja lietsominen mihinkään johda, mutta mikäli minä en aivan väärin muista, niin kun ed. Hämäläinen viime kaudella oli valtiovarainvaliokunnan jäsenenä, hänen nimissään taisi tulla esitys, että taulukkoihin tulisi huomattavia veronkorotuksia suurituloisille. Tämä voidaan tarkistaa, mutta minulla on semmoinen vahva muistikuva.

Nyt ed. Hämäläinen puolustaa 5,5 miljardin markan veronalennuksia ja pitää niitä jopa kohutuullisina. Kyllä me ed. Hämäläisen kanssa tiedämme, että kaikki kohteet kilpailevat keskenään rahasta. Minä olisin vielä joten kuten hyväksynyt ja ymmärtänyt nämä veronalennukset, jos olisi annettu edes 500 miljoonaa markkaa eli 10 prosenttia siitä pienimpien peruspäivärahojen indeksikorotusten tarkistamiseen.

Nimittäin, jos näin olisi menetelty, kaikki olisivat saaneet jotakin. Kyllä kansa ja kenttä olisivat sen ymmärtäneet paljon paremmin, kun nyt käy niin, että me ed. Hämäläisen kanssa saamme vajaa 10 000 markkaa vuodessa ja peruspäivärahalla elävä ei saa yhtään mitään. Ei se ole ihan oikein.

Ed. Lindqvist: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hämäläinen toi aivan oikein esille näitä hyviä puolia, joita on talouden vakauttaminen ja korkojen laskeminen. Se on varmasti muun muassa asuntovelallisten suuri etu. Tämä kehityshän alkoi jo Ahon hallituksen aikana. Silloinhan korot laskivat jo useita prosentteja. Onneksi on tapahtunut siitä kehitystä vielä parempaan suuntaan, niistä on annettava toki tunnustus.

Mutta millä on perusteltua tämä, että yli viiden miljardin verohelpotukset otetaan juuri köyhimmiltä ihmisiltä? Ei se raha tullut ilmasta, vaan se kerätään kaikilla heikennyksillä sosiaaliturvasta ja pienituloisilta ihmisiltä.

Jos verohelpotukset olisi kohdennettu niin, että ne tulisivat myös työttömille, pieni- ja keskituloisille ihmisille — niin kuin ed. Hämäläinen-

kin totesi, on aivan oikein, että keskituloisille palkansaajille, joilla on yleensä se kujanjuoksu, että jää kaikkien etuisuuksien ulkopuolelle ja joutuu olemaan maksajana joka puolella — mutta kun suurimmat markkamääräiset helpotukset menevät isotuloisille, niin sitä on todella vaikea ymmärtää.

Jos todella itse olisin saanut olla tähän vaikuttamassa, olisin kohdistanut suuren osan siitä viidestä miljardista välillisten kustannusten helpottamiseen, jotta olisi työpaikkoja syntynyt.

Ed. Takula: Arvoisa puhemies! Edellisessä puheenvuorossa peräänkuulutin sivistystä, rohkeutta puolustaa sitä, minkä näkee oikeaksi, rohkeutta puolustaa vähempiosaista köyhää ihmistä. Ed. Hämäläinen ihan puhujakorokkeelta kävi todistamassa, että hän haluaa olla mukana puolustamassa köyhää ihmistä. En tiedä, unohduiko se, mikä on tämä hallituksen esitys, mistä puhuimme. Hän siinä samalla kertoi, kuinka sosiaalisesti oikeudenmukaisesti tuli kesällä hallituksen piirissä toimittua, kun annettiin 5,5 miljardia verohelpotusta suurituloisille, ja kuinka samassa linjassa sitten on, että tämä 420 miljoonaa nyt rapsaistetaan työttömiltä pois. Jollakin tavalla tämä logiikka ei minua saavuttanut. Minä uskon, että kuitenkin ed. Hämäläinen vilpittömästi ja tosissaan haluaa olla puolustamassa vähempiosaista ihmisiä.

Minä teenkin, ettei tämä keskustelu velloisi paikallaan, ed. Hämäläiselle rakentavan esityksen: Tehän voitte pyytää asian pöydälle ja ottaa sitten hallitusryhmän koolle ja kertoa siitä, millä tavalla olisi parempi toimia, että köyhät ja vähäosaiset ihmiset tulisivat huomioituksi, ja peruuttaa ja ottaa pois tällaisen huonon hallituksen esityksen. Koska 5,5 miljardia löytyi hyväosaisille rahaa, niin tuntuisi, että 420 miljoonaa ei tätä maata kaataisi. Päinvastoin tällä rohkealla teolla te osoittaisitte todellisen rohkeuden puolustaa vähempiosaisia, ja hallitus osoittaisi, että vielä pieni muru sosiaalisesta omastatunnosta on jäljellä.

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lahtela yritti todistaa täällä, että asiat ovat menneet tähän suuntaan siksi, että tuolla salin oikealla laidalla puhaltavat oikeistotuulet. Kun kuuntelin ed. Hämäläisen puhetta, tulin siihen käsitykseen, että samat tuulet, ehkä vielä voimakkaammin, taitavat puhaltaa myös salin vasemmalla reunalla. (Ed. Aittoniemi: Ed. Hämäläinen on aina ollut oikeistolainen!)

Te totesitte, että korot ovat laskeneet ja siitä ovat suuresti hyötynet velalliset. Kysynkin, kuinka suuria korkoja peruspäivärahoilla ja työmarkkinatuella pystyy maksamaan varsinkin, kun niistä indeksikorotuksetkin vielä leikataan. Voisi todeta, että hallituksella on aika ovela taktiikka, kun ensin tehdään oikein huono esitys ja sitten sitä hiukan parannellaan ja todetaan, että mehän saimmekin hyvän esityksen aikaan.

Veropolitiikassa on sama, että kun Holkerin hallitus ensin holtittomasti alensi suurituloisten verotusta, seuraava hallitus hiukan nosti, niin nyt taas ollaan vaatimassa alennusta ja toteutetaankin niitä. Verotusta pidetään kohtuuttomana, koska se on huomattavasti korkeampi kuin silloin Holkerin hallituksen aikana.

Mutta kyllä tällainen pelin politiikka paljastuu varmasti, kun kansalaiset tarkastelevat hie-ma tarkemmin näitä kysymyksiä.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Kiitän ed. Takkulaa neuvoista, mutta hänelle ilmeiseksi pettymykseksi aion äänestää hallituksen esityksen puolesta niin kuin niiden muidenkin budjettilakien puolesta, joita saliin tulee. Minun uskoni on edelleenkin se, että tämä hallitus on kaikkein parhaiten kyennyt tasapainottelemaan valtiontalouden ja toisaalta sosiaalisen oikeudenmukaisuuden välillä, niin kuin tällaisessa tilanteessa nyt suinkin voi. Sen vuoksi tämä ansaitsee kyllä laajemminkin tukea.

Kun nyt kansalaisten muistiin ed. Manninenkin haluaa tätä keskustelua saattaa, minä toivoisin, että kansalaiset olisivat olleet kuulemassa kaikki ne keskustelut, joita täällä viime viikossa on käyty muun muassa verotuksesta, miten ankarasti täällä on nimenomaan esimerkiksi keskustan puheenvuoroissa tuomittu veronalennukset, jotka tavalliselle kansalaiselle, tavalliselle palkansaaajalle koituvat.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Heti näin äkkiseltään sanon ed. Hämäläinen, että emme me niistä ole olleet, mutta niistä suurituloisten palkankorotuksista ja veronalennuksista olemme olleet hieman hikeissään.

Oikeastaan sain sellaisen impulsiivisen ajatuksen ottaa puheenvuoron, kun näin ed. Rimmin salissa. Hän on täällä usein, ei siinä mielessä mitään, mutta ajattelen aikaisempaa kautta, jolloin ette ollut hallituksessa. Silloin ed. Rimmi puhui täällä köyhän ja työttömän ihmisen puolesta hyvin kauniin sanankäntein, jopa sydäntä

särkevästi. Hänellä on hyvin kaunis tapa puhua ja hän on varmasti vilpiton.

Toinen ääriäitä oli sitten ed. O. Ojala, joka vähän raivosi ja puhujakorokkeeltakin sanoi, että olen niin vihainen, etten pysty edes puhumaan, kun täytyy ottaa hieman lasista vettä ja muuta.

Nyt te olette niin hiljaisia. Ei puhu ed. Rimmi mitään, Outi Ojala on mennyt kauas Brysseliin ja köyhän puolustajaa ei sieltä löydä, vaikka nyt on sellainen tilanne, että nyt pitäisi puhua kauniisti ja raivota ja tehdä kaikkea köyhän puolesta.

Ed. Rimmi, voisitteko te sanoa tähän asiaan jotakin köyhän puolesta, niin kuin silloin, kun keskusta oli aikanaan hallituksessa, jolloin te puhuitte hyvin paljon köyhän puolesta?

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Ihan loppuksi ja lyhyesti vielä ed. Hämäläiselle totean, että jouduin kyllä pettymään, kun te niin ponnekaasti äsken kävelitte puhujakorokkeelle ja kerroitte, että te haluatte puolustaa köyhää. Hetken jo mielessäni ajattelin, että sosiaalinen omantunto herää. Näin myös ed. Hämäläinen, jonka tiedän varmasti kuitenkin olevan omantunnon ihmisiä ja miettivän näitä asioita, kuitenkin valitsee tässä arvovalinnassa mieluummin kovan hallituksen rajun linjan puolustamisen kuin sen, että hän pysähtyisi miettimään, millä tavalla sosiaalinen oikeudenmukaisuus voisi toimia, tai miettisi sitä, millä tavalla kansa näihin asioihin reagoi. Kyllä hiljattain olleet vaalitkin varsin vahvasti kertovat, että kansan tuki tällaiselta politiikalta on poissa. Se näkyi siinä, että kansa ei lähtenyt perinteisesti äänestämään.

Viime joululoman jälkeen monen ministerin, myös sosiaali- ja terveystieteiden ministerin suulla meille kerrottiin, että kaikki kipeät leikkaukset on jo tehty. Vasemmistoliitto rummuttaa koko ajan, että miksi me nyt lähtisimme hallituksesta, kun leikkaukset on jo tehty.

Näin ollen ihmettyttää, että jos nämä eivät ole leikkauksia, vaan joitakin kohennuksia, muutoksia tai jotakin muuta, niin jollakin tavalla tuntuu siltä, että myös tämä suomen kielen ... Suomen kieli loppuu tässä itseltäkin, mutta kyllä se on loppunut hallitukseltakin eli korvaavia nimityksiä käytetään näille leikkauksille ja kansaa kuristavalle politiikalle.

Toivon vielä ja vetoan ed. Hämäläiseen, että sosiaalinen omantunto voittaisi ja te todellakin toimisitte hallituksen huonoa esitystä vastaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta, kuntoutusrahain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta ja työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioinnin eräissä päivärahoissa

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 172/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 33/1996 vp
Lakialoite 33/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 33.

Keskustelu:

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! Det är med stor tillfredsställelse jag konstaterar att socialutskottet enhälligt har gått in för ändringar av regeringens proposition till den del det gäller prematurers och adoptivbarns villkor.

Regeringens proposition som sådan innebar väsentliga förbättringar, men utskottet har grundligt satt sig in i frågan och på många punkter kunnat tillmötesgå önskemål från föräldrar och andra sakkunniga.

När det gäller adoptivbarn innebär den föreslagna lagändringen att minimiföräldraledigheten förlängs från 100 vardagar till 180. Därtill föreslår utskottet att rätten till föräldraledighet skall gälla ända tills barnet fyllt sju år. I de flesta fall är de adopterade barnen under ett år, men i synnerhet när det gäller utländska adoptioner kan barnen vara äldre. De äldre barnen behöver närheten till sina nya föräldrar precis som de allra minsta. En del av dem, speciellt barn som kommer från svåra förhållanden, behöver mycken tid för att kunna känna trygghet. Det gäller också att lära sig ett nytt språk, nya bruk och sedvänjor. I själva verket är det egentligen så att den åldersgräns som utskottet föreslår är onödig. I de få fall då ett barn som är över sju år adopteras borde föräldrarna ges möjlighet att stanna hemma en tid med den nya familjemedlemmen.

Ottolasten osalta ehdotettu lainmuutos merkitsee vähimmäisvanhempainloman pidentämistä 100 arkipäivästä 180:een. Sen lisäksi valiokunta ehdottaa vanhempainloma-oikeuden voimas-

saoloa aina siihen asti, että lapsi on täyttänyt seitsemän vuotta. Useimmissa tapauksissa adoptoitavat lapset ovat alle vuoden ikäisiä, mutta varsinkin ulkomaisten adoptioiden ollessa kyseessä lapset voivat olla vanhempia. Vanhemmat lapset tarvitsevat läheisyyttä vanhempiinsa aivan kuin kaikkein pienimmätkin. Osa heistä, varsinkin vaikeista oloista tulevat lapset, tarvitsevat paljon aikaa, jotta he voisivat tuntea olonsa turvalliseksi. Kyse on myös uuden kielen ja uusien tapojen oppimisesta. Valiokunnan ehdottama aikaraja on itse asiassa ehkä tarpeeton. Tapauksissa, joissa seitsemän vuotta täyttänyt lapsi adoptoidaan, vanhemmille tulisi tarjota mahdollisuus jäädä joksikin aikaa kotiin uuden perheenjäsenen kanssa.

Fru talman! Utskottet anser att rätten att ta ut faderskapsledighet också borde gälla adoptivfäder. Utskottet vill dessutom att föräldraledigheten för adoptivföräldrar förlängs med 60 dagar vid adoption av syskon.

Keskosten vanhempien asemaa parannetaan tuntuvasti tällä ehdotuksella. Myös tässä kohdin valiokunta menee kannanotoissaan huomattavasti hallitusta pidemmälle. Keskosten äitien äitiyslomaa pidennetään siten, että heidät rinnastetaan muihin äiteihin, joiden lapset syntyvät normaaliin aikaan. Myös isät voivat vastaisuudessa ottaa isyyslomansa perheelle parhaiten sopivana aikana. Tämä voi merkitä käytännössä, että isä ottaa loman vasta lapsen tullessa sairaalasta kotiin, mikä voi käytännössä merkitä vaikka 4—5 kuukautta syntymän jälkeen.

Till slut vill jag konstatera att förslagen till lagar och lagändringar förstås har väldigt olika bakgrund. De flesta lagförslag kommer till som resultat av förhandlingar och diskussioner i samhället om stora frågor, främst diskussioner som förts i politiska partier, men lagar och lagändringar kan också komma till på annat sätt. Här vill jag gärna redogöra för bakgrunden till just den del av lagförslaget som gäller prematurer.

Lopuksi haluan todeta, että ehdotukset lakien muuttamiseksi syntyvät monella tavalla. Keskosten asemaa koskevien muutosten osalta taustalla tässä on minun lakialoitteeni, joka mainitaan myös valiokunnan mietinnössä.

Aloite tähän tuli Helsingin Lastenlinikalta. Yhteyttä otti epätoivoinen ja tyrmistynyt äiti. Hänen lapsensa syntyi raskausviikolla 24 ja pai-

noi 575 grammaa. Äiti havaitsi, että hänen äitiyslomansa päättyisi jo paljon ennen kuin olisi minkäänlaista mahdollisuutta päästä lapsen kanssa kotiin. Tuon äidin puhelu johti siihen, että vierailin Lastenkliniikan vanhempainryhmässä ja tein sen jälkeen aloitteeni. Kun eduskunta, kuten toivon, tulee yksimielisesti hyväksymään tämän lainmuutoksen, olemme saavuttaneet joulukuussa 1994 hahmottelemamme tavoitteen.

Rouva puhemies! Pikku Jacob kuoli taisteltuaan sitkeästi elämän puolesta runsaan vuoden vanhana. Jacobin äidille lainmuutos on tärkeä. Hän sanoikin viime viikolla: ”Jos lakiehdotus keskoslasten vanhempainlomasta menee läpi, olkoon se todisteena siitä, ettei tarvitse elää kauan antaakseen oman panoksensa”.

Hyväksykäämme lakiehdotus.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä laki on hallituksen esityksenä ns. hyvä laki. Tämä varmasti voidaan yksimielisesti hyväksyä. Sehän perustuu alunperin ed. Margareta Pietikäisen lakialoitteeseen, ja lakialoitetta on sittemmin ed. Tulonen vauhdittanut saman kaltaisella aloitteella, mutta primaarisesti pohjana on ed. Pietikäisen aloite. Valiokunta on vielä hallituksen esitystä parantanut, kun käsitellään keskoslasten asemaa ja adoptiota ja kaikella tavalla on menty hyvään suuntaan.

Voidaan äskeisenkin keskustelun johdosta todeta, että tämä nyt ainakin on sellainen laki, joka voidaan yksimielisesti hyväksyä kirikkaana saavutuksena kaikkien puolesta.

Ed. B i a u d e t : Arvoisa puhemies! Vuosittain adoptoidaan noin 100 lasta ulkomailta. Vuosittain Suomessa syntyy noin 40 000—45 000 lasta. Kun puhutaan, että tällä lakiehdotuksella on adoptiolasten kannalta taloudellisia vaikutuksia ja kustannuksia, niin voidaan hyvin kysyä, onko jokin syy, minkä takia ei voida puhua vain uusista lapsista, minkä takia täytyy eritellä adoptiolapset ja syntyvät lapset. Kyse on uusista lapsista, jotka tulevat perheisiimme Suomessa ja joille alkaa uusi elämä. Tähän 40 000—45 000 syntyvän lapsen arvioon mahtuu varmasti virhemarginaalissakin helposti 100 lasta lisää tai vähemmän.

Samaan aikaan on kymmeniätuhansia suomalaisia pareja, jotka odottavat saavansa joskus lapsen, jotka jonottavat joko adoptiojonoissa tai käyvät lapsettomuushoidoissa. Nämä lapsetto-

muushoidot kestävät hyvin tavallisesti jopa 10—15 vuotta eivätkä ole kovin halpoja ja rasittavat erittäin kovasti ihmisten henkistä hyvinvointia, fyysisestä puhumattakaan.

Adoptiolasten vanhemmilla on keskimäärin 100 päivää vanhempainlomaa. Heillä ei ole äitiys- eikä isyyslomaa lainkaan. Kun adoptoidaan kaksi tai useampi lapsi, mikä tietenkin on toivottavaa silloin, kun näin on mahdollista, ei vanhempainlomaa ole pidennetty laisinkaan, niin kuin on tapana silloin, kun synnyttää kaksoiset. Niissä harvoissa tapauksissa, kun perhe on adoptoinut yli kuusivuotiaan lapsen, vanhempainlomaa ei ole tullut päivääkään, vaan perheiden odotetaan järjestävän virkavapaata, irtisanoutuvan töistä, muuten omilla kustannuksillaan. Nämä epäkohdat tietenkin merkitsevät sitä, että niiden perheiden tai parien, jotka eivät ole erittäin hyvin toimeentulonsa, on aika vaikeata järjestää toimeentulonsa, jotta he voisivat saada lapsen. Heiltä käytännössä evätään oikeus saada lapsi.

Pitkästä aikaa kuitenkin voi olla iloinen ns. hyvästä laista, niin kuin ed. Ihamäki sanoi. Tämä laki antaa nyt kaikille adoptiovanhemmille noin seitsemän kuukautta vanhempainlomaa. Adoptioisien yhtä tärkeä oikeus lapsiinsa kuin biologisten isien oikeus lapsiin tunnustetaan tässä. Heille annetaan pieni isyysloma ja monikkoadoptioille annetaan 60 päivää ylimääräistä joka lisälasta kohden. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että se mahdollistaa vanhempainloman jakamisen isän ja äidin välillä, kun on jotain, mistä jakaa. Kun on ollut vain 100 päivää, niin on hyvin harvoin mahdollista antaa isälle edes yhtäkään päivää tästä ajasta vanhempainlomaan, koska sitoutuminen yhteen henkilöön ainakin on ollut niin elintärkeää, joten isien oikeudet paranevat huomattavasti tässä ja lasten oikeudet omaan isään.

Erityisen tärkeähän tämä on monikkoperheissä, joissa ehdottomasti kaksi syliä tai joskus enemmänkin on hyvin tarpeellisia yhtä aikaa olla läsnä. Tämä lakiehdotushan ei anna adoptioäideille äitiyslomaa, mikä on minun mielestäni vielä puute, ja jää tulevaisuuden varaan, että se voidaan järjestää.

Vielä hallituksen lakiehdotus lähtee siitä, että äitiysloma, neljä kuukautta suunnilleen, lähtee tällaisesta sairausajatukselta, joka liittyy synnytykseen. Mielestäni tämä on kuitenkin vanhanaikainen tapa ajatella. Hyvin vähän tästä neljästä kuukaudesta on sellaista aikaa, jota käytetään suoranaisesti fyysiseen palautumiseen. Vaitän,

että psyykkisesti adoptio on aivan yhtä laaja ja suuri ja järisyttävä kokemus kuin synnytys, ei ehkä fyysisesti, paitsi että joutuu ehkä matkustamaan hieman eri tavalla.

Joku on minulle äsken leikkisästi sanonut, että äitien kohdalla kuitenkin tiedetään, että lapsilla on aina vain yksi äiti, isistä ei koskaan voi tietää niin varmasti. Mutta näin ei ole adoptiolasten kohdalla. Adoptiolapsilla on kaksi äitiä ja kaksi isää. Ehkä on hieman vaikeata ymmärtää, mitä se käytännössä tarkoittaa, jos sitä ei ole kokenut tai jos sitä ei koe läheisesti. Mitä pienempi lapsi on adoptio-tilanteessa, sitä vähemmän hänelle käytännössä merkitsee biologinen äiti.

Biologisten vanhempien olemassaolon tunnistaminen ja omien juurien löytäminen on tutkimusten mukaan, joita on tehty Ruotsissa aika paljon, kuitenkin osoittautunut hyvin tärkeäksi vaiheeksi nuoren teini-ikäisen identiteetin kasvaessa kokonaiseksi. Jos lapsi on hieman isompi adoption tapahtuessa, on hänellä enemmän omaa taustaa. Hänellä on omaa historiaa jo ennen adoptiota, vaikka hän olisikin vain vuoden ikäinen. Tausta voi olla hyvin erilainen, ja monesti se on erittäin vaikea kansainvälisissä adoptioissa. Usein se sisältää monta separaatioita.

Tapasin itse kolmivuotiaan pojan Medejinin kaupungissa Bogotassa, joka sai onnekseen ranskalaiset vanhemmat. Tämä pieni kolmivuotias poika oli myyty kadulla kolme kertaa. Hän oli hyvin aggressiivinen. Hänen oli vaikeata uskoa siihen, että kukaan häntä voi rakastaa. Tämän pojan vakuuttaminen siitä, että hänen vanhempansa todella rakastavat häntä ja ovat sielä häntä varten, vaatii aikaa, usein hyvin paljon aikaa.

Tunnen toisen pienen pojan, joka oli puolitoista vuotta, siis ensimmäisen osan elämästään, vain ollut kiinni sängyssä sidottuna ja yksi käsi vain sai liikkua. Se tarkoitti, että koko hänen ruumiinsa ei ollut kehittynyt tasapainoisesti ja hänellä oli suuria syömishäiriöitä jne. Hänkin on tänään terve, vahva poika, mutta hänen hoitonsa vaati ehdottomasti, että hänen äitinsä oli kotona huomattavasti pitempään kuin tämä uusikaan lakiehdotus antaa mahdollisuuksia.

Psykologien mielestä yksi separaatio on korjattavissa jotenkuten, mutta useampi separaatio aiheuttaa aina vaurioita lapsessa. Adoptio on lapsille ja vanhemmille elämän suurin mahdollinen muutos, ja se on lapsille uusi alku. Lapsen on saatava varmuus omien vanhempien olemassaolosta, ja lapsen on saatava varmuus vanhem-

piensa rakkauden varmuudesta. Tässä nimenomaan yhdessäolon aika on ratkaiseva. Aika ja yhdessäolo on ainoa tapa todistaa lapselle, että tilanne on pysyvä.

Arvoisa puhemies ja hyvä oppositio! Tämä on ainakin yksi laki, josta ei voi sanoa, että edellinen hallitus olisi tämän korjannut, koska edellisellä eduskuntakaudella tein lakiehdotuksen, johon keräsin yli sata nimeä, joka siten käsiteltiin myös valiokunnassa. Tämä tarkoittaa sitä, että tässä nyt toteutuu paljon ainakin edellisen eduskunnan enemmistön tahto, ja siitä olen erittäin iloinen. Luulen, että tällä on suurempi merkitys monelle monelle perheelle ja lapselle kuin mitä me ikinä voimme kuvitellakaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Biaudet puuttui puheenvuorossaan myös ns. lapsettomuushoittoon. Se on tärkeä osa-alue niillä ihmisillä ja pareilla, joille se on ajankohtainen. On mielenkiintoista todeta, että kun on keskusteltu lääketieteen prioriteettihoitovalinnoista, lapsettomuushoito on jätetty hänille eli viimeisten joukkoon, ikään kuin se ei olisi tärkeää.

Haluankin tässä yhteydessä todeta oman kantani, että lapsettomuushoito nykyaikana on sekä tehokasta että täynnä lääketieteen mahdollisuuksia. Siihen pitää voida suomalaisessa yhteiskunnassa satsata, eikä se voi olla viimeisten joukossa, kun prioriteetteja jaetaan.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huomasin, että ed. Biaudet jo lähti salista, mutta vähän ehkä jäi hänen muuten hyvässä puheenvuorossaan vaivaamaan se, että hän halusi asettaa vielä vastakkain biologiset ja adoptiovanhemmat, mitä tuli äitiysrahakauden kohtaan, kun hän halusi korostaa, että äidiksi kasvaminen on ennen kaikkea psyykinen tapahtuma. Näin varmasti on, mutta molemmissa tapauksissa pitäisi nähdä yhtäläisyyksiä, että molemmissa tapauksissa vanhemmuuteen kasvuun annetaan juuri tilaa odotusaikana, onpa se sitten biologista odotusaikaa taikka adoptiovanhempien odotusaikaa. Useinhan on niin, että psyykkiseen vanhemmuuteen kasvamiseen tarvitaan vielä paljon pitempi aika adoptiovanhemmilla. Se on tietysti huono puoli, koska adoptio-

lasten saanti kestää niin kovin kauan. Mutta nimenomaan psyykkiseen kasvuun tilaa on jätetty.

Omana mielipiteenäni haluaisin esittää, että kun kuitenkin kiistatonta on se, että biologisella äidillä synnytyksestä aiheutuu paljon fyysistä vaivaakin, todennäköisesti tulee olemaan niin ja se on mielestäni oikein, että tässä kokonaisuudessa myös erotellaan äitiysrahakausi omaksi jaksokseen.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! On todellakin niin, että hallituksen esitykseen sisältyy myönteisiä elementtejä ja tämä parantaa, kuten on edellä esitetyissä puheenvuoroissa jo todettu, hyvin monella tavalla niitä aukkoja, jotka lainsäädännössä ovat olleet. Myönteistä esityksessä on se, että sairausvakuutuslain päivärahasäännöksiä koskevat muutokset ottavat aikaisempaa paremmin huomioon lapseksi ottamisesta ja keskoslapsen syntymisestä aiheutuvat erityistarpeet. Valiokunta on sen lisäksi tehnyt hallituksen esitykseen nähden korjauksia näissä tilanteissa sekä monilapsisten raskauksien osalta.

Erityisesti valiokunnassa kiinnitin huomiota ni monikkoperheitten asemaan. Tulimme siellä tietoisiksi siitä, että nykyisin vallitsevat lait ja säännökset asettavat kaksos-, kolmos- ja neloslapset, joista käytetään nimitystä monikkolapset, sosiaalisesti huonompaan asemaan yksittäin syntyviin lapsiin verrattuna. Näitä lakeja olisikin muutettava niin, että ne mahdollistavat monikkolapsien tasavertaisen yhteiskunnallisen, taloudellisen ja sosiaalisen kohtelun yksittäin syntyvien lasten kanssa. Osittain tässä asiassa päästiin valiokunnassa jo eteenpäin, ja varmasti tässä vielä työskarkaa riittää tuleviksiinkin vuosiksi.

Myönteistä esityksessä on myös sairausvakuutuslain 23 §:n 3 momentin muutos, joka väljentää isyysrahan suorittamismahdollisuutta äitiysrahakaudella siltä osin kuin se on nyt rajoitettu vain lapsen syntymän yhteyteen. Olemme myös tyytyväisiä, että isyysloma-aikaa koskenut liian jäykkä säännös koskien isyysrahaoikeutta korjataan ehdotuksemme mukaisesti joustavamaksi.

Sen sijaan tässä on kielteisiäkin elementtejä. Nythän on kysymyksessä lakipaketti, jossa tuodaan aika monenlaisiakin lakeja samassa nivas-kassa, ja tässä on myös laki kuntoutusrahalain 31 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta. Sitä emme voi hyväksyä. Hallitus esittää, että kun-

toutusrahan indeksitarkistuksissa tehtäisiin sellainen poikkeus, että kuntoutusrahan vähimmäismäärä jätettäisiin tarkistuksen ulkopuolelle. Tämähän noudattaa hallituksen linjaa, mitä tulee vähimmäisrahojen kohtaloihin. Äsken juuri kuulumme toisesta vähimmäisrahasta, ja tässä on kysymys aivan samasta asiasta, eli tarkistukset tehdään muissa, ja ne tarkistukset voivat olla hyvin huomattaviakin isommissa kuntoutusrahoissa, mutta minimirahaa ei tarkisteta. Tällainen raja on täysin käsittämätön, ja se on perusturvan vastainen linja, jonka hallitus on siis omaksunut.

Sen takia ehdotammekin kolmannessa käsittelyssä, että toinen lakiehdotus hylättäisiin ja että ensimmäinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisina.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Niin kuin olemme kuulleetkin jo, kysymyksessä on ns. hyvä laki, mikä on totisesti tervetullut kaikkien niiden hallituksen esitysten jälkeen, joita olemme joutuneet niellemään.

Haluaisin kiinnittää huomiota sellaiseen seikkaan, että eduskuntatyössä monet pykälät, joita nyt esitetään, loppujen lopuksi kuitenkin ovat aika harvoin auki niin, että eduskuntatyössä pystyttäisiin valiokunnan yhteydessä viimeistään, jos hallitus ei ole siihen kyennyt, näkemään asia kuitenkin niin, että tehdään kaikki pieni tärkeä voitava, mitä vain voidaan, silloin kun pykälä kerran auki on. Tällainen mieliala ja ajatus meille nimenomaan sosiaali- ja terveystoimikunnassa tämän asian kohdalla tulikin, ja hallituksen hyvä esitys saatiin tästä syystä, kun oltiin yksituumaisia, vieläkin täydellisempään muotoon. Ainahan jää iso liuta toiveita, jotka kuitenkin nähdään niin pienimuotoisina, ettei voida niihin tarttua, tai on muita syitä. Mutta mielestäni tämä oli oikein hyvä lähestymiskulma tähän työskentelyyn ja toivoisi sen saavan alaa myös muissa asioissa. Sen kerran, kun jokin lakipykälä on auki, tulisi vapausasteita tarkastella vähän monipuolisemmin.

Itse olen kantanut ehkä eniten huolta tässä työskentelyssä monilapsisista raskauksista tai monikkoraskauksista. Olen hyvin tyytyväinen siitä, että tällainen pieni lisäys on saatu, että vanhempainrahakauden suorittamisen jatko lasketaan lapsikohtaisesti, tämä lisä siihen, 60 päivää. Näin voidaan palvella niitä loppujen lopuksi kuitenkin aika vähälukuisia monikkoraskausperheitä vähän paremmin kuin tänä päivänä. Kolmen raskauden perheitä on vuositasollakin

vain — mitä se sosiaali- ja terveysministeriö sanoikaan — muutamia kymmeniä, ja nelossynnytyksiä ei edes ole joka vuosi.

Monikkoperheet ovat lähestyneet valiokunnan jäseniä isollakin toivomuslistalla, mutta jo tässä vaiheessa tulee mieleen, että meidän säännöstemme rakenne ei välttämättä nyt palvele heidän toiveitaan. Silloin kun ansionmenetystä korvataan, tällaista monikkoraskauskysymystä ei ole helppo ottaa huomioon tällaisissa kohdissa ja etuuksissa, eli täytyisi ilmeisesti perinpohjaisempi työ, kuin mihin nyt pystyttiin, tehdä siellä, missä lapsikohtaisia etuusia muutenkin toteutetaan.

Hyvä asia oli mielestäni myös se, että saimme adoptiokysymyksen koskemaan alle seitsenvuotiaita lapsia, kun nyt on ollut kuusivuotiskärrä. Kun sitä valiokunnassa jauhettiin, tietysti taustalla kuultiin mitä ihmeellisimpiäkin väitteitä. Esimerkiksi virkamiesten puolelta tuli vähän sellainen ajatus, että eivät kuusivuotiaat enää tarvitse näitä vanhempia. Myös tuli ihmeellistä suhtautumista isyyslomaan, kun siellä työnantajien edustaja katsoi, että kysymys on pelkistä pilkkilomista. Tällainen vähättelevä suhtautuminen jäi ehkä vähän mieltä painamaan tämän käsittelyn jäljiltä, joka tosin muilta osin on ollut äärettömän asiallista. Haluan tältäkin paikalta kiittää kollegoja, joiden kanssa tässä oli hyvä tehdä tätä.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Todella voin olla samaa mieltä kuin ed. Vehkaoja edellä, että yhteistyö valiokunnassa on ollut erittäin hyvä sekä tämän että monen muunkin asian kohdalla. Toivoisi saman tyyppistä yhteistyötä myös muiden valiokuntien osalle, nimenomaan siihen toiseen valiokuntaan, jossa olen läsnä, eli työasiainvaliokuntaan.

Tässä on monta ns. pientä asiaa koko valtiontalouden tai yleensäkin lainsäädännön kannalta, mutta niiden henkilöiden kannalta, joita nämä asiat koskevat, nämä asiat ovat erittäin suuria. Siksi onkin tärkeää, että pystymme tekemään myös uudenlaisia ratkaisuja, vaikkakin ne saattavat joissakin tapauksissa ehkä muutaman yksittäisen miljoonan tuoda lisäkuluja. Ne voivat silti olla ehkä säästönä jossakin muualla tai sitten ne vähentävät erittäin paljon inhimillistä kärsimystä tai helpottavat sitä.

Onneksi tämä asia on nyt tässä vaiheessa. Valiokunnan hallituspuolueiden jäsenet tietävät, millaisia koukeroita ihan viime metreillä tämä asia sai kohdata. Siksi olen onnellinen, että voim-

me tehdä myös järkevää lainsäädäntöä. Tämä luo uskoa myös siihen, että demokratia voi myös toimia eli hallitus tekee myös hyviä päätöksiä.

Monilapsisissa raskauksissa, adoptioissa, keskosissa ja isyysrahassa kuulumme asiantuntijoita niin sanotusti kentältä, henkilöitä, jotka tietävät hyvin tarkkaan, miten nämä asiat ovat. Joskus tuntui siltä, että jotkut valiokunnan jäsenet suhtautuivat kummallisesti, että kyllähän näitä pa-hoja tarinoita itse kukin voisi tuoda, mutta ehkä on hyvä, että välillä kuulemme todellista arkielämää. Esimerkiksi keskoslasten vanhemmat, jotka olivat kuultavina, varmasti auttoivat meitä ymmärtämään, että näissä tilanteissa sekä virkamiesten toimintaa ja byrokratian vähentämistä että perusseikkoja, jotka vaikeuttavat taloudellista asemaa, voitaisiin hieman korjata. Nyt näissä pääsimme eteenpäin.

Erityisen ilahtunut olen keskoslasten asiasta, koska tiedän, että erittäin monissa tilanteissa tällä hetkellä on ollut niin, että siinä vaiheessa, kun lapsi pääsee kotiin, äitiyslomaa tai vanhempainrahakautta on erittäin vähän enää jäljellä. Juuri silloin se lapsi tarvitsisi mahdollisimman paljon huolenpitoa ja vielä monta kuukautta sen jälkeenkin. Monet vanhemmat tietysti haluavat siinä vaiheessa jäädä pitemmäksi aikaa kotiin kuin vanhempainrahakausi antaa myöten. Monesti se kuitenkin on taloudellisesti niin suuri rasitus, että siinä perheen talous voi mennä puolen vuoden tai vuodenkin aikana perusteellisesti sekaisin. Kun vielä kuulumme, että hyvin monet keskoslapsista ovat hengitystiesairaita eli sairauskulut, lääkäri- ja sairaalakulut ovat juuri näissä perheissä kovin suuret, olen erittäin tyytyväinen, että pystymme tekemään tämän ratkaisun niiden monien kom-mervenkien jälkeen, jota tämäkin asia sai osakseen.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Äskeisen lakiesityksen kohdalla esitin kärkevää arvostelua ja lupaan sitä esittää tulevaisuudessa-kin silloin, kun siihen on aihetta.

Nyt käsiteltävien lakien osalta on aihetta erityiseen kiitokseen ja myös tunnustuksen antoon niille, jotka ovat myötävaikuttaneet tämän lakiesityksen syntyyn. Erityisesti haluan eduskunnan pöytäkirjaan merkittäväksi kiitokset ed. Margareta Pietikäiselle, joka on kahden eduskunnan aikana jaksanut painiskella tämän asian parissa ja jonka viimeisimpään lakialoitteeseen muistaakseni minullakin on ollut mahdollisuus panna nimeni. Myös ed. Tulonen omalta osaltaan on edistänyt tämän asian kehittämistä.

Hallituksen esitys jo sinänsä oli myönteinen sairausvakuutuslain osalta, mutta ei sillä tavalla riittävä, ja voi sanoa, että ehkä ei samalla tavalla pahimpia epäkohtia korjaava kuin valiokunnan lopullinen esitys. Tässä valiokunnan esityksessä hän selkeästi lisättiin etuuksia niin monilapsisten raskauksien osalta, jonka vanhempainrahakautta pidennettiin, samoin adoptiolasten osalta ja erityisen miellyttävää oli se, että sisarusadoptiota samoin kuin muutoin monilapsisten perheiden osalta saa äitiyspäivärahaan pidennystä 60 arkipäivää jokaisesta lapsesta. Se on asia, jolla ei ole kustannuksellisesti juurikaan merkitystä meidän valtionaloudessamme, mutta sillä on erinomaisen suuri sekä henkinen mutta osin myös taloudellinen merkitys niille perheille, jotka joutuvat hoitamaan näitä lapsia ja jotka pitävät näistä lapsista huolta.

Tämän lakiesityksen käsittelyn osalta on helppo kiittää myös hallitusryhmien edustajia, jotka sukkuloivat tämän asian tiimoilta ja tietysti on rehellisesti se tunnustettava, että tällaisissa lisäyksissä hallituspuolueiden edustajat ovat ne, jotka lopulliset päätökset tekevät. Me olemme onneksi saaneet olla mukana myötävaikuttamassa tähän myönteiseen päätökseen.

Ainoa valitettava piirre on se, että hallitus on tähän lakiesitykseen sisällyttänyt myös kuntoutusrahalain 31 §:n, jota ei olisi välttämätöntä ollut samaan esitykseen sisällyttää, ja siinä valitettavasti hallitus jatkaa epäsosiaalista linjaa estämällä kuntoutusrahan minimipäivärahan eli 60 markan indeksitarkistuksen. Tämä on käsittämätön, mutta kokonaisuutena siitä huolimatta on syytä todeta, että tämän lakiesityksen muut kohdat ovat sillä tavoin myönteisiä, että siitä ansaitsevat pöytäkirjaan merkityn kiitoksen sekä hallitus mutta ennen kaikkea sosiaali- ja terveysvaliokunnan hallituspuolueiden edustajat, jotka saivat luvan ja mahdollisuuden muuttaa tätä lakia inhimilliseen suuntaan ja sillä tavoin, että mekin voimme todeta, että tämä on juuri sitä oikeata perhepolitiikkaa, jota tässä maassa kaivataan.

Ed. Tuonen: Arvoisa puhemies! Oli oikein miellyttävää kuulla ed. Manninen puheenvuoro ottaen huomioon, että hän nyt istuu tällä kaudella oppositiossa. Näin tietysti täytyy olla, että silloin, kun on hyvää sanottavaa, niin se sanottakoon, koska sillä on aina rakentava vaikutus myös tulevaisuuteen.

Minusta tämä lakiesitys, jossa olen yhtenä aloitteen tekijänä ollut, on erittäin hyvä aloite. Se

tuo esiin nyt ne ongelmat, joita on ollut — en käy niitä toistamaan — elikkä keskosten vanhemmat sekä myös adoptiovanhemmat ovat olleet niin sanottuja väliinpuotoajia. Nyt se tässä minusta selkeästi korjataan.

Minä olen itse hoitanut keskosia ja tiedän, että vanhemmille on tragedia, että perheeseen syntyy keskonen ja häntä sitten seurataan hyvin tarkkaan ja katsotaan, mille kehitystaselle hän milloinkin siirtyy. Tällainen stressi on aika voimakas nuorelle äidille ja isälle. Kun ajatellaan sitten, että myöskään lainsäädäntö ei ole tukemassa tällaista perhettä, niin sillä on hyvin negatiivinen vaikutus.

Minusta on hyvä asia myös, että adoptiolapset on otettu myös mukaan tähän keskosten rinnalle ja tämä tasapuolisuus myös heidän osaltaan toimii. Minulle on eräs lapsettomuudesta kärsivä perhe kertonut, että jos adoptiilapsilla olisi paremmat oikeudet, niin ehkä meidän kallis lapsettomuustutkimuksemme huomattavasti vähenisi. Katsotaan nyt, kuinka tässä asiassa käy!

Ed. Rask: Rouva puhemies! On mukavaa välillä olla tekemässä myös hyviä päätöksiä.

Nämä lakiesitykset ovat perusteltuja senkin tähden, että todennäköisesti meillä tulee lisääntymään monilapsiset raskaudet sen tähden, että keinohedelmöitys on lisääntynyt ja sen myötä monilapsiset raskaudet ovat aina todennäköisempiä.

Täällä on moni halunnut itselleen ikään kuin näiden lakien äitiyden. Minä haluaisin ennen kaikkea ed. Biaudet'lle sen varsinaisen äitiyden tätä lakiesityksestä antaa, koska hän on 27.5. kerännyt yli sata kansanedustajaa tämän lakiesityksen taakse ja siten ollut alkuun panemassa tätä asiaa. Myös ed. Margareta Pietikäinen sinnikkäästi puolusti tätä asiaa valiokunnassa, niin kuin kaikki muutkin ovat kyllä tehneet.

Oli mielenkiintoista, että ensimmäistä kertaa meillä valiokunnassa oli hyvin nuori asiantuntija, pieni keskosena syntynyt terhakka lapsi, josta mekin valiokunnan jäsenet saimme nähdä, että todella meillä on tasokas terveydenhuolto ja tällaista lakiesitystä, jota nyt olemme hyväksymässä, todellakin tarvitaan. Mielestäni nyt jos koskaan voi sanoa, että me poliitikot kerrankin olemme pienen ihmisen asialla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain 5 ja 5 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 173/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 34/1996 vp
Toivomusaloite 167/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 34.

Keskustelu:

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Kysymyksessä on nyt siis aikuishammashuoltoa koskeva esitys ja tästä ei oikein tiedä, mistä tässä aloittaisi. Aikuishammashuoltoesityksethän ovat polveilleet täällä eduskunnassa hallitukselta toiseen ja näköjään nyt sitten hallituksen aikanaan jo useammasta lähtökohdasta taas toiseen lähtökohtaan.

Nyt kuitenkin tämä viimeisin mutka matkassa oli se, että valtiokunta ei tyytynyt hallituksen viimeisimpään esitykseen, jonka tarkoituksena oli siirtää tämä asia kokonaan vuoden 2000 alkuun, jolloin asiaan olisi palattu selvitysten jälkeen. Valtiokunta halusi tässä asiassa toimia ripeämmin ja siellä todettiin hyvin moneen otteeseen, että nykyinen asiointi ei ole tyydyttävä ja että ihmiset eivät saa tarvitsemiaan suun terveydenhoidon palveluja nimenomaan taloudellisista seikoista johtuen siinä määrin kuin suun terveyden ylläpitämisessä tarvittava toiminta edellyttäisi. Tästä syystä lähdettiin asiaa edelleen selvittämään, ja tuloksena on syntynyt tämä valtiokunnan mietintö, jossa ehdotetaan, että hampaiden tutkimuksesta ja siihen liittyvästä hoidosta myönnettäisiin myös muille kuin vuonna 1956 ja sen jälkeen syntyneille korvausta, ja tässä tapauksessa se olisi tutkimuksesta ja ennaltaehkäisevästä hoidosta 75 prosenttia 157 markasta eli 111 markkaa. Oli tarkoitettu, että korvaus myönnettäisiin joka kolmas vuosi.

Arvostelin valtiokunnassa tätä esitystä siitä, että subventio yleensä johtaa käyttäytymismuutoksiin ja ohjaa käyttäytymistä. Pelkoni on, että se tässä tapauksessa saattaa ohjata käyttäytymistä tapahtumaan joka kolmas vuosi, jos se nyt tapahtuu joka vuosi ja on tarpeellista niin. Toisaalta taas niillä, jotka eivät käytä ollenkaan palveluja, todellinen tarve on useimmiten käyttää niitä vuosittain, niin tämä ohjaa todellakin niitäkin sitten käyttämään oikeutta joka kolmas

vuosi. Eli suun terveydentila on ihmisillä hyvin erilainen ja tässähän myös sosiaaliluokkien väliset erot ovat huomattavan suuria.

Esitin valtiokunnassa, että samalla rahamäärällä, 20 miljoonalla markalla vuodessa, olisi oikeus saatu vanhusväestön kolmelle ikäluokalle, 63—67-vuotiaille ensimmäisessä vaiheessa ja sitten edelleen vuosittain lisää vanhusluokkia mukaan ottaen, niin että vuonna 1999 sitten jo 63—74 vuotta täyttäneet olisivat mukana jne. Vuositasolla 20 miljoonaa markkaa, kuten hallituksen esittämänä tämäkin nyt käsiteltävä uudistus olisi ollut.

Toisaalta esitin perusteluina myös, että kansanterveydellisesti olisi ollut vanhusväestön mukaan ottaminen nyt erittäin tärkeää, koska tiedämme, että vanhukset käyttävät hyvin runsaasti lääkkeitä. He sairastavat monia eri sairauksia, joiden vaikutus suun terveydentilaan on useimmiten ilmeinen. Samaten vanhusväestöllä on runsaasti proteeseja, osaproteeseja, kruunuja, siltoja jne., jotka vaativat säännöllistä ja jatkuvaa hammaslääkärin hoitoa ja tarkastusta.

Valtiokunnassa kuitenkin jostakin syystä puheenjohtaja esitti hyvin tiukkaan sävyyn, että tämä on ota tai jätä -asia, joko tämä esitys tai ei mitään muuta ja samalla nuija sitten pamahti pöytään. Eli emme halunneet tästä tehdä vastalauseita mutta tulemme esittämään tässä mahdollisesti ponnellen tapaisen, koska toivomme, että vastaisuudessa voitaisiin edetä tässä asiassa hiukan rivakammin.

Tämä hallituksen nykyinen esityshän on väliaikaiseksi tarkoitettu ja toivon, että tässä voitaisiin edetä rivakammin, ja jos ja kun tässä edetään, niin voitaisiin ottaa paremmin huomioon kansanterveydelliset näkökohdat ja samalla se, että meidän vanhusväestömme todella tarvitsee säännöllistä suun hoitoa. Se on se ryhmä, joka ei ole koskaan ollut järjestelmällisen hoidon piirissä. Toisaalta myös voisi esittää perusteluna, että eläkeläiset eivät hyötyneet verotuksen keventämisestä eikä heille myöskään muun muassa sairausvakuutusmaksua ole alennettu palkansaajia vastaavasti. Joten on hyvät perustelut myös sille, että vanhusväestö ryhdyttäisiin huomioimaan jatkossa hammashoidon kehityksessä entistä paremmin.

Arvoisa rouva puhemies! Kuitenkin on todettava tyydytyksellä, että tässä on nyt jonkinlainen askel otettu ja jonkinlainen pää avattu. Vaikka esitys ei tyydyttäisikään sataprosenttisesti, kuitenkin tässä tarjotaan nyt jokaiselle kansalaiselle jotakin. Meillä on nyt 2 miljoonaa ihmistä, jotka

ovat kokonaan subvention ulkopuolella. Toivon, että tämä päänaavaus saa jatkoa mahdollisimman pian.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Voidaan sanoa, että sairausvakuutuslain säätämisen aikoina tehtiin jo sellainen virhe, jonka seurauksia nyt vasta ollaan pääsemässä korjailemaan, koska hampaat jätettiin yleisen korvaamisen ulkopuolelle silloin, kun sairausvakuutuslaki astui voimaan.

Toinen historiallinen virhe, ainakin tulkintapuolella, on päässyt tapahtumaan silloin, kun kansanterveyslaki tuli voimaan. Onhan se kirjoitettu kuitenkin siihen muotoon, että lukija voisi kuvitella, että hammashuoltomme on terveyskustusten kautta Suomessa saatettu jo kuntoon. Monissa kunnissa näin onkin, mutta ei kuitenkaan kaikissa, sillä tosiasiallisesti kunnan itsensä päätettäväksi asia on jäänyt silloin, kun ei puhuta järjestelmällisestä hammashuollosta, jota koskevia säännöksiä on erikseen olemassa ja joita säännöksiä on vuosikymmenien aikana muuteltu niin, että aina vain kattavampi osa väestöstä on saatu järjestelmällisen hammashuollon piiriin.

Tässä tulee mieleen rinnastaa tapahtunut kehitys päivähoitoasiaan, jossa myös oli sillä tavalla, että itse asiassa jo vuonna 1973 meillä oli päivähoitostakin kattava laki. Kunnan tuli järjestää päivähoito lapsille, jotka olivat päivähoiton tarpeessa, mutta tähän ei toteutunut. Kesti 23 vuotta, ja vasta vuonna 1996 subjektiivinen oikeus alle kouluikäisten lasten osalta saatiin aikaiseksi. Eli ensin on laki, sitten on tiukennettu lakia, ja kun ei mikään pure, lopuksi annetaan subjektiivinen oikeus, joka vasta puree. Näin tullaan siihen tilanteeseen, että hallinnollisin päätöksin ja järjestelmin ei oikeastaan saadakaan aikaan kattavia systeemejä, vaan luovuttamalla ikään kuin oikeus suoraan henkilölle, kansalaiselle, jonka tilannetta halutaan parantaa.

Hammashuollon tulo sairausvakuutuksen piiriin on ollut vireillä jo vuodesta 1992 lähtien. Eduskunta on todella useaan kertaan ei suinkaan kumonnut vaan lykännyt hallituksen esityksen toimeenpanoa. Kuitenkin vuosi sitten eduskunta oli mielestäni erityisen viisas, koska se yksimielisesti valiokunnan esittämän ponnen pohjalta hyväksyi lausuman, jossa edellytettiin, että vuoden 1997 talousarvioesitykseen hallituksen tulee tehdä esitys aikuisväestön hammashuollon järjestämisestä ja sitä koskevasta korvaus- ja maksujärjestelmästä sekä uudistuksen toteuttamisaikataulusta.

Tällaista esitystä ei tullut, vaan tuli esitys sairausvakuutuksen piiriin saattamisen lykkäämisestä edelleen. Tämä varmasti sai valiokunnan takajaloilleen, ja niin me kaivoimme eduskunnan ponsilausuman uudelleen esiin ja lähdimme kyllä siitä, että politiikan uskottavuuskaan ei voi enää kestää sitä, että tätä vielä lykättäisiin, varsinkin kun olimme saaneet vakavaa informaatiota siitä, mihin hoitamattomat hampaat olivat johtamassa. Aivan turhia, suuria kustannuksia oli syntynyt ja syntyy tänäkin päivänä aivan liikaa sen johdosta, että hampaita on jätetty hoitamatta, tietysti lähinnä sen johdosta, että ihmisillä ei ole varaa hoidattaa hampaitaan, mutta myös sen johdosta, että he eivät ole olleet tietoisia siitä, mikä heidän hampaistonsa tai suunsa terveydentila on. Nämä kustannukset olivat todellakin lähentelemässä karkuteille, ja hyvin intensiivistä hoitoa vaativia tapauksia oli tullut yhä enemmän hoidettavaksi.

Valiokunta asetti keskuudestaan pienen työryhmän, joka lähti etsimään vaihtoehtoja, millä tätä kysymystä voitaisiin lähestyä sillä tavalla, että kustannuksia ei kuitenkaan synnytetäisi siinä määrin, että valtiotvarainministerin tarvitsisi saada mitään suurempaa hepulia. Vaihtoehtoja oli kolme alusta saakka.

Yksi oli se, minkä ed. Hyssälä otti äsken esille, eli ottaa ensimmäisenä aikuisväestöstä vanhuksat tällaiseksi ryhmäksi, jolle annettaisiin sairausvakuutuksen korvaamaa hammashuoltoa. Testasimme ehdotuksen myös hallituspuolueiden työryhmänä ministeriössä, mutta sieltä ei saatu vastakaikua tälle lähestymistavalle, joten jouduimme sen hylkäämään. Terveyspoliittiset syyt eivät sitä puoltaneet. Joskin se syy kyllä olisi puoltanut, minkä ed. Hyssäläkin mainitsi, eli se, että sairausvakuutusmaksua kerätään enemmän eläkeläisväestöltä. Tätä kautta olisi jossain määrin tälle väestöryhmälle saatu kompensatiota, mutta terveyspoliittisista syistä ei kuitenkaan ryhmän erikseen ottaminen ollut mahdollista.

Toinen lähestymistapa olisi ollut lisätä niiden sairauksien määrää, joiden yhteydessä hampassairauksien hoito olisi voitu saattaa sairausvakuutuksen piiriin. Tällainen lähestymistapa olisi ollut mahdollinen esimerkiksi niin, että erityiskorvattavien lääkkeitten yhteyteen olisi liitetty tietyin osin tällainen mahdollisuus.

Eniten meitä kiinnostava ja terveyspoliittisesti parhaita hyötyä tuottava vaihtoehto näytti syntyvän siitä, että annettaisiin koko sille aikuisväestölle, joka ei vielä ole järjestelmällisen hammashuollon piirissä, mahdollisuus yhteen tarkastus-

ja ehkäisevän hoidon käyntiin joka kolmas vuosi. Tällöin saavutettaisiin monia monia hyötyjä.

Ensinnäkin tarkastukseen pääsevät ihmiset tulisivat tietoisiksi oman suunsa terveydentilasta. Tästä tulisi myös välillisesti kunta tietoiseksi saadessaan raportteja väestönsä hampaiston tilasta. Hampaitten kunnon tietämisellä on myös myönteisiä vaikutuksia sikäli, että ihminen ryhtyy miettimään, miten hän voisi hoidon, jonka tarve tulee ilmi tarkastuskäynnillä, itsellensä järjestää.

Kaikkihan eivät pysty itse maksavina yksityisellä hammaslääkärillä tarkastuksen jälkeen hoitoa hankkimaan. Mutta uskon aivan vakaasti siihen, että kun on hammaslääkärin todistus hampaiden tunnosta, olisi paljon helpompi mennä kunnan terveyskeskukseen puhumaan ja vaatimaan hoitoa.

Jos on varattomuus esteenä, tarkastuksessa käyneen on paljon helpompi mennä sosiaalityöntekijän luo puhumaan, että hänen on todella välttämätöntä päästä hammaslääkäriin. Sosiaalityöntekijä, joka on samalla tavalla kunnan työntekijä kuin terveyskeskuksenkin virkamiehet, varmaan pyrkiikin avittamaan sitä, että tällainen asiakas voisi päästä ensisijaisesti kunnan terveyskeskuksen hammashuoltoon. Toissijaisesti hän on oman ammattietiikkansa perusteella velvollinen näkemään niin, että toimeentulotuki on viimesijainen keino, jolla ihminen voi saada hammaslääkärin hoidetuksi. Toimeentulotuen perusteissaan ei mitenkään ole eroteltu toisistaan terveyttä ja hammaslääkärin hoitoa. Näin ollen hyvä mahdollisuus voi siellä avautua myös niille ihmisille, joilla ei tähän mennessä ole ollut mahdollisuutta hoidattaa hampaitaan.

Tiedämme kaikki, että se, että hallituksen esitystä ei tullut tästä, johtui vähän sellaisesta hämmennyksestäkin, joka tuli esiin hammashuoltojärjestelmän työn yhteydessä tai sen jälkeen välittömästi. Hallitus oli laittanut hammashuoltojärjestelmän pikimmiten pystyyn, ja se antoi mietintönsä ajoissa siihen aikatauluun nähden, mikä hallituksen budjettiin liittyi. Mutta sen työskentelyn yhteydessä tuli myös esille, että terveyskeskuksissa olisi rationalisoinnin mahdollisuutta hammashuoltopuolella. Tästä uskoakseni sosiaali- ja terveysministeri Mönkärekin innostui siinä määrin, että ehkä arveli, että hammashoitoesitys tätä kautta olisi voinut tulla vähän viivästyneessä aikataulussa, mutta kokonaisuudessaan huolehditaksi.

Nyt olemme nähneet, että asiat eivät lyö toisiaan korville, vaan kuten äsken sanoin, tarkas-

tussysteemillä, joka lähtisi käyntiin, voi olla suoraan myös terveyskeskushammashuoltoa terävöittävä ja tehostava vaikutus. Varmasti kevään puolella kuulemme, mitä muuta ministeri Mönkäre on keksinyt terveyskeskushammashuollon tehostamiseksi.

Jotta kustannuksia saataisiin säästymään, niin koko tarkastusrumbaa, joka tulee aikuisväestölle avautumaan, ei voida laittaa liikkeelle saman tien, vaan tässä tulee hiljainen lähtö. Myöhentämällä systeemin käyttöönottoa loka-kuun alkuun saamme ensi vuoden kustannukset jäämään 5 miljoonaan, kun vuotuiset kustannukset tulisivat olemaan 20 miljoonaa markkaa sillä periaatteella, että tarkastuskäynti on mahdollinen joka kolmas vuosi. Voidaan laskea, että kun kolme vuotta on kulunut ja jokainen on päässyt tarkastukseen yhden kerran, se on tullut maksamaan 60 miljoonaa markkaa, mutta kun se näin jaksottuu, että kolmasosa väestöstä vain tarkastuskäynnille menee, vuosikustannus tulee olemaan ainoastaan 20 miljoonaa markkaa.

Täytyy sanoa, että tämänkin esityksen kohdalla elettiin erittäin jännittäviä loppuvaiheita, koska vielä tämän päivän kuluessa tuli tieto, että se jouduttaisiin vetämään pois tämäniltaisesta ensimmäisestä käsittelystä. Mutta valiokuntamme puheenjohtajan erittäin hyvä juoksutaito nuoruusvuosilta pelasti esityksen olemaan ensimmäisessä käsittelyssä vielä tänä iltana. Syy pikajuoksutarpeeseen oli kuulemma se, että myös 5:tä miljoonaa pidettiin liian suurena kustannuksena ensi vuodelle. Minusta oli oivalinen asia huomata, että 5 miljoonaa näissä kaalaseissa, mistä puhumme, on todella pieni pisara jäämeressä ja että suhteellisuudentaju lopulta voitti. Tämä on mieluinen asia tässä yhdessä todeta.

Tämä laki äskeisen lisäksi kuuluu niihin hyviin lakeihin, joita totisesti tänä aikana tarvitsemme kaikkien leikkausten jälkeen. Toivon, että tämän lain käsittely etenee nopeasti ja ihmiset saavat pitkään odottamansa myönteisen uudistuksen.

Ed. P e r h o : Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaja hyvin perusteellisesti kertoi taustan ja historian, miltä pohjalta sosiaali- ja terveysvaliokunnan työ lähti liikkeelle tämän käsittelyssä olevan esityksen valmistelussa ja parantamisessa.

Suomessa tilanne on verrattuna eri Euroopan maihin sikäli poikkeuksellinen, että täällä ei ole koko väestöä kattavaa hammashoidon korvaus-

tai tukijärjestelmää, vaikka monissa Suomen kunnissa kunnallinen terveydenhuolto vastaa tästä tehtävästä vauvasta vaariin. Erityisesti suu-remmissä asutuskeskuksissa tilanne on sellainen, että terveyskeskus hoitaa ainoastaan alle 40-vuotiaat, useassa tapauksessa ei edes kaikkia näitä ikäryhmiä, vaan ainoastaan alle 19-vuotiaat.

Tilanne hammashuollossa on valitettavasti kriisiytynyt sillä tavalla, että hammashoitoon hakeutumista lykätään ja sitten kun vihdoin hammassärkypotilaana etsiydytään hoitoon, tilanne on jo niin paha, että hammashoidosta aiheutuvat kustannukset ovat varsin suuret. Monta kertaa joudutaan tilanteeseen, jossa hoitamattomat hampaat laukaisevat muita sairauksia, joiden hoitaminen esimerkiksi erikoissairaanhoidon piirissä aiheuttaa varsin suuria kustannuksia. Kysymys on paljolti sekä kansanterveydellisestä että terveystaloustieteellisestä kysymyksestä siinä mielessä, että järjestelmällinen hammashoito ja hakeutuminen ajoissa hammashoitoon säästäisi kokonaiskustannuksia kuntataloudessa, valtiontaloudessa ja myös tietyksi yksityistaloudessa.

Sen takia olemme halunneet valiokunnassa edetä tämän pienen uudistuksen kautta antaaksemme sen signaalin, että ponsi, joka eduskunnassa viime vuonna hyväksyttiin, on tarkoitettu todesta otettavaksi. Tämä huoli ei ole näennäinen, vaan se on todellinen.

Perustelu tälle ratkaisulle, joka antaa tutkimuksen ja ehkäisevän hoidon mahdollisuuden yli 40-vuotiaille, on sellainen alku, jolla pyritään vaikuttamaan ihmisten terveystietoisuuteen. On varmasti tarpeen, että tavalla tai toisella ohjeistetaan sekä terveyskeskushammaslääkäreitä että yksityishammaslääkäreitä siihen, että samassa yhteydessä tulisi neuvontaa ja ohjausta, joka vakuuttaisi ihmiset siitä, että tulee aina halvemaksi etsiä ajoissa hoitoon, ja tärkeätä on tietysti myös korostaa ihmisten omaa vastuuta omasta suun terveydestään, terveellisiä ruokattumuksia ja järjestelmällistä omatoimista hoitoa.

Ministeri Mönkäre on luvannut, että tässä asiassa edetään ennen hallituksen esitykseen sisältyvää vuotta 2000. Parasta aikaa on ed. Vehkaojan mainitseman hammashuollon työryhmän työn pohjalta menossa selvitys siitä, millä tavalla terveyskeskusten hammashoitoa voidaan tehostaa, hakea ilman lisäkustannuksia lisäresursseja, ja toisaalta on tarkoitus katsoa, millä tavalla sairausvakuutuskorvauksen piiriin tulevien määrää voidaan laajentaa.

Uskon, että naisen sanaan voi tässä asiassa luottaa ja ensi syksynä meillä on hallituksen esitys, joka toivottavasti noudattaa niitä suuntaviivoja, jotka eduskunta lausumassaan viime vuonna hyväksyi.

Se, millä tavoin tämä uudistus voidaan toteuttaa, varmasti aiheuttaa päänvaivaa siinä mielessä, että mahdollisesti nykyisiä korvaustasoja joudutaan jollakin tavalla rukkaamaan uudestaan, jotta voidaan uusia ikäluokkia ottaa tämän hoidon piiriin ja myös vanhusten hammashoidon ja suun terveyden asiaa hoitaa ja tilaa kohentaa.

Tähän kysymykseen niin kuin moneen muuhunkin kysymykseen liittyy todellakin se, minkälaiset toimenpiteet aiheuttavat pitemmällä tähtäimellä kustannussäästöjä. Hammaslääkäriliiton ja alan tutkijoiden terveiset ovat todellakin sen kaltaisia, että hoitamaton suun terveys on johtanut hyvin kalliisiin terveyden- ja sairaanhoidon toimenpiteisiin ja aiheuttanut myös ihmisille, varsinkin iäkkäämmälle väestölle yleiskunnan huononemista muun muassa siitä syystä, että se ravinto, jota voi nauttia, on varsin yksipuolista ja mahdollisesti myös epäterveellistä. Kysymys ei ole vain ihmisten suusta, vaan kokonaisuudesta, yleiskunnosta, terveydentilasta kaikesta kaikkiaan.

Tämä uudistus, joka tämän esityksen hyväksymisen jälkeen lähtee liikkeelle, toivottavasti toimii juuri niin kuin me valiokunnassa olemme ajatelleet, että ihmiset muuttavat terveystietoisuuttaan ja hoitoon hakeutumistaan ja tätä kautta tämä pieni, vuositasolla noin 20 miljoonan markan satsaus tuottaa vähenevinä sairauskustannuksina ja vähenevinä suun terveydenhoidon kustannuksina itsensä ajan mittaan monin verroin takaisin.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Aikuisten järjestelmällisen hammashuollon pommottelu on tyypillinen esimerkki siitä tavasta, jolla politiikan uskottavuutta romutetaan. Tulevaisuudessa tästä ja monesta muustakin väliaikaislainsäädännöstä tulisi oppia se, että etuuslakeihin ei pitäisi rakentaa optioita vuosien päähän, koska sen ajan olosuhteista ei ole yleensä tietoa. Vanha sanonta siitä, että mikään ei ole niin pysyvää kuin väliaikainen, pitää valitettavan usein paikkansa. Siksi on oikein ja ilahduttavaa, että valiokunta ja eduskunta ryhdistäytyi tässä asiassa eikä suostunut enää hallituksen kynnyksmatoksi. Oli oikein, että hallituspuolueiden valiokuntaedustajat esiintyivät niin ryhdikkäästi, että hallituskin joutui ruotuun tässä asiassa. Uskon, että tämä laki on

useamman vuoden tähtäyksellä myös taloudellisesti kannattava ja perusteltu.

Terveydenhuollossa yleensä, mutta varsinkin hammashuollossa ennalta ehkäisevällä ja säännöllisellä hoidolla on ratkaiseva merkitys kokonaiskustannuksille pitemmällä tähtäyksellä. Tässä mielessä ei ole kysymys rahojen menettämisestä, vaan pikemminkin rahojen sijoittamisesta tulevaisuutta varten.

Mielestäni ed. Vehkaoja puhui aivan oikein siitä, että tämä mahdollistaa kunnallisen hammashuollon tehostamisen. Mielestäni tämä tarjoaa myös kunnille mahdollisuuden ohjata lakisääteisen normin yli menevän hammashuollon sosiaalisella ja oikeudenmukaisella tavalla. Nimittäin tähän mahdollistaa sellaisen järjestelmän, että kunnalliseen hammashuoltoon tulevalta aikuiselta edellytettäisiin yksityisen hammaslääkärin tekemä kuntoarvio ja hoitosuunnitelma ja tällä perusteella kunnallisella hammashuollolla on mahdollisuus valita sekä hoidon tarpeen että myös sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen sellaiset tapaukset, jotka on yhteiskunnan kannalta taloudellista hoitaa.

Tänä päivänä tilanne on valitettavasti toinen. Minunkin oma hammaslääkäri tietäen, että olen hoitanut kaupunginjohtajan virkaa, on kysynyt minulta monta kertaa, mitä järkeä on sellaisessa toiminnassa, että sosiaalitoimisto antaa hänelle läheteitä hampaiden hoitoon, kun samanaikaisesti kunnallisessa hammashoidossa hoidetaan sellaisia, joilla ei ole sosiaalista tarvetta tähän. Tämä on mielestäni väärin, mutta keskeisin syy lienee siinä, että nykyisessä kunnallisessa hammashoidossa on erittäin vaikeaa ja ongelmallista suorittaa sosiaalisesti oikeudenmukaista valintaa. Kysymys on lähinnä siitä, että ne, jotka ovat aktiivisia ja hakeutuvat kunnallisen hoidon piiriin ensimmäisinä, saavat hoidon, ja ne, joilla olisi tarvetta ja myös sosiaaliset perusteet, jäävät helposti tämän ulkopuolelle.

Vaikka sinänsä tämä kerran kolmessa vuodessa on pieni askel, niin pienestä ne suuretkin asiat ovat alkaneet. Tässä mielessä pidän tätä erinomaisen hyvänä ja erityisen hyvänä siksi, että jos kunnissa toimitaan järkevästi ja sosiaalisesti, tämä avaa monissa kunnissa aivan uudenlaisia näköaloja ja mahdollisuuksia antaa hammashuollossa tehostunutta ja järkevää, sosiaalisesti oikeudenmukaista palvelua.

Ed. Huotari: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin valiokuntamme puheenjohtaja aina

joskus on sanonut, hammaslääkärin tuoli ei todellakaan ole se, johon rynnätään heti, kun oikeus tulee. Kun kuulun itsekin siihen ikäluokkaan, jolla on oikeus käyttää näitä yhteiskunnan suomia palveluja, niin eivät ikätoverinikaan sinne todellakaan ole ryntäilleet, vaikka se hyvin edullista on. Hyvin yleinen tapa on se, että sinne mennään siinä vaiheessa, kun särky alkaa. Sitten monesti tilanne on jo se, että sieltä löytyykin paljon pahempia vikoja kuin on itse arveltukaan. Sen takia sellainen periaatteellinen ratkaisu, että ihmiset kävisivät hammastarkastuksissa useammin kuin tällä hetkellä käydään niissäkin ikäluokissa, joilla tämä oikeus on, olisi hyvä asia. Todellakaan ne, joilla nyt oikeus on, eivät välttämättä käy edes kolmen vuoden välein, jos sattumalta kipua ei tule. On katsottu, että vuosittain noin 20—30 prosenttia ikäluokasta käyttää palveluja. Sen mukaan myös kustannukset on laskeutu.

Kuitenkin tämä on hyvä avaus ja mielestäni on oikea suunta se, että on lähdetty ennalta ehkäisevään terveydenhuoltoon eli tarkastuksiin, eli on tärkeää tietää, mikä tilanne omassa suussa on. Sen jälkeen asiantuntevat hammaslääkärit voivat tehdä hoitosuunnitelman tai ainakin kertoa, että jos nyt et hoidata, kuinka kalliiksi tulee esimerkiksi vuoden tai kahden kuluttua tulla samojen oireiden kanssa, jotka ovat silloin ehkä paljon pahempia.

Vaihtoehtoja todellakin oli monenlaisia. Ollisimme voineet valita vanhusväestöä iän perusteella tai työttömiä tai sitten uusia ikäluokkia vuodesta 55 lähtien, jota näkökulmaa ministeri täällä kovasti lähetekeskustelussa puolusti. Ollisimme myös voineet valita sellaisen tien, että olisi hoidettu ensisijaisesti ne, joilla on muita sairauksia. Mutta tämä nyt oli sellainen ratkaisu, joka oli toteutettavissa. Siitä olen erittäin tyytyväinen.

On todellakin totta, että jos käy tarkastuksessa, eikä sitten olekaan varaa hoitaa, niin eihän se tietenkään paljon lämmitä, jos tietää, että viiden tonnin remontti olisi suussa, mutta ei ole varaa muuhun kuin tarkastukseen. Siinä tilanteessa pitää tietysti arvioida, mitä mahdollisuuksia kaiken kaikkiaan on ratkaista asia.

Ministeri Mönkäre lähetekeskustelussa kertoi, että pystytään työtä tehostamalla ja muulla tavoin luomaan uusia malleja, joilla pystyttäisiin vähillä kustannuksilla ottamaan uusia ikäluokkia mukaan. Toivon, että tämän päätöksen lisäksi hallitus toisi esityksen esimerkiksi ensi vuonna tai joskus myöhemmin uusista ikäluokista, mikä

olisi tietysti ihan hyvä ratkaisu, mutta vuoteen 2000 asti emme todellakaan tässä asiassa voineet odottaa.

Lähetekeskustelussa myös keskusteltiin terveyskeskusten hammashuollon tehostamisesta tai uusista menetelmistä, muun muassa suuhygieenikkojen merkityksestä tai siitä, voiko hammashoitajia käyttää muissa tehtävissä, kuin mitä he tällä hetkellä tekevät. Itse silloin käytin esimerkkinä sitä, että kymmenenvuotiaani suuhun on joka vuosi katsonut hammaslääkäri, eikä siellä onneksi ole yhtenäkkään vuonna vielä reikää ollut, joten voisiko olla niin, että suuhun esimerkiksi joka toinen vuosi katsoisi joku muu. Tärkeää on, että lapsi tottuu siihen, että hän käy säännöllisesti tarkastuksissa, ja sitä kautta nuorempien ikäluokkien hampaat ovatkin huomattavasti paremmassa kunnossa, kun he ovat pienestä lähtien tottuneet tarkastuksissa käymään.

Ikäväksi välikohtaukseksi tietenkin voi sanoa sen, että erään puolueen johto oli estää lain toteutumisen tässä muodossa. Onneksi kyseessä olevan puolueen valiokuntaryhmä oli yhteisen esityksemme takana ja jaksoi rankan työrupeaman jälkeen olla asialle uskollinen ja puolusti henkeen ja vereen valiokunnan tahtoa.

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Tästä iltaistunnosta on tullut monella tavalla mielenkiintoinen nimenomaan siinä mielessä, että kulttuuri tässä talossa on ainakin hetkellisesti muuttunut, kun ajattelee sitä, mitä tämän illan aikana on puhuttu, ja ennen kaikkea, mitä valiokunnissa tässä talossa on tehty. Täällä puhuttiin työttömyysturvan leikkauksista ja erittäin kauniisti siitä, kuka ajaa köyhän asiaa tänä päivänä. Nyt meillä on käsittelyssä lakiesitys, jota on merkittävästi muutettu, ja eduskunnan tahto tulee tämän lakiesityksen kautta toisella tavalla kuin hallitus on esittänyt, kun aikuisväestön hammashuoltoa korvataan sairausvakuutuksen kautta osittain.

Arvoisa puhemies! Verotuksen yksinkertaistaminen oli keskeinen peruste, kun aikanaan sairauskulujen verovähennysoikeus poistettiin vuoden 92 alusta. Silloinhan päätettiin, että tämä korvataan osittain verovelvollisille siten, että koko aikuisväestön hammashoito otetaan sairausvakuutuksen piiriin. Muutokset sairausvakuutuslakiin tehtiin vuoden 91 lopussa, ja uudistuksen piti tulla voimaan 1.7.92. Lain voimaantuloa on kuitenkin siirretty useita kertoja. Eduskunnalle on myöskin tuotu esityksiä, että koko

laki kumottaisiin. Tämä tapahtui viimeksi viime syksynä kuluvan vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä, mutta eduskunta ja ennen kaikkea sosiaali- ja terveysvaliokunta ei hyväksynyt Lipposen hallituksen tuomaa esitystä vaan edellytti, että hallitus selvittää asian ja tuo tämän vuoden budjettiesityksen yhteydessä esityksen, miten asiassa sitten edetään.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän, kuten olemme kuulleet, joka sai työnsä valmiiksi kesäkuussa tänä vuonna. Läpinäkyvänä periaatteena työryhmän muistiossa oli se, että sairausvakuutus tulee laajentaa koskemaan aikuisväestön hammashoitoa. Asian käsittely kyllä on saanut mielenkiintoisia piirteitä, jotka eivät varmasti joka suhteessa kuulu parlamentaariin käytäntöön, mutta voi sanoa, että tänä päivänä ja eilen tämä eduskunta on tässä suhteessa ryhdistäytynyt.

Helmikuussa tänä vuonna eli ennen kuin ministeriön asettama työryhmä oli aloittanut työnsä hallitus päätti raamibudjetissaan siirtää uudistuksen toteutusta vuoteen 2000, kuten lakiesitys osoittaa. Budjettiriihessä lienee keskusteltu, että uudistuksesta tulisi kokonaan myös luopua. Tosin tätä esitystä ei tehty, vaan sitten tuotiin esitys, joka meillä nyt on tänä iltana ensimmäisessä käsittelyssä.

Arvoisa rouva puhemies! Täällä on jo tuotu hyvin asiantuntevasti monessa puheenvuorossa esille se, miksi lakiesitys on tärkeä. Ennen kaikkea ihmisten terveyden kannalta näihin näemyksiin on helppo yhtyä. Erityisesti arvostan sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta pystyi tässä tilanteessa avaamaan pään sille, että aikuisväestön hammashoidon korvauksissa lähdetään etenemään, mikä koskee koko aikuisväestöä. Tosin tämä uudistus on pieni parannus, mutta kuitenkin merkittävä. Ennen kaikkea tässä otetaan nyt huomioon ehkäisevä hoito. Kuten asiantuntijat varmasti, niin uskon, valiokunnassa ovat todenneet monellakin suulla, pitkällä aikavälillä tämä on juuri tehokkainta hoitoa, johon pitää mukaan lähteä.

Pitää myös muistaa se, että kyllähän tämä käytännössä tulee, miten sitten asiat tästä etenevätkin, koskemaan erityisesti suurissa taajamissa asuvia pieni- ja keskituloisia ihmisiä. Onhan asia niin, että pienissä maaseututerveyskeskuksissa, joissa on hammashoito hoidettu, asiat ovat kunnossa eikä siellä kovin suurta tarvetta ole, näitäkin kyllä löytyy, mutta meillä on erittäin paljon sitten suuria kaupunkikuntia, taajamia, joissa asiat eivät suinkaan ole kunnossa.

Se pitää myös paikkansa, että kyllä hyvätulokset ovat voineet hampaansa paikkauttaa ja hoitattaa, mutta nimenomaan pieni- ja keskituloiset ovat tässä suhteessa jääneet hoitoa vaille. Siinä mielessä tämä esitys on erittäin hyvä ja voi opposition edustajanakin tätä olla kyllä kannattamassa.

Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista ollut täällä kuulla, että vielä tämän päivän aikana on niin voimakkaita voimia, en tiedä sitten, oppositiona niitä ei ainakaan ole ollut, mutta ne ovat varmaan olleet täällä hallituspuolueiden sisällä, että esitys, joka sosiaali- ja terveysvaliokunnasta on tänne tullut, olisi pitänyt vielä vetää pois ennen ensimmäistä käsittelyä. On tarvittu valiokunnan puheenjohtajan juoksutaitoa, että on pystytty tämä täällä pitämään. Tämä tietenkin herättää arveluja siitä, mitä kaikkea täällä talossa tämän päivän aikana onkaan tapahtunut. Tässä mielessä tietenkin täytyy nyt rohkaista valiokunnan puheenjohtajaa ja koko sosiaali- ja terveysvaliokuntaa, että teillä riittää juoksutaitoa niin kauan, että voidaan viedä lakiesitys tämän mukaisena läpi.

Tietenkin näin opposition edustajanakin lämmitää mieltä se, että vaikka en kovin montaa raha-asia-aloitetta tehnyt, mutta yhden tein, jossa esitin sitä, että aikuisväestön hammashuoltoon otettaisiin 30 miljoonaa markkaa, ja nyt valiokunta on päätyvässä siihen, että tähän otetaan 5 miljoonaa markkaa ensi lokakuun alusta alkaen. Tämäkin tuntuu aivan hyvältä. Minä vain todella vielä toivon, että tätä juoksutaitoa nyt riittää ja lakiesitys voidaan viedä yksituumaisesti läpi tässä salissa.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenet ovat tämän asian käsittelyn yhteydessä käyttäneet erittäin ansiokkaita ja hyviä puheenvuoroja.

Henkilökohtaisesti haluan tuoda julki suuren iloni siitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on päättänyt esitykseen, joka mietinnössä on. Hampaiden tarkastaminenkin on jo suuri edistysaskel vallankin, kun me tiedämme, että suun ja hampaiden sairaudet ovat monilta osin sellaisia, että monet muutkin vakavat sairaudet saattavat puhjeta. Näistä asioistahan on varsin uutta tutkittua tietoa, jota Hammaslääkäriliitto muun muassa on kansanedustajille viestittänyt. Kuten ed. Perhon puheenvuorosta tuli esiin, nämä tiedot ovat myös valiokunnassa olleet esillä.

Arvoisa puhemies! Sitten haluaisin todeta tähän sen seikan, että kun olin syksyllä 91 eduskun-

nassa tekemässä ensimmäistä kertaa valtion budjettia vuodelle 92, muistan erittäin hyvin ne kiihkeät keskustelut, joita käytiin silloin siitä, kun sairausvakuutuslakia muutettiin niin, että lääkekulukorvauksista lähes tyystin luovuttiin. Silloin nimenomaan porkkanana, lupauksena tai ehtona oli se, että aikuisväestön hammashoito toteutetaan. Muistan mainiosti, kuinka kokoomuslainen kansanedustaja Anna Kaarina Louvo sanoi asiaa kokoomuslaisen terveyspolitiikan riemuvoitoksi. Se riemuvoitto on kovin pitkälle siirtynyt, mutta tänä päivänä voisin todeta sen, että pieni, iloinen askel ainakin näin vasemmistolaitolaisenkin kansanedustajan näkökulmasta on se, että tämä laki saataisiin edes tässä muodossa toteutettua.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Täällä on puututtu voimakkaasti lain loppumetreillä saamaan dramatiikkaan. En malta olla kertomatta, että ei tässä mitään riitaa ole ollut, korkeintaan vähän kinaa.

Kysymyksessähän on aikuishammashuoltoa koskeva sairausvakuutuslain muutos. Suun ja hampaiston tutkimuksesta ja ehkäisevästä hoidosta, itse asiassa kertakäynnistä annetaan joka kolmas vuosi sairausvakuutuskorvausta. Vuonna 1956 ja sen jälkeen syntyneillä vakuutetuilla on ollut oikeus hammashuollon korvaukseen tähänkin asti. Samoin rintamaveteraaneilla on ollut oikeus saada korvausta erityislainsäädännön nojalla.

Ennen vuotta 1956 syntyneiden vakuutettujen hammashoito on korvattu vain, jos hoito on välttämätöntä jonkin muun sairauden kuin hampassairauden parantamiseksi. Eduskuntahan on vuonna 1991 hyväksynyt sairausvakuutuslain muutoksen, jonka mukaan hammashuollon kustannuksia on korvattu koko väestölle. Valtiontalouden säästötoimenpiteisiin liittyen eduskunta on hyväksynyt lain voimaantulon siirrettäväksi jo muutaman kerran aina vuoden 1997 alkuun saakka. Nyt ennen 1956 syntyneet voivat saada hammashuollosta korvausta. Tämä valiokunnassa tehty uudistus on pieni askel, mutta askel kuitenkin oikeaan suuntaan.

Kun ehkäisevästä terveydenhuollosta Suomessa ylipäättänsä puhutaan, on todettava, että hammashuollon alalla on saatu kaikkein parhaimmat ja kukkeimmat tulokset. Vanhemmat ikäpolvet muistavat, minkälaiset kehnot hampaat ihmisillä oli, jos niitä ylipäättänsä oli, 40- ja 50-luvulla. Ihmisten asenteetkin olivat sellaiset, että annettiin omien hampaiden pudota ja han-

kittiin jo varhaisella aikuisiällä proteesit. (Ed. Karjula: Rippilahjaksi!)

Nyt nuorten aikuisten hampaisto on hyvässä ja edustavassa kunnossa ja asenteet suun terveydestä huolehtimiseen ovat selkeästi parantuneet. Kun hampaisto on järjestelmällisesti hoidettu ja on kunnossa, on myös myöhemmällä iällä suun terveys mahdollista pitää pienin hoitotoimenpitein kunnossa. Tämä on erinomainen esimerkki ehkäisevän terveydenhuollon mahdollisuuksista, joita näkee aina silloin tällöin vieläkin epäiltävän.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys, voi sanoa kai, on pienten askelten politiikkaa, eli edetään hitaasti mutta varmasti siihen hyvään suuntaan, joka mielestäni tässä nyt kuitenkin on esillä. Tietysti täällä on herätetty kysymystä, miten muuten kuin tämän kaltaisena asiaa olisi voitu viedä eteenpäin, mitä 20 miljoonalla markalla toisin jaoteltuna olisi saatu suun ja hampaiden terveydenhuoltoon ihmisille ja suomalaisille. Tietysti tulevat mieleen ensin vanhukset ja eläkeläiset, mutta myös mielenterveyspotilaat ja työttömät. Mielestäni tämä kuitenkin on ihan oikea jaotus, eli jaetaan kaikille nyt vähän ja katsotaan sitten, oppivatko nekin suomalaiset, jotka eivät syystä tai toisesta käytä omaa rahaansa hampaattensa hoitoon, käymään tällaisen tarkastuksen jälkeen sitten korjauttamassa hampaitaan.

Kuitenkin on puhuttu aika vähän siitä, miten suuri kansantaloudellinen merkitys on sillä, että suomalaiset hoitavat hampaansa. Me kaikki tiedämme, että erilaisia sairauksia hoitamattomista hampaista tulee, ja ne yleensä ovat aika kalliita. Eli on hyvä asia, että tätä viedään jatkossa vielä eteenpäin, kun näin hyvään alkuun on päästy.

Kuitenkin puuttuisin mietinnössä yhteen kohtaan, kun täällä sivulla 2 lukee hieman epämääräisesti, että ”hampaiden tutkimuksesta ja siihen liittyvästä hoidosta”. Tämä on hieman harhaanjohtava, mutta laissa kyllä lukee aivan selkeästi, mitä tämä laki tarkoittaa.

Ed. R a s k : Rouva puhemies! Mini-Suomitutkimuksen mukaan 67 prosentilla miehistä aikuisväestössä on hammasmätää eli kariesta ja naisista 55 prosentilla. On tutkittu, että yli 40-vuotiaan väestön hammashoidon tarve on huomattavasti suurempaa kuin nuorten.

Tämän uuden etuuden sisäänajo näissä leikausoloissa on kyllä työvoitto sosiaali- ja terveysvaliokunnan sisäiselle työryhmälle, jolle kii-

tokset kuuluvat. Itse kuulun niihin epäilijöihin, joka olin valmis edelleenkin lykkäämään tätä esitystä sen tähden, että lykkäyksellä ei olisi kenenkään etuutta pois otettu. Mutta tietysti on todettava, että lain hengissäpidon kannalta oli ilmeisen välttämätöntä, että nyt tehtiin tällöinen pieni, vaatimaton avaus. Suun terveys vaiuttaa koko ihmisen terveyteen.

Täytyy lopuksi todeta, että todennäköisesti tästä käsittelyjärjestyksestä tänä iltapäivänä ehkä jäi jollekin jotakin hampaankoloon.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! On helppo yhtyä ed. Raskin toteamukseen, että tässä on vaatimaton avaus. Haluan palauttaa mieliin, minkälaisesta etuudesta tässä on kysymys. Tässä on kysymys 111 markan etuudesta joka kolmas vuosi. Tämä tekee vuositasolla 37 markkaa, joten olemme todella vaatimattomassa avauksessa, joten en täällä nyt ihan suitsuttaisi. Siis 37 markkaa per suu per vuosi. No, sekin on parempi kuin ei mitään, todettakoon.

Se, mikä on hammashuollossa suurin ongelma, on Etelä-Suomen suuret kaupungit. Tämä ei millään tavalla ratkaise ongelmaa Helsingissä, Turussa, Tampereella, joissa ei päästä terveyskeskushammaslääkärin hoitoon. Nythän meillä on päinvastoin mahdotonta tehostaa terveyskeskusten hammashoitoa, kun 90-luvulla 200 hammaslääkärin virkaa tai tointa on sieltä lähtenyt pois, poistettu, leikattu.

Ed. Huotarille, kun hän sanoi, voisiko joku muu kuin hammaslääkäri katsoa, onko reikiä, kymmenvuotiaasta oli tämä esimerkki, voin todeta, että hyvin monet vanhemmat eivät halua, että muu kuin hammaslääkäri katsoo heidän lastensa suuhun. Tässä ei ole kysymys reistä pelkästään, vaan ainoastaan hammaslääkäri on saanut koulutuksen kehittyvien leukojen arviointiin siinä mielessä, kehittykö purentakyky jatkossa toivotulla tavalla ja joudutaanko mahdollisesti oikaisua harkitsemaan ja missä vaiheessa. Eli kehittyvän hampaiston osalta on erittäin tärkeätä, että henkilö, jolla on koulutus arvioida ortodontiaa, oikaisumahdollisuuksia, on silloin kehittyvässä vaiheessa läsnä, ja se läsnäolo on erityisen tärkeätä silloin, kun yläkolmoset ovat puhkeamisvaiheessa. Toki hammashuoltajat ja suuhygienistit voivat monta muuta asiaa suussa tehdä, mutta tätä asiaa ei pysty muun kuin hammaslääkärin koulutuksen saanut arvioimaan.

Todellakin ne ongelmat, mitkä ovat, ovat Etelä-Suomen suuret kaupungit. Niihin toivoisin

olevan ratkaisumahdollisuuksia tarjota, samoin kuin eri väestöryhmiin, joita tänä iltana on lueltu: työttömät, vanhukset, mielenterveyspotilaat jne. Paljon meillä riittää vielä toimia hammasuillon kentässä sinä aikana, kun tätä vaalikautta työskentelemme.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hyssälä on varmasti monessa asiassa ihan oikeassa specialiteettipuolellaan. Mutta näkisin ja uskon, että ed. Hyssäläkin pystyy näkemään sen, että voi myös hammashoitajan seula käyttäen hyväkseen ja sillä tavalla ikään kuin hoitoakin porrastaa, mistä paljon puhutaan, tietysti niissä rajoissa, mihin on mahdollisuus.

Meillä on todellakin usein juuri hampaiden ja suun terveydessä ongelmia. Ensinnäkin specialiteettipalveluja on varsin vähän. Niihin on aika vaikea päästä. Lähtämisen kynnyks on varsin korkea. Sitten kun ala on hyvin voimakkaasti privaattipuolen taloudellista toimintaa, yksinkertaisesti suuri osa ihmisistä on sen ulkopuolella nimenomaan Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa.

Arvoisa puhemies! Moni muu sairaus jää hoitamatta, kun suun terveydentilaa ei pystytä hallitsemaan. Jonot esimerkiksi keskussairaaloitten hammaskirurgian poliklinikoille ovat pitkiä, sinne on vaikea päästä, ja yleensä, niin kuin sanoin, lähettämisen kynnyks on korkea.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Hampaiden hoito ja suun terveydentila ovat varmasti tärkeitä ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä verrattuna moniin muihin sairauksiin. Olen useissa kirjallisissa kysymyksissä kiinnittänyt asiaan huomiota. Saattaa olla jopa niin, että tämä kehityskäsky on minun kirjallisten kysymysten ansiota, lisättyä tietysti ed. Vihriälän aloitteella, jossa näkyy olevan minunkin nimeni. Tuollainen pitkä hivutus ministeriön virkamiesten suuntaan kirjallisilla kyselyillä saattaa vaikuttaa niin, että se jää alitajuntaan.

Mitä tulee itse asiaan, minkä vuoksi pyysin puheenvuoron, jos hammaslääketieteen erikoisihmisiltä, hammaslääkäreiltä ja muilta, ryhdytään näissä asioissa kyselemään neuvoja, kyllä silloin mennään aika pitkälti hakoteille. Hammaslääkäripuolen ihmiset ovat mahdollittoman ahneita, ainakin osa heistä, on sitten kysymys yhteiskunnan kustantamista asioista tai yksityisen. Hammaslääkärit yleensä juoksuttavat ihmisiä pari kertaa kuukaudessa tarkistuttamassa, koudataan jollakin piikillä ja sanotaan, että se on

taas 800 markkaa. Joka siihen rinkiin joutuu, on todella lirissä. Ryhtyä nyt käyttämään siinä vielä yhteiskunnan rahoja hyväksi! Aikanaan, kun täällä proteeseista keskusteltiin, samassa yhteydessä lähdettiin siitä, että hammasteknikko ei voi lainkaan tehdä proteeseja. Minä sanoin, että näin niitä on tehty varmaan enemmän kuin lääkärin kautta ja huomattavasti paremmin sopivina ja pysyvinä. Nämä ovat aivan turhaa ahneuden tuomaa asiaa.

Siinä mielessä täytyy — en usko, että tässä keskustelussa kukaan on hammaslääkäri tai sen alan ihmisiäkään, toivottavasti ei — varoittaa kuitenkin tästä asiasta, niin yhteiskunnan varojen väärinkäytöstä kuin yksityisten ihmisten houkuttelemisesta toistuviin tarkastuksiin.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Ymmärrän hammaslääketieteen tohtori Hyssälän — ed. Aittoniemi, kuunnelkaahan nyt — näkökulman, että vain hammaslääkäri voi katsoa joka vuosi suuhun. Mutta ei kai niin ole, että lapsen leuat joka vuosi ihan niin paljon muuttuvat, että tarvitsee oikomishoidot ja nämä katsoa. Tarkoitin puheenvuorossani sitä, että ei liene tarpeellista, että joka vuosi lapsen suuhun katsoo hammaslääkäri, vaan että sinne voisi katsoa joku muu saman alan ammattilainen, joko suuhygienikkko tai hammashoitaja tai joku muu. Eri asia on tietysti, jos kirurgin tehtäviä joka toinen vuosi ryhtyy joku toinen henkilö hoitamaan, siinä voisin olla jo hieman toista mieltä.

Mutta on todellakin kuntia, jotka ovat hoitaneet asiat kuntoon, ja yleensä ne ovat pieniä kuntia. Mutta esimerkiksi Toivakan kunnassa, jossa sosiaali- ja terveystalokunta kävi vierailulla, oli tehty muun muassa erilaisia järjestelyjä, joiden avulla hammashoito oli taattu kaikille kansalaisille kunnassa. Mutta esimerkiksi Helsingissä on asiantuntijoiden mukaan suuria ongelmia ollut koko ajan myös niiden ikäryhmien hoidossa, jotka tämän oikeuden piiriin kuuluvat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 120/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 17/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Lakivaliokunnan käsittelyssä on ollut yleistä oikeusaputoimintaa käsittelevä lakiehdotus, joka on saanut aiheensa ja alkunsa siinä, että vapaakuntakokeilun loputtua tehdään samalla eräitä muutoksia tätä koskevaan lainsäädäntöön, sekä siitä johtuen että sen ohella.

En näe mitään erityistä arvosteltavaa itse hallituksen esityksessä enkä myöskään lakivaliokunnan mietinnössä muutoin kuin 11 §:n osalta, jota koskien olen jättänyt valiokunnan mietintöön vastalauseen.

Hallituksen esityksen mukaisesti, jonka asian valiokunta on siunannut, ehdotetaan, että kuntien oikeusavustajat voisivat ottaa sivutoimisia tehtäviä itselleen, kun se nykyisin on ollut kielletty.

Kuntien oikeusavustajat ovat yleensä kaikissa kunnissa tavattoman työllistettyjä. Tiedän useita kuntia, joissa oikeusavustajan puheille pääseminen, kuten velkaneuvontaan, edellyttää jopa useiden viikkojen odotusaikaa. Jos tällaisille henkilöille, jotka ovat juristeja, annetaan lupa sivutoimen harjoittamiseen, se merkitsee sitä, että parhaassa tapauksessa ennen pitkää sivutoimen harjoittaminen muodostuu päätoimeksi ja kunnan oikeusavustajan tehtävää hoidetaan sivutoimisena.

Lakivaliokunnassa on lausuttu muun muassa, että kunnissa on niin järkähtämättömiä virkamiehiä ja luottamusmiehiä, että kyllä he valvovat oikeusavustajia. Minä sanon, että ei yhtään mitään. Ensinnäkin luottamusmiehet yleensä eivät pysty valvomaan virkamiehiä, ja virkamiehet eivät pure toista virkamiestä jalkaan. Näin ollen riippuu ihan oikeusavustajan omastatunnosta ja tunnollisuudesta, haluaako hän tehdä tehtävänsä hyvin vai ei.

Oikeusavustaja pysyköön lestissään ja hoitaakoon sen tehtävän, mikä hänelle kuuluu, josta hän saa palkan. Jos hän joskus tekee jonkun perunkirjoituksen jollekulle ja saa siitä hinnan, minä uskon, että tässä yhteiskunnassa ei sillä tavalla kukaan puutu siihen perään, jos se on satunnaista, silloin tällöin tapahtuvaa, vaikka se on tietyllä tavalla lainvastaista. Mutta jos siihen mennään antamaan jonkinasteinen lupa, silloin ollaan huonolla tiellä ja ainakin eräissä tapauksissa käy sillä tavalla kuin sanoin: Oikeus-

avustajaa ei enää tavoita, oikeusavustajalle ei pääse enää vastaanotolle. Perunkirjoitukset muodostavat pääosan tehtävistä. Tosin minä olen vähän sitä mieltä, että oikeusavustajien yleinen taso on aika heikko, että se taitaa perunkirjoitusten asteelle jäädäkin, tuskinpa heistä huippuristeiksi on.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen tavoitteena on nimenomaan sopeuttaa yleinen oikeusaputoiminta muuttuneisiin olosuhteisiin. Tavoitehan on sinällään hyväksyttävä ja kannatettava. Turvataanhan lailla yleisen oikeusaputoiminnan joustava järjestely, koska se nyt voidaan yhteistoimintasopimuksilla esimerkiksi kuntayhtymien kautta järjestää eikä siihen enää tarvita oikeusministeriön suostumusta. Kuitenkin yleisen oikeusaputoiminnan järjestäminen on edelleen kunnan lakisäateinen tehtävä, vaikka erillistä oikeusapulautakuntaa ei enää tarvittaisikaan. Lautakunnan jäsenenä toimiminenkin on ollut monesti suorastaan turhauttavaa, minkä voin myös kokemuksesta todeta takavuosilta.

Keskustelua voitaisiinkin herättää kaikkiaan siitä, onko yleisen oikeusavun järjestäminen lainkaan kunnan tehtävä vai tulisiko se siirtää kokonaan valtion hoidettavaksi, niin kuin monissa sivistysvaltioissa on jo tapahtunut. Myös Kuntaliitto pitää tärkeänä yleisen oikeusaputoiminnan siirtämistä valtion tehtäväksi selvitysmies Heikki Kosken esityksen pohjalta.

Voimassa oleva laki kieltää asianajotehtävien harjoittamisen yleisiltä oikeusavustajilta omaan lukuunsa kaikissa tilanteissa, mihin kieltoon nyt esitetään lievennyksiä. Perusteluna mainitaan ihmisoikeudet ja se, että omaan lukuun tehtävät työt saattavat olla vain satunnaisia eivätkä ne toki saa haitata varsinaisen päätoimen harjoittamista eivätkä aiheuttaa ristiriitatilanteita.

Odotettua oli, että Asianajajaliitto vastusti voimakkaasti tätä esityksen kohtaa. Vedottiin muun muassa siihen, että se aiheuttaisi esteellisyksiä viranhoidossa, niin kuin myös äskeisessä puheenvuorossa todettiin. Suomen Asianajajaliiton valvontavelvollisuus tulisi vaikeutumaan. Salassapitovelvollisuuteen tulisi epäselvyyksiä sekä luottamuksen horjumisen koko oikeusapujärjestelmää kohtaan lisääntyisi. Myös katsottiin, että työnantajan ja oikeusavustajan tehtävät saattavat joutua vastakkain.

Valiokunnassakin käytiin asiasta vilkas keskustelu, jossa mielipiteitä esitettiin puolesta ja vastaan enemmistön kannan ollessa kuitenkin se,

että yksityiset satunnaiset asianajotehtävät ovat mahdollisia tämän pykäläehdotuksen mukaan. Tässä otettiin mahdollisiksi asianajotehtäväviksi esimerkiksi tuttavien ja omaisten perunkirjoitukset ja kauppakirjojen laadintatehtävät. Voitaan ehkä ajatella, että jos oikeusavustajan työpaikka on Rovaniemellä, esimerkiksi Jyväskylässä tällaiset satunnaiset tehtävät on mahdollista toimittaa.

Arvoisa puhemies! Ehkä vastustajien pelot ja täyskiellon puoltajien kannanotot ovat kuitenkin nyt liioiteltuja, sillä varmasti valvonta lainmuutoksen jälkeen on entistään tiukempaa nimenomaan asianajajien taholta. Johtavien kunnan viranhaltijoiden samoin kuin luottamushenkilöiden tehtävänä ja velvollisuutena on katsoa, että oikeusaputoimet tulevat asianmukaisesti hoidetuiksi. Askeisessa puheenvuorossa ehkä liiankin paljon vähäteltiin luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden mielenkiintoa ja mahdollisuuksia tällaista tehtävää myös oikeusavustajiin nähden suorittaa. Huomattavaa mielestäni myös on se, että varmasti suurin osa oikeusavustajista syystä tai toisesta ei ole edes kiinnostunut tällaisista satunnaisista omista toimeksiannoista.

Ehkä meidän myös tässä yhteydessä olisi syytä pohtia, kuinka kunnat voisivat tulevaisuudessa esimerkiksi ostopalvelusopimuksin hoitaa oikeusavustajille perinteisesti kuuluvia tehtäviä. Monessa pienessä kunnassa juuri oikeusapulautakunnista aiheutuvat tehtävät saattavat olla erittäinkin huomattavia verrattuna asiakasmääriin ja kunnille aiheutuneisiin kustannuksiin.

Ed. Johannes Koskinen: Arvoisa puhemies! Minäkin olen ollut aikoinaan tekemässä aloitteen oikeusavustajan viran perustamisesta Janakkalan kuntaan ja jouduin sitten toimimaan myös oikeusapulautakunnan työn käynnistäjänä ja puheenjohtajana. Hallituksen esityksessä olevat muutokset ovat hyvin perusteltuja, kun ottaa huomioon oikeusapulautakuntien työmäärän vähäisyyden.

Samoin oikeusavustajan virkaan liittyvien rajoitusten lieventäminen on paikallaan. Oudoksin sitä, että juuri ed. Aittoniemi, jolla on laajaa kokemusta maaseudun asioiden ajajana niin Suomen keskustassa kuin Suomen maaseudun puolueessakin ja ehkä muissakin ryhmissä, tässä asiassa haluaisi pitää hyvin tiukasti sivutoimimahdollisuuden ulkona, kun kuitenkin se, että jossakin määrin voidaan helpommin yhdistää

muita tehtäviä oikeusavustajan tehtävään, mahdollistaa oikeusavustajien verkon säilyttämisen tiiviimpänä. Juuri maaseudulla pienemmissä kunnissa voi olla lähempänä tavallisen kansalaisen kannalta tällainen palvelu saatavissa, jos tämä virka voidaan yhdistää muihin tehtäviin tai jos oikeusavustajalla on mahdollisuus tehdä jossakin määrin myös sivutoimia. Tässäkin suhteessa esitys on varsin perusteltu ja lakivaliokunnan mietintö on paikallaan.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! On erittäin helppo yhtyä niihin näkemyksiin, joita ed. Johannes Koskinen edellä esitti. Tarkkaavainen lukija huomaa, etten ole lakivaliokunnan jäsenenä kuitenkaan yhtynyt ed. Aittoniemen laittamaan vastalauseeseen, vaikka arvostan häntä edustajana ja ihmisenä ja valikoidusti joitakin hänen mielipiteitäänkin voin arvostaa mutta tässä en.

Minusta oppositiossa voi olla hallitusta vastaan mutta ei kansalaisia ja kansalaisten palveluista vastaan, ja siitähän tässä on kysymys. Kannattaa huomata lakivaliokunnan mietinnössä myös se, että hallituksen esitys perustuu lakivaliokunnan vuonna 90 ottamaan kantaan, kannanottoon siitä, että yleisten oikeusavustajien sivutoimikieltoa pitäisi lieventää. Niin kuin ed. Karpio totesi puheenvuorossaan, tässä on kysymys todella tällaisista yksittäisistä satunnaisista tehtävistä, joita valiokunnan kuulemat asiantuntijat luettelivat muun muassa mainiten perunkirjoitukset sukulaisille tai tuttaville.

Hallituksen esityksen perusteluistakin käy ilmi, jos joku niitä haluaa katsella, sivulta 6 oikeanpuolimmaiselta palstalta muun muassa näin: ”Kaikki sellaiset sivutoimet, jotka tekisivät yleisen oikeusavustajan esteelliseksi yleisen oikeusavustajana, olisivat edelleen kiellettyjä.” Näillä perusteilla olen ollut itse hallituksen esityksen kannalla myös 11 §:n osalta.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Mitä vielä tulee sivutoihin, tällaisena työttömyyden aikana on yleensä lähdetty siitä, että sivutoita ei tehdä vaan se on päätoimi, jos ihmisellä on virka, eikä hän tee siinä porttivahdin hommia enää sivussa. Tämä sotii jo nykyistä ajatteluaikin vastaan, vaikka ei tämä työllisyyttä vähennä eikä lisää.

Ed. Karpio puhui hyvin esteellisyydestä. Sellainenkin mahdollisuus on olemassa. Mutta en siihenkään perusta näkemystäni vaan pelkään siihen, että sivutoimesta tulee ahneella ih-

misellä helposti päätoimi ja päinvastoin. Oikeusavustajilla ainakin niissä kunnissa, joita minä tiedän, on aivan riittävästi vähävaraisten ihmisten asianajoja. Siinä ei tarvita enää mitään sellaista.

Mitä tulee siihen, että puhutaan, että jonkun äitimuorin tai veljenpojan testamentin tekee tai perunkirjoituksen, ei kait kukaan kiellä oikeusavustajalta sukulaisen perunkirjoitusta tekemästä. Ei hänen perässään kukaan juokse. Mutta jos annetaan tähän mahdollisuus, silloin se menee yleiseksi toiminnaksi.

Mitä vielä, rouva puhemies, tulee ostopalveluksiin, lähtisin siitä, että sellaisissa kunnissa, joissa paine oikeusapupalvelujen suuntaan ei ole kovin suuri, ostopalvelut olisivat tarpeen. Eräissä kunnissahan, joissa on kova oikeusavustajan työpaine, tietysti, jos on varakas kunta, ohjataan jo tänä päivänä asianajajan puheille ja kunta maksaa näitä. Mutta se on väärin, jos oikeusavustaja tekee omia hommiensa ja kunta ohjaa asianajajan puheille silloin oikeusavun tarpeessa olevan. Tämä helposti johtaa siihen, ja tämä ei käy. Tulen tekemään muutosehdotuksen toisessa käsittelyssä.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Minun käsitykseni on se, että tällä hetkellä laki kieltää yleiseltä kunnan oikeusavustajalta kaikkinaiset sivutehtävät eli ei se ole tämän lain mukaan mahdollista.

Ymmärrän tietysti ed. Aittoniemen huolen siitä, että näistä sivutoimista tulisi nyt ennen pitkää yleisille oikeusavustajille päätoimi ja varsinainen virkatehtävä siitä kärsisi. Mutta minä uskon ihan vakaasti siihen, että ennen kaikkea asianajajat tulevat pitämään huolen siitä, ettei näin tapahdu, eli seuranta tulee olemaan erittäin tarkkaa.

Siinähan samalla tavalla nyt ihmettelen hie-man sitä, etteivät nyt johtavat kunnan luottamushenkilöt, valtuuston ja kaupunginhallituksen puheenjohtajat samalla tavalla kuin kaupunginjohtajat ja kunnanjohtajat voisi tätä valvontatehtävää toimittaa. Katsotaan nyt, miten tämä asia menee eteenpäin, mutta ei tässä mielestäni mitään hämminkiä ole. Nimenomaan todettiin, että ne ovat satunnaisia tehtäviä, perunkirjoituksia, kauppaakirjan laadintoja ja vastavia.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Ehkä on vielä syytä todeta, että nykyisin voimassa olevan lain pykälähän on todella ehdoton kieltö

sivutoimista. Se on myös esillä hallituksen esityksen perusteluissa, joissa todetaan, että tällainen täydellinen kieltö on hyvin poikkeuksellinen lainsäädännössämme.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kävi ilmi, että yleiset oikeusavustajat ovat vuonna 92 tehneet tästä kantelun eduskunnan oikeusasiamiehelle ja perustelleet tätä kanteluaan ihmisoikeuksilla, että heiltä on ammattikuntana kielletty kokonaan tällainen sivutoiminta. Eduskunnan oikeusasiamies ei kuitenkaan antanut minäkänlaista selvää vastausta tähän kanteluun vaan viittasi silloin jo oikeusministeriössä valmisteilla olevaan lainmuutokseen, jota me nyt olemme hyväksymässä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi maakaaren voimaannosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 214/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 18/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 206/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 19/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 51 b ja 51 d §:n muuttamisesta, lakialoite laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 106/1996 vp

Lakialoite 62/1995 vp, 45/1996 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 40/1996 vp

Toivomusaloite 33/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40. Ensinnäkin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitteilyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Kyseessä on elinkeinoverolaki ja siinä muutokset liittyvät lähinnä henkilöyritysten yksityiskäytön arvostuksiin. Lisäksi tässä yhteydessä on käsitelty aloitetta siirtymävarauksista ja niiden purkamisen lisäajasta.

Tässä yhteydessä, vaikka ilta on hetken jo vierähtänyt, on syytä ehkä hieman laajemminkin puhua yrittäjyydestä ja yritysten omavaraisuuden edistämisestä. Tässä yhteydessä on myös paikallaan kysellä erityisesti kokoomuksen yrittäjäpolitiikan perään, millä on tarkoita niinkään kokoomuksen kansanedustajia, jotka ovat mielestäni tämän lain yhteydessä olleet kiitettävän aloitteellisia yrittämisen kynnyksen alentamiseksi, vaan yritysten omavaraisuuden edistämiseksi, vaan erityisesti kokoomuksen puheenjohtajan, valtiovarainministeri Sauli Niinistön yrittäjäpolitiikan perään, johon on kaatunut nyt sekä siirtymävarauksen jatkoaika että ilmeisesti myös henkilöyhtiöiden yksityiskäytön arvostusmuutos.

Mitä tulee henkilöyhtiöiden arvostusmuutokseen, totean vain lyhyesti sen, että se tulee voimaan takautuvasti ja tulee aiheuttamaan yrittäjäkentässä ikäviä ongelmia ja yllätyksiä ja on tarpeeton muutos. Esityksen taloudellinen vaikutushan on valtion kannalta vain 5—10 miljonna markkaa. Tämä nyt taitaa johtaa siihen, ettei yhtymän osakas enää siirrä kiinteistöjä tai liikehuoneistoja yhtymälle, ja tällä tavalla yritysten toiminta ja niiden rahoitusrakenteen parantaminen vaikeutuu. Keskusta tulee esittämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä näiden pykälien hylkäämistä.

Suomessahan on yritysten lukumäärä vähäinen verrattuna moniin EU-maihin. Mehän tarvitsimme kymmeniätuhansia uusia yrityksiä ja siksi yrittämisen kynnyksen olisi oltava mahdollisimman alhaalla. Tosiasiassa kuitenkin Lipposen-Niinistön hallituksen toimesta yrittämisen kynnys on nyt nousussa. Tässä viitataan uuteen osakeyhtiölakiesitykseen, joka sinällään on tarpeellinen, mutta joka sekin nostaa hallituksen linjan mukaan yrittämisen kynnyksiä siinä mielessä, että omaan pääomaan tarvitaan 50 000 markkaa jatkossa ja yleensä yhtiöitä sääntelevät säännökset eli byrokraatia lisääntyvät. Lakiesityshän ei sisällä osakeyhtiöitä ja pienyrityksiä varten mitään tällaista erityistä pieniyhtiömallia, jota Suomen pitäisi kehittää.

Toisaalta yrittämiseksi ryhtymisen kannalta joustavat henkilöyhtiöt ovat nopeasti vähenevässä. Tämä johtuu paljolti verotuksesta, jossa henkilöyhtiöt ja elinkeinonharjoittajat ovat osakeyhtiöitä huonommassa asemassa. Eräät viimeaikaiset yksityiskohtaiset muutokset ovat olleet pk-sektoriyritysten kannalta huonoja. Pääoma- ja yhteisöverouudistuksen yhteydessä tämä uudistushan oli sinällään hyvä. Sen yhteydessä olevat siirtymäsäännökset koskien ns. yhtiömiesvähennystä ja velkojen puolittamisvähennystä ovat poistumassa. Samaan aikaan siirtymävaraukset ovat ensi vuonna purkaantumassa. Tässä on parinkymmenen miljardin siirtymävarauksista puhe.

Tätä linjaa sinällään voi pitää perusteltuna, mutta pk-yritysten siirtymävarausten purkautumiseen olisi tarvittu välttämättä lisäaikajousto seuraavalle kahdelle vuodelle. Eduskunnassahan oli paljon aloitteellisuutta tässä suhteessa, mutta hallitus ja valtiovarainministeri Niinistö eivät kuitenkaan hyväksyneet minkäänlaista joustoa tässä yhteydessä. Toki tänne tuli pykälä siitä, että voidaan selvitystilan uhatessa lääninverovirastolta anoa mahdollisuutta purkaa siirtymävaraukset vuonna 97—98. Tämä tällainen lainsäädäntövallan siirtäminen lääninverovirastoon on sinällään erittäin arveluttavaa tekniikkaa. Teoriassahan vaikka miljardin markan ylitys voisi saada tällaisen edun itselleen ja tämä toisi budjettiin heti ison aukon. Kuitenkin käytännössä on niin, että tämä pykälä jäänee varsin merkityksettömäksi.

Ongelmallisintahan tämä tilanne on nimenomaan henkilöyritysten osalta. Niiden osaltahan siirtymävaraukset purkaantuvat tulokseen, josta verotetaan progressiivisen veroasteikon mukaan. Jos niillä on pohjalla kohtuullinen tulos,

niin silloin verokanta nousee yli 60 prosentin. Kuitenkin nimenomaan henkilöyhtiöille, joilla menneinä vuosina oli vielä verotuksen ns. puolittamissääntö voimassa, niin nämä varaukset on muodostettu alemmalla verokannalla ja nyt ne purkaantuvat ylemmällä verokannalla ja sellaista omaa pääomaa, mitä välttämättä tarvittaisiin yrityksen kehittämiseen ja ihmisten työllistämiseen, nyt menee korkeina veroina yrityksestä ulos.

Mitä tulee henkilöyrityksiin vielä, niin en voi olla muistuttamatta eräistä muistakin heikennyksistä, avainhenkilöiden vakuutusmaksujen vähennyskelpoisuuden osalta henkilöyhtiöt joutuvat myös ensi vuonna osakeyhtiöitä huonompaan asemaan. Tästäkin on tänä vuonna ollut hallituksen esitys eduskunnassa, joka on tullut hyväksytyä. Parhailtaan eduskunnan käsittelyssä olevassa energiaverouudistuksessa alempi verokanta tulee teollisille yrityksille, joita lienee noin 20 000—24 000 kaiken kaikkiaan. Sen sijaan noin 380 000 muuta arvonlisäverovelvollista jää korkeamman verokannan piiriin. Työllistävien palveluyritysten tilanne huononee siis myös energiaverosityksen kautta.

Kokoomuksen yrittäjäpolitiikka onkin tällaista 20 000 yrityksen yrittäjäpolitiikkaa. Tällä tarkoitan suuria yrityksiä. Sen sijaan pk-sektorista ei murhetta juuri kanneta. Jopa sosialidemokraattinen puolue tuntuu olevan kiinnostuneempi näistä yrityksistä kuin tämän päivän kokoomuksen johto. Kuitenkin tilanne on sikäli erittäin ajankohtainen, että Suomi on todennäköisesti menossa Euroopan talous- ja rahaliiton jäseneksi ensimmäisten joukossa. Jokainen ymmärtää, että näissä integroituvan rahatalouden oloissa tarvitaan vahvaa yritysten omavaraisuutta. Pääministeri Lipponenkin viittasi pääministerin haastattelutunnilla tähän kysymykseen aivan oikein. Yritysten omavaraisuus on Suomessa kansainvälisesti verrattuna heikkoa. Nyt siis ei pitäisi heikentää yritysten mahdollisuuksia kerryttää omia pääomia, vaan omavaraisuuden parantamista pitäisi voimakkaasti edistää.

Suomessa pitäisikin säilyttää henkilöyhtiöt toimivina yritysmuotoina ja pitäisikin valmistella elinkeinonharjoittajia ja henkilöyhtiöitä varten jakamattoman voiton verotuksen osalta osakeyhtiöihin rinnasteinen malli, jolla parannetaan näiden yritysten mahdollisuuksia hankkia omia pääomia ja työllistää. Tällainen ns. aitamalli, jota eduskunta kyllä edellytti pääoma- ja yhteisöverouudistuksen yhteydessä, on käytössä muun muassa Tanskassa, ja se siellä hyvin toimii.

Viittaan myöskin siihen, että uuden osakeyhtiölain yhteydessä pitäisi eduskunnan edellyttää sitä, että pienyrityksiä varten valmisteltaisiin oma yhtiömalli.

Arvoisa puhemies! Siis yrittämisen kynnyksen alentaminen on välttämätöntä. Yritysten omavaraisuuden edistäminen on välttämätöntä. Tämä hallituksen esitys on ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa. Erityisesti se seikka, että siirtymävarausten purkamiseen ei saada joustoa tulevalle kahdelle vuodelle pienempiä pk-sektorin yrityksiä varten, on erittäin huono asia. Siksi keskustaoppositio yhdessä kristillisen liiton opposition kanssa tulee esittämään tähän muutosityksen.

Eduskunnassa asiasta on paitsi allekirjoittaneen esitys myöskin ed. Kokkosen ym. tekemä aloite, jossa on nimiä kymmenittäin hallituspuolueistakin. Tiedän, että ed. Kokkonen on tehnyt tässä paljon työtä asian hyväksi, mutta nyt kun ministeri Niinistö ja valtiovarainministeriön virkamiehet ovat tämän tyrmänneet, ei jää muuta mahdollisuutta kuin eduskunnassa äänestää tämän siirtymävarausten jouston osalta. Keskustahan esittää, että siirtovaraukset purettaisiin muuten paitsi ensi vuonna voisi jäädä vielä 2 miljoonaa markkaa varauksia jäljelle ja vuonna 98 miljoonaa markkaa. Tällainen kädenojennus pk-sektorille olisi todellakin tämän päivän yrittäjäpolitiikkaa, tämän päivän työllistämispolitiikkaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! On varmaan niin, että kun yleinen tahto kautta poliittisen kentän on periaatteessa ainakin ilmaistuna edesauttaa työllistävän pk-sektorin mahdollisuuksia juuri siihen työllistämiseen, periaatteessa kaikki ne marjat, jotka olisivat poimittavissa, pitäisi tässä suhteessa poimia. Niihin mahdollisuuksiin, mitä olemassa on, mitä tarjoutuisi, pitäisi tarttua silloin, kun mahdollista on nimenomaan siinä mielessä, että työllisyysttä parannettaisiin, pk-sektorin tietä tasoitettaisiin.

Tietysti monella eri tavalla voidaan työllistämisen kynnystä madaltaa. Niitä tapoja on varmasti monia. Moniin tapoihin liittyy melkoisia vaikeuksia. Esimerkiksi välillisten työvoimakustannusten madaltaminen edellyttää pääsääntöisesti ainakin jonkin mittaisesti vastaavan rasit-

teen siirtämistä joidenkuiden muiden maksettavaksi. Siinä yksi esimerkki niistä toimista, jotka ovat sinänsä kannatettavia ja hyviä, mutta joiden toteuttaminen on huomattavan vaikeaa.

Tässä elinkeinoverolain muutoksen yhteydessä meillä on tarjolla pk-sektorin tien tasoittamiseen, työllisyyden parantamiseen sellainen tapa, mikä ei ole mielestäni luonteeltaan samanlainen kuin monet muut keinot työllisyyden parantamiseen. Tässä käden ojentaminen työllistävälle pk-sektorille ei välttämättä ole pois oikeastaan mistään. Ne, mitä veromenetyksiä tässä syntyisi, varmasti tulevat muunlaisena toimintana takaisin, nimenomaan taloudellisen aktiviteetin paranevana tai sen alasaajautumisen estämisenä. Ne samat markat tulevat myöskin valtiolle takaisin.

Täällä jo lakiesityksen ensimmäisessä käsittelyssä kävin vähän lävitse sitä historiaa, mistä tavallaan on syntynyt se tilanne, missä tällä hetkellä ollaan. En siitä syystä käy nyt kovin tarkkaan enää tuota historiaa toistamaan. Totean ihan pelkistäen vain sen, että juurethan tälle varaukselle ovat siinä pääoma- ja yritysverouudistuksessa, joka syksyllä 92 tehtiin. Tuloksentasausmahdollisuuksia, joita oli kosolti silloin olemassa, vähennettiin, radikaalisti vähennettiin, verokantaa samalla laskettiin. Näin veropohja laajeni tuntuvasti tuon ratkaisun seurauksena. Haluttiin kuitenkin ojentaa kättä niille yrityksille, jotka olivat toimineet tehokkaasti ja tuloksekkaasti, joilla oli tuloksella tehtyä, sanoisiko mahdollisuutta varautua huomiseen. Näiden tarpeisiin otettiin käyttöön nimenomaan siirtymävaraus.

Ajatus tuolloin oli se, että kun toivottiin ja uskottiin, että vientialat saadaan nopeasti liikkeelle vuosina 92—93, hyvään kasvuun, ne vähitellen vetäisevät mukanaan myöskin pk-sektorin. Näin uskottiin ja näin toivottiin. Vientialat saatiinkin hyvään nousuun vuosina 93—94 ja 95:kin, mutta pk-sektorin liikkeellelähtö antoi odottaa itseään. Kävipä jopa niin, että kun Lipposen hallitus lähti liikkeelle, omaksui väärän talouspolitiikan, sekin sarastus, myönteinen sellainen joka oli olemassa pk-sektorin kannalta, vähitellen meni harmauden peittoon eikä vieläkään tuo näkymä sieltä harmauden peitosta ole valoisammaksi muuttunut. Suomi nousee vieläkin onneksi tänä päivänä, hidasta vauhtia kylläkin, mutta nousee, talous kasvaa. Mutta työllisyys ei kohene ja ei kohene niin kauan, kuin pk-sektori on sen harmaan verhon takana.

Sillä, mitä hallitus nyt tällä esityksellään on tekemässä, pysyy pk-sektorin työllistämismah-

dollisuuksien tarjotin sen harmaan verhon takana. Näissä oloissa, kun hallituksen politiikka on johtanut siihen, että pk-sektorin kysyntä ei ole lisääntynyt oletetulla ja toivotulla tavalla, kun investoinnit eivät ole lähteneet tästä syystä liikkeelle toivotulla tavalla, olisi aivan välttämätöntä jatkaa näitten siirtymävarausten purkamisen aikataulua. Ja tehdä se nimenomaan sillä tavalla, josta aluksi lähdin liikkeelle, mikä myös veron saajien kannalta olisi järkevä ja otollinen tapa toimia. Sellainen tapa olisi toimia juuri se, mitä ed. Ala-Nissilä täällä esitteli. Kohdentaa tämä joustava asteittainen purku nimenomaan pk-sektoriin. Tätä tarkoittavan esityksen ed. Ala-Nissilä äsken tässä esittelikin.

Idea meillä oli se, että kahden miljoonan markan edestä vuoden 1998 loppuun asti voisi näitä varauksia olla jäljellä ja vuoden 1999 loppuun asti vielä yhden miljoonan verran. Näin menetellen olisi ojentettu kättä juuri näille pienille ja työvaltaisille, eräissä tapauksissa myös keskisuurille yrityksille. Niin kuin ed. Ala-Nissilä, jota hyvin mieluummin yleensäkin aina siteeraan, niin myös tässä yhteydessä, äsken täällä kertoi, niin jaostossa oli laajalti ymmärtämystä sille, että todellakin jatkettaisiin tätä purkuaikaa nyt muutamalla vuodella esimerkiksi äsken kertomallani tavalla.

Tässä täytyy tunnustus antaa sille sosialidemokraattiselle eduskuntaryhmälle, joka onneksi tässä salissa kuitenkin on huomattavasti suurempi kuin nyt mainitun ryhmän edustus tässä salissa, joka ei ole silmiinpistävä suuri juuri tällä hetkellä. (Ed. Ala-Nissilä: Sitä ei ole!) — Ed. Ala-Nissilä on tälläkin kertaa oikeassa, täällä ei todellakaan ole yhtään sosialidemokraattista edustajaa. — Sosialidemokraattiset edustajat jaostosakin olivat sitä mieltä, että tässä pitäisi joustoa nyt saada, siirtymävarausten purkuaikaa jatkaa. Samaa mieltä oli jaostossa myös ed. Kimmo Sasi, jaoston puheenjohtaja, niin ymmärsin hänen olleen; ehkä hän nyt myöhemmin kertoo, mitä mieltä hän todella oli.

Mutta, niin kuin täällä todettiin, jostain käsitämättömästä syystä ministeri Niinistö tyrmäsi tämän esityksen, esti tarvittavan muutoksen tässä asiassa. Olen miettinyt aika paljonkin sitä, minkä takia ministeri Niinistö toimi tässä asiassa tällä tavalla. Minä luulen, että ensinnäkään muutamien pienyritysjäystävällisten kokoomuslaisten ääni ei näköjään kuulu ministeri Niinistön korvaan asti. Valitettavasti näin näyttää ja tuntuu olevan. Toisekseen aivan ilmeisesti kysymys on siitä, että valtiovarainministeriön muutaman

keskeisen virkamiehen ote on ei vain ministeri Viinaseen viime vaalikaudella vaan näköjään nyt myös ministeri Niinistöön sängen kova ja luja. Ministeri Niinistö ei ole uskaltanut käyttää sitä, uskon näin, itsekin kokemaansa ja tuntemaansa, sanoisiko, linjaa. Hän ei ole uskaltanut siihen tarttua, mitä tässä nyt olisi tarvittu, vaan hän on myötäillyt tämän virkamiesjoukon näkemyksiä.

On tavattoman valitettavaa, että näin on tässä nyt käymässä. Samalla kun yhdyin sikäli, kuin ed. Ala-Nissilä on täällä tehnyt jonkun esityksen, hänen esitykseensä, minä kuitenkin rohkenen vielä toivoa, että kokoomuksen piiristä ennen kaikkea ne kansanedustajat, jotka tuntevat, tietävät ja tiedostavat tämän vaihtoehdon välttämättömyyden, mitä keskusta tässä esittää, rohkeasti olisivat tukemassa tätä esitystä. Luulen, että se voisi vaikuttaa myös niihin sosialidemokraatteihin, jotka myös pohjimmiltaan ajattelivat aivan samalla tavalla.

Arvoisa puhemies! En nyt jatka pitempään. Ydinsanoma asiassa on tullut kerrottuakin. Lopetan siihen, että kun kaiken lisäksi kävisi niin, että vain tässä asiassa ministeri Niinistön linja on kylmä pienyrittäjyydelle. Mutta kun se sama ote ja linja näyttää tulevan vastaan varsin monissakin tämän syksyn aikana tässä salissa käsitellyissä asioissa, se tekee oikeastaan mielen vähän surulliseksi, ja kun siltä nyt tuntuu, rohkenenkin toivoa, että ennen kaikkea ed. Sasi, joka ymmärtää nämä asiat tavattoman hyvin, jaksaisi pontistella kokoomuksen sisällä ja saada jatkuvaa kannatusta niille ajatuksille, mitä hän, ed. Kuosmanen ja monet muut kokoomuksen edustajat, kyllä tiedän, vilpittömästi edustavat.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys pitää sisällään oikeastaan kaksi asiaa: Toinen koskee henkilöyhtiöitä ja yksityisottoja henkilöyhtiöstä ja toinen siirtymävaraus-ta, josta nyt aika paljon on jo puhuttu.

Viimeisessä Yrittäjä-lehdessä ministeri Niinistö toteaa, että pienyrittäjät ovat ne, jotka ensi vuonna eniten hyötyvät verouudistuksista. (Ed. Ala-Nissilä: Ei pidä paikkansa!) Siinä hän mainitsee kaksi kohtaa. — Ne kaksi kohtaa, jotka hän mainitsee, pitävät paikkansa.

Toinen on se, että pääomatulon laskeminen muuttuu niin, että 18 prosenttia omasta pääomasta katsotaan pääomatuloksi. Tänä vuonna prosentti on 15, eli se nousee 15:stä 18:aan. Esimerkiksi jos on omaa pääomaa miljoona markkaa, ensi vuonna pääomatulo määrätään hieman suuremmasta summasta, 30 000 markkaa suu-

remmasta. Mikä on hyöty. Hyöty on ehkä tuosta 30 000 markasta 10—15 prosenttia eli 3 000—4 000 markkaa.

Toinen etu, minkä ministeri Niinistö lehdessä mainitsee, on se, että henkilöyhtiössä voidaan omaan pääomaan laskea 30 prosenttia maksetuista palkoista. Tämä on tietenkin myös etu.

Mutta kun katsoo sitten, mitä kaikkia haittoja ja huononnuksia tulee, niin aivan niin kuin tässä aikaisemmin todettiin, niin yhtiömiösvähennys loppuu, pitkäaikaisista lainoista ei saa enää laskea mitään omaan pääomaan kuuluvaksi, niin kuin vielä tänä vuonna saa. Keskuskauppakamarin varatoimitusjohtaja Pauli K. Mattila on laskenut, että näistä parannuksista — nousu 15:stä 18 prosenttiin ja palkoista 30 prosenttia — niissä pienyrityksissä, joissa maksetut palkat ylittävät 1,6 miljoonaa markkaa, hyödytään näistä verohelpotuksista, mutta muissa yrityksissä vahinko on suurempi kuin hyöty. 1,6 miljoonaa markkaa palkkoja on tuollainen 6—8 työntekijää. Pienemmissä yrityksissä menetetään, suuremmissa yrityksissä hyödytään. Toisin sanoen pienyritykset joutuvat kyllä ahtaammalle kuin aikaisemmin.

Jos ajattelee tätä yksityisottoa, joka on mainittu ja jota tämä esitys koskee, käytännössä tämä tulee johtamaan siihen, että arvonnousua verotetaan, ennen kuin se on realisoitunut. Kun yhtiömiö ottaa omaisuutta yrityksistä, omaisuus arvostetaan käyvän arvon mukaan, vaikkei sitä omaisuutta myydä. Ei yhtiömiö saa markan markkaa, kun hän ottaa omasta yhtiöstä omaan käyttöönsä esimerkiksi kiinteistön tai osakkeita, mutta hän joutuu siitä maksamaan veroa. Veronmaksukykyä ei ole, mutta siitä huolimatta joutuu maksamaan veroa.

Olen ajatellut ja kysynyt itseltäni, että minkä takia pitää tällaiseen muutokseen mennä, kannattaako siihen mennä sen 5—10 miljoonan markan takia, joka on taloudellinen vaikutus. Valtio tulee todennäköisesti saamaan 5—10 miljoonaa markkaa enemmän vuodessa rahaa, kun tähän mennään.

Jotkut ovat antaneet ymmärtää, että on väärin, että yksityisottoja voi näin, sanoisiko, verovapaasti yhtiöstä ottaa. Pitää kuitenkin muistaa, että koskaan yhtiön tulo ei jää verottamatta. Aina sitä tuloa on verotettu, mutta yleensä silloin, kun on ollut veronmaksukykyä, silloin kun omaisuus on realisoitu.

Siirtymävarauksesta on myös paljon puhuttu. En ole vielä tavannut henkilöä, joka olisi katsonut, että olisi järkevää purkaa siirtymävaraukset

ensi vuonna. En ole sellaista henkilöä tavannut, en asiantuntijoiden joukosta enkä tämän talon ulkopuolellakaan. Kaikki ovat sitä mieltä, että tämä tulee tuottamaan ongelmia pienyrityksille ja myös osittain suuryrityksille. Kyllä minä uskallan väittää, että se johtaa siihen, että ne yritykset, joilla ei ole maksukykyä ja jotka ovat vaikeuksissa, kaatuvat tai joutuvat irtisanomaan väkeä.

Hyvät yritykset, ne yritykset, joilla on terve pohja, tekevät tietenkin investointeja, jos järkeviä investointikohteita löytyy. Mutta mikäli ei löydy järkeviä investointikohteita, ne tekevät järejättömiä investointeja. Eivät ne yritykset maksa sitä veroa, eivät ne tulouta, vaan tekevät sellaisen investoinnin, joka ei palvele yritystoimintaa mutta on kuitenkin yritykselle parempi kuin veronmaksu, ja kysyn, mitä hyötyä siitä on.

Väittäisin, että se huomataan jo täällä Helsingin alueella. Aika suuri pula on jo pienistä asunnoista, yksiöistä ja kaksioista. Minulla on se käsitys, että yritykset ostavat tällaisia asuntoja, investoivat niihin, koska tämä siirtymävaraus voidaan siihen käyttää. Mutta ei se kyllä yrityksen kannalta ole hyvä.

Kun sanoin, että yritykset joutuvat ahtaamalle, heikot yritykset leikkaavat menoja, irtisanoivat, mahdollisesti kaatuvat, tämä tietenkin vaikuttaa työllisyystilanteeseen. Aivan sama koskee yksityisotoja. Se vaikeuttaa yritystoimintaa. Se johtaa mahdollisesti irtisanomisiin.

Missään nimessä en halua liioitella. En väitä, että kymmeniätuhansia työttömiä syntyisi tämän hallituksen esityksen takia. Mutta en varmasti liioittele, jos sanon, että ehkä 1 000—2 000 työntöntä tämä hallituksen esitys aiheuttaa. Onko 1 000—2 000 työntöntä paljon vai vähän? Kyllä tänne tulee delegaatioita 30 työntekijänkin takia. Kun aiotaan lopettaa joku virasto jossakin kunnassa, kyllä tänne tulee monta delegaatiota 30—40 työpaikan takia. Nyt kysymyksessä on tuhansia työpaikkoja ja eduskunnan päätöksellä me voimme nämä työpaikat säilyttää myöntämällä siirtymävarauksille lisäaikaa.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Tänä syksynä elinkeinoverolakiin tehtävät muutokset ovat suhteellisen pieniä, ja niillä ei ole kovin olennaista vaikutusta yritysten toimintaan. Täytyy kuitenkin todeta se, että kehityslinja ei näytä kovin positiiviselta, sikäli kuin puhutaan henkilöyhtiöistä eli toiminimistä ja erityisesti avoimista yhtiöistä ja kommandiittiyhtiöistä.

Kun aikoinaan siirryttiin pääomaverojärjes-

telmään, voidaan sanoa, että se oli osakeyhtiöille huomattavan edullinen, mutta ei välttämättä kovin edullinen henkilöyhtiöille. Eduskunnassa käytiinkin pitkällisiä keskusteluja syksyllä 1992 henkilöyhtiöiden asemasta. Täytyy todeta, että eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostossa tehtiin henkilöyhtiöiden asemaan merkittäviä muutoksia, jotka aika pitkälti pelastivat henkilöyhtiöt tuossa tilanteessa. Täytyy todeta, että tässä suhteessa kiitän kyllä ed. Pekkarista hänenkin myönteisestä asennoitumisestaan tuolloin siihen, että keskustan ja kokoomuksen eduskuntaryhmien kesken saatiin hyvä neuvottelutulos aikaan.

Yksi keskeisistä elementeistä tuolloin oli myös se, että niihin varauksiin, joita yrityksissä on, saatiin lykkäys. On luonnollista, kun siirryttiin aivan toisen tyyppiseen järjestelmään, jossa ei enää ollut lainkaan varauksia, yrityksille olisi ollut täysin mahdotonta, että varaukset olisi välittömästi purettu. Siitä syystä oli luonnollista, että ne saivat siirtymäajan varausten purkamiseen.

Tietysti ajatuksena tuossa vaiheessa oli se, että aika on riittävän pitkä: vuodesta 1993 vuoteen 1997. Ajateltiin, että investointitoiminta vilkastuisi ja taloudellinen suhdanne kääntyisi huomattavasti nopeammin, kuin loppujen lopuksi on tapahtunut. Täytyy todeta, että useilla yrityksillä käytännössä ei ole ollut sellaista kysynnän lisäystä viime vuosien aikana, että niillä olisi ollut todellista tarvetta investointeihin. Tietysti investointeja, joilla ei ole tarvetta, ei ole tarkoituksenmukaista tehdä.

Ajatellen nimenomaan henkilöyhtiöitä tuolloin myös ajateltiin, että epäsuhtaa saadaan josakin määrin korjattua siten, että ehkä vuonna 1995 voitaisiin siirtää henkilöyhtiöiden osalta ns. aitamalliin. Tätä mallia hyvin huolellisesti selvitettiin, mutta se todettiin teknisesti liian monimutkaiseksi, ja siitä syystä tuo malli ei edennyt.

Täytyy todeta, että tänä syksynä tehdään muutoksia, joilla pääomatulon osuutta jonkin verran parannetaan, ja näin on tarkoitus tuo aitamalli korvata. Muutokset, joita kuitenkin pääomatulo-osuuden laskemisen osalta tänä syksynä tehdään, eivät millään tavalla ratkaise niitä ongelmia, joita henkilöyhtiöiden verotukseen ja varsinkin sen erilaisuuteen verrattuna osakeyhtiöihin liittyy.

Mitä tulee siirtymäkauden varaukseen, täytyy todeta, että se ei ole mikään kovin pieni asia. Valtiovarainministeriön selvityksen mu-

kaan — aivan viimeisimpiä lukuja ei ole — vuonna 1994 varauksia oli 23,5 miljardia markkaa kaiken kaikkiaan, alle 2 miljoonan markan varauksia 4,4 miljardia markkaa, 2—4 miljoonan markan varauksia 1,6 miljardia markkaa ja yli 4 miljoonan markan varauksia 17,5 miljardia markkaa.

Varaukset keskittyivät pääasiassa suurimmille yrityksille, mutta voi sanoa, että lukumääräisesti niitä on huomattavan paljon juuri pienissä yrityksissä. Varsinkaan pienissä henkilöyhtiöissä usein yrityksen pääomarakenne ei ole kovinkaan vahva ja siitä syystä tällaisen varauksen yhdellä kertaa purkautuminen voi aiheuttaa huomattavia vaaroja yrityksen toiminnan jatkumiselle.

Jos ajatellaan, että varauksia olisi myös vuonna 1997 jälleen tuo 23 miljardia markkaa, niin 8 prosentin verokannalla laskettuna se on noin 6—7 miljardia markkaa verotuottona, ja kun yhtiöveron tuotto on noin 6—7 miljardia markkaa vuodessa, se merkitsisi yritysten verotuksen kahdenkertaistumista yhden vuoden aikana.

Jokainen voi siitä laskea, kuinka suuri taloudellinen merkitys sillä yritykselle näissä olosuhteissa on. Tästä syystä täytyy todeta, että olisi ollut hyvin tarkoituksenmukaista, että siirtymäaikaa olisi myönnetty. Toki yrityksiä voidaan kritisoida siitä, että ne eivät ole varauksiaan purkaneet ja tulouttaneet aikaisemmin. Tietysti josain määrin yrityksillä on ollut toiveita siitä, että siirtymäaikaa voitaisiin myöntää.

Ed. Kokkosen aloite sinänsä oli varsin hyvä. Siinä lähdettiin siitä, että varausten purkamista olisi voitu lykätä vielä kahdella vuodella niin, että siinä olisi ollut tietty enimmäismäärä, mikä olisi voitu enintään jättää varauksia jäljelle, jolloin tuo ratkaisumalli olisi voimakkaasti tukenut nimenomaan kaikkein pienimpiä yrityksiä. Jos olisi vielä haluttu ankaroittaa mallia, olisi ollut mahdollista se, että olisi pakotettu yritykset kuitenkin purkamaan tietty osa varauksista tiettyyn ajankohtaan mennessä.

Valtiovarainvaliokunnan verojaostossa käytiin pitkällisiä neuvotteluja tästä asiasta ja useaan kertaan se jouduttiin jättämään pöydälle, jotta valtiovarainministeriönkin kanssa asiasta voitiin neuvotella. Lopputulos saavutettiin valtiovarainministeriön kanssa. Lopputulos on se, että mikäli yrityksen toiminta vaarantuu ja se johtaisi henkilöstön irtisanomisiin, niissä tilanteissa lääninverovirasto voi hakemuksesta myöntää lykkäystä siirtymävarausten käytölle.

Tietysti tämä on malli, joka on sikäli hyvä, että on saavutettu jotakin tältä osin. Jos nuo lähtökohdat otetaan vakavasti lääninverovirastoissa, päädytään tilanteeseen, että siirtymävarauksen purkautumisen johdosta yksikään yritys ei tule kaatumaan ja työllisyys ei tule heikkenemään. Tietysti tätä toivomme, että tällainen käytäntö tulisi vallitsemaan.

Tietysti tässä suhteessa aivan keskeinen asema on sillä, minkälaiset ohjeet verohallitus tulee antamaan lääninverovirastoille, kun näitä päätöksiä tullaan tekemään. Tältä osin täytyy toivoa, että kynnys, joka hakemuksille asetetaan, olisi realistinen ja riittävä todennäköisyys vaikeuksista, johon yritys saattaa joutua, olisi riittävää sille, että tuo huojennus myönnettäisiin.

Täytyy todeta, että sinänsä on valitettavaa, että se, onko lykkäystä annettu oikein perustein, tosiasiaa nähdään vasta jälkikäteen tilanteessa, jossa voidaan nähdä, onko yritys kaatunut vai ei, joten olisi ehkä parempi, että lääninverovirastot eivät kovin suuria riskejä tässä suhteessa ottaisi. Voidaan sanoa, että sinänsä voidaan olla tyytyväisiä, että jonkinlainen ratkaisu ongelmaan on löydetty, mutta ratkaisu ei valitettavasti ole kaikkein paras mahdollinen.

Mitä tulee keskustan esitykseen, minun täytyy henkilökohtaisesti sanoa, että esitys sinänsä on varsin hyvä ja vastaa kyllä niitä tavoitteita, mitä olen asettanut, mutta meillä on eduskunnassa tapana, että kun asioista sovitaan ja neuvotellaan ja tässäkin käytiin vaikka kuinka monta viikkoa neuvotteluja, niin tietysti silloin puolin ja toisin sitoudutaan siihen ratkaisuun, mikä ollaan tekemässä. Mutta täytyy sanoa, että asiallisesti keskustan ehdotus tältä osin on varsin hyvä.

Nyt kun ihan rehellisesti täytyy sanoa, että tuskin kenellekään kovin helposti voi tänä päivänä suositella henkilöyhtiön perustamista, toivon, että jossakin vaiheessa saataisiin valtiovarainministeriössä jonkinlainen projekti aikaan, jossa mietittäisiin sitä, mikä henkilöyhtiöiden tulevaisuus on ja millä tavalla myös niiden verotuksen asemaa voitaisiin turvata siten, että henkilöyhtiömuodossa yritystoimintaa tulevaisuudessa kannattaa myös jatkaa.

Ed. K o m i : Arvoisa herra puhemies! Kuten ed. Sasi totesi, lakiesityksen yhteydessä käsitelty osittainen varausten purkuajan jatkaminen olisi erittäin perusteltu esitys. Nyt vuoden 1997 loppuun ulottuva varausten purku aika johtaa toki verotulojen kasvuun, mutta hyöty kokonaisuutena jää sängen lyhytnäköiseksi.

Monilla pk-yrityksillä varauksen purkuvuodet ovat menneet laman jälkeisten ja siitä johtuvien juoksevien ongelmien hoitoon ja siksi purkuajan jatkaminen olisi tältä osin hyvin perusteltua. Jos aikaa jatkettaisiin, osa varauksista voisi purkautua työllisyyttä lisäävien investointien kautta. Edelleen tehtyjen lakialoitteiden mukaisesti toteutettuna tämä tulisi tukemaan ennen kaikkea pientä ja osittain myös keskisuurta yritystoimintaa eikä aiheuttaisi kohtuuttomia verotulon siirtymiä.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Käsillä olevan elinkeinoverolain muutoksen linja on käsittelemättömän siinä suhteessa, että eri ryhmien kansanedustajat ja jopa hallituspuolueiden kansanedustajat hyvin monessa yhteydessä tuovat esille pienten ja keskisuurten yritysten merkityksen. Kuitenkin tämä lakiesitys lähtee siitä, että edelleen ollaan heikentämässä nimenomaan pienten yritysten toimintaedellytyksiä, ja erityisen valitettavaa on, kuten verojaoston puheenjohtaja kansanedustaja Sasi totesi, että henkilöyhtiöiden osalta ollaan verotuksellisesti tilanteessa, että me emme kansanedustajina edes voi suositella henkilöyhtiöiden perustamista. Samanaikaisesti on valmisteilla osakeyhtiölaki, jossa oman pääoman suuruudeksi tulee 50 000 markkaa, joka näissä olosuhteissa, joissa pankit suhtautuvat erittäin varovaisesti pienten yritysten rahoittamiseen, on erittäin korkea kynnyks. On ajaduttu tilanteeseen, jossa todella uuden yritystoiminnan synnyttämiselle on edelleen tämän hallituksen aikana luotu lisäpatoja.

Toisena asiana puutun siirtymävaraukseen. Olin kokemassa jo niin, että eduskunnassa tämän asian ympärille on saatu todella yrittäjäjärjelmä, joka lähtee puolustamaan olemassa olevia yrityksiä ja katsomaan hieman kauemmaksi. Olen todella pettynyt siitä, että valtiovarainministeri Niinistö tämän asian osalta ei kyennyt vahvempaan näyttöön. Toivon kuitenkin vielä, että lopullisessa äänestyksessä myös hallituspuolueiden yrittäjäkansanedustajat toimivat keskustan edustajan Ala-Nissilän tekemän muutosesityksen pohjalta.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti. Ed. Sasin puheenvuoro oli ihan hyvä. Hän sanoi täällä sen saman, minkä me olemme sanoneet tämän lakiesityksen ensimmäisessä käsittelyssä jo hyvin perusteellisesti ja mikä tässäkin nyt on päällisin puolin sanottu. Tässä toistuu sama, mikä henkilöverotuksen puolella

toistui sosialidemokraattisen ryhmän edustajien kohdalla. He puhuivat rajusti sitä vastaan, mitä hallitus esittää, mutta lopuksi tulevat ja sanovat "mutta kun hallituksessa" jnp, jnp. Tässä ed. Sasin puheenvuoro noudatti samaa kaavaa nyt asiassa, joka koski pienyrityttäjäyttä. Ymmärrän hyvin edustaja Sasin tuskan ja toistan sen, että toivon, että hän saisi jatkossa kannatusta ajatuksilleen vähän laajemmin.

Mitä, ed. Sasi, tulee siihen, kun toivoitte, että lääninverovirastoille voitaisiin antaa ohjeet, jotka ymmärtäisivät tarvetta, mikä on poikkeuksen saamiselle, niin minun ymmärtääkseni verohallitus ei voi antaa minkään muunlaisia ohjeita lääninverovirastoille kuin on se mietintö ja pykälä, mikä on kirjoitettu, se pykälä ja mietintö tässä järjestyksessä, ja niiden yhteissanoma on kyllä hyvin selvä mielestäni. Vain aivan poikkeuksellisissa tapauksissa voidaan poikkeuspäätös lääninverovirastossa tehdä. Tämä kyllä jää valitettavan kuolleeksi kirjaimiksi eikä tällä tule olemaan sitä merkitystä, minkä sillä olisi suonut olevan.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että mitä tulee kokoomuksen käyttäytymiseen tässä asiassa aikaisemmin siirtymävarausten osalta ja myös salissa, niin puheemme eivät jää pelkästään puheiksi, vaan kuitenkin poikkeuksellisesti uusi laki avattiin tässä yhteydessä ja sinne laitettiin erityinen siirtymäsäännös, jossa lähtökohtana on se, että lääninverovirasto voi hakemuksesta, mikäli se on välttämätöntä yrityksen toiminnan jatkamiseksi ja työpaikkojen säilyttämiseksi, myöntää siirtymäaikaa varauksen käyttöön. Tietysti seuraava taistelu tullaan käymään siitä, minkälaiset ohjeet lääninverovirastot tulevat saamaan.

Täytyy todeta, että itse pykälä on äärimmäisen avoin. Perusteita ei ole kovinkaan tarkkaan määritelty muuta kuin se, että yrityksen toiminta vaarantuu. Tietysti sillä, minkälaisia lisätunnusmerkkejä käytäntöä varten tullaan antamaan, on suhteellisen suuri merkitys.

Haluan korostaa sitä, että lähtökohta salissa on se, että kun neuvotellaan ja varsinkin tässä tapauksessa, kun on saatu sentään jonkinlainen, tosin laiha, neuvottelutulos, niin pidetään kiinni saavutetusta neuvottelutuloksesta.

Mutta haluan vielä todeta sen, että kun ensi vuonna ollaan ja vaikeuksia tullaan näkemään käytännössä, niin saa nähdä, mitä asiassa vielä tapahtuu. Voi olla, että joudumme vielä palaa-

maan lainsäädäntötoimenpiteisiin, kun karu arki kaikille meille aukenee.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Ed. Sasin puheenvuoron johdosta vielä totean, että poikkeuspykälä, joka on syntynyt ed. Kokosen ja allekirjoittaneen aloitteiden pohjalta, on kyllä tehoton. Se olisi vaatinut pykälään lisääjän siirtymävarauksen purkamiselle, mitä esitämme. Mietinnössähän nimenomaan todetaan, että tämä on poikkeusmenettely. Edellytykset poikkeusluvan saamiseksi ovat varsin ankarat ja ne muodostavat myös rajat lääninveroviraston toimivallalle: ”Lupa varauksen lykkäämiseen voidaan myöntää vain, jos varauksen veronalaiseksi tuloksi lukemisesta aiheutuvat veroseuraamukset heikentäisivät yhtiön taloudellista tulosta siinä määrin, että se ei enää pystyisi jatkamaan. Osakeyhtiön osalta tämä merkitsee lähinnä sitä, että yhtiön selvitystilaan asettamisen edellytykset täyttyisivät.” Tässä yrittäjä konkurssianomus käytännössä kädessä laitetaan menemään lääninverovirastoon, jotta voisi saada poikkeusmenettelyn. Tällä ei ole juuri mitään käytännön merkitystä. Toinen näkökulma on, että tämä on periaatteellisesti heikko pykälä, kun lainsäädäntövaltaa annetaan lääninverovirastolle käytännössä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että me annamme valtaamme lääninverovirastolle, mikä meidän pitäisi itse laiksi säätää, ed. Aittoniemi. Tämän haluan myös todeta.

Ed. Karjula: Arvoisa puhemies! Edellä ed. Ala-Nissilä oikeastaan tarkasteli lääninveroviraston roolia. Minusta se, että pienyrittäjien neuvotteluosapuoleksi tulee tämän esityksen pohjalta lääninverovirasto, on erittäin byrokraattinen ja epäonnistunut valinta. Meillä on kokemuksia velkasaneerauksista, joissa lääninveroviraston valmius todelliseen sopimukseen on täysin olematon yrittäjien suhteen. Lisäksi haluan muistuttaa siitä, millaiset verojäämät kaiken kaikkiaan on jo valtiolla tämän sietämättömän verotuksen osalta. Ilmeisesti tällä hetkellä tasossa 28 miljardia on kokonaiskertymä maksamattomia veroja. Eikö olisi paljon viisaampaa löytää sellaisia todellisia sovitteluratkaisuja, jotka takaavat yritysten toimintaedellytykset?

Ed. Korkeoja: Arvoisa puhemies! Tämän asian käsittely on ollut todella, niin kuin aikaisemmissa puheenvuoroissa on todettu, hämmästyttävää siinä mielessä, että jossain vai-

heessa muutama viikko, kuukausi sitten saattoi saada sen kuvan, että eduskunta on nimenomaan tässä varausten purkuasiassa yksituumainen hyvin laajalti ja haluaa tehdä korjauksen, joka pelastaisi, niin kuin osoitettu on, hyvin monta yritystä ja olisi kaikin puolin työllisyyden ja yritystoiminnan kehittämisen kannalta tärkeä ja paikallaan oleva uudistus.

Kuitenkin se, mitä tämän käsittelyssä on tullut esille, viittaa siihen, että nimenomaan kokoomuksessa yrittäjäystävällinen siipi on pienessä vähemmistössä ja valtiovarainministerin, puolueen puheenjohtajan linja jyrää yli. Se on suuri vahinko, kun siellä täällä kuitenkin kuvitellaan, että kokoomus olisi yrittäjäpuolue. Ainakin sellaista kuvaa vaalien alla pyritään pitämään yllä. Mutta minusta tämä keskustelu ja tämän asian käsittely osoittavat, että te olette pienenä vähemmistönä.

Kunnioitan ed. Sasia ja muistelen edellisen hallituksen aikaisia toimia, joissa yhteistyössä keskustalaiset edustajat ja ed. Sasi toimivat yrittäjien ja erityisesti pienyritysten puolesta ja kristilliset olivat mukana. Näyttää siltä, että nyt ei löydy kumppaneita, kun nämä muut voimat ovat oppositiossa.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Keskustalaisille haluan todeta, että on kuitenkin aina parempi saada jotakin aikaan kuin tehdä vain pelkästään vastalauseita.

Mitä tulee edellisen hallituksen aikaan, niin edellisen hallituksen aikana esitykset kyllä hyvin usein myöntelivät suuryrityksiä ja unohtivat pienyritykset. Mutta kuten todettu, kokoomuksen ja keskustan eduskuntaryhmien toimesta eduskunnassa tehtiin erittäin merkittäviä muutoksia, joilla parannettiin nimenomaan pienyritysten osalta useita verolakeja. Täytyy sanoa, että siinä yhteydessä yhteistyömme toimi varsin hyvin.

Ed. Ala-Nissilä tietysti vähättelee kovasti tätä muutosta, mikä tänne tehdään. Haluan korostaa sen, että loppujen lopuksi pykälä on niin huonosti tehty, että se on äärimmäisen avoin tietyllä tavalla. Oikeastaan se, että pykälä on teknisesti huonosti tehty, johtuu siitä, että se on tullut valtiovarainministeriöstä ja sitä ei saanut lainkaan muuttaa. Se osoittaa, kuinka haluton valtiovarainministeriön vero-osasto oli ylipäättänsä tekemään tässä asiassa yhtään mitään.

Mutta haluan korostaa sitä, että kuitenkin käytäntö tulee osoittamaan ja luulen, että kun lääninverovirastoissa nähdään, minkälaisessa

ahdinkotilassa monet yritykset ovat, tämän lykäyspykälän käytäntö tulee olemaan huomattavasti laajempaa kuin tällä hetkellä kaiken kaikkiaan ennustetaan. Siinä suhteessa uskon, että tällä tulee olemaan käytännön merkitystä, mutta että tältä osin olemme tällä hetkellä enemmänkin luulon kuin tiedon varassa. Kuten totesin, saattaa olla, että tähän asiaan joudutaan vielä ensi vuoden aikana palaamaan.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kun ed. Sasi on juristi, niin hän varmaan kyllä osaa asiansa. Mutta minä nyt kovasti ihmettelin sitä, kun ed. Sasi sanoi kuitenkin, että hän luulee, että kun lääninverovirastot näkevät, minkälaisessa ahdingossa yritykset ovat, niin lääninverovirastot sen perusteella muuttaisivat linjaansa. Ei kai näin, ed. Sasi, vaan laki, se pykälä ja muut lainsäädäntöasiakirjat muodostavat sen pohjan, jonka pohjalta verohallitus voi ohjeet antaa, eikä se voi poiketa siitä, mikä on se sanoma mainituissa lainsäädäntöasiakirjoissa.

Ed. Ala-Nissilän mietinnöstä äsken suoraan luki ja todisti sen, että käytännössä yrityksen pitää olla suurin piirtein konkurssitilassa, selvitystilassa ennen kuin se pääsee tämän poikkeuksellisen menettelyn piiriin.

Mitä tulee kokoomukseen vielä, varsinkin vaalien alla tuolla kentällä erilaisissa yrittäjätilaisuuksissa kerrottiin yrittäjien keskuudessa, kuinka tässähän nyt on tällainen pulmajuttu, että näiden siirtymävarausten kanssa on vähän niin ja näin, mutta kokoomus hoitaa.

Minä toivon, ei minkään muun takia kuin ihan tällaiseksi terveeksi opetuksesi, että näille samoille tahoille menee nyt tiedoksi, että itse asiassa sosialidemokraattien kansanedustajien keskuudessa on laajaa halua ja ymmärtämystä muuttaa näiltä osin lakia, mutta että tosiasiasa Sauli Niinistö oli se henkilö, joka esti tämän välttämättömän muutoksen, mikä esitykseen olisi tarvittu.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksestä poistetaan 8) ja 9) asia.

10) Hallituksen esitys Autorekisterikeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain 6 §:n 1 momentin muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 207/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinotilastoista

Hallituksen esitys 188/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 20/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

12) Hallituksen esitys laeiksi yhteismetsälain muuttamisesta ja yhteismetsäosuuksien lunastamisesta annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys 205/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 21/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

13) Hallituksen esitys laiksi kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

Hallituksen esitys 195/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 22/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

14) Hallituksen esitys laiksi omaisuuden lunastuksesta puolustustarkoituksiin

Hallituksen esitys 224/1996 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 2/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

15) Hallituksen esitys pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Hallituksen esitys 208/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 35/1996 vp
Lakialoite 20/1995 vp, 65/1996 vp
Toivomusaloite 221, 235/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

16) Hallituksen esitys arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain muuttamisesta ja muuksi kansallisen arvopaperikeskuksen toteuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 192/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 23.00.

Täysistunto lopetetaan kello 22.50.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

